ترجمهٔ حالم

یاکه

(باشمه کلن‌لر)

522

OSMAN ERGIN
KITAPLARI
No.

محرر و ناشری:

عبد الرشید ابراهیموف

طبع اولندی عبد الرشید بن عمر ابراهیمفنڭ الکتریق باصمه خانه‌سنده
س. پتربورغده غلازوفسکی اورامده ۱۲ نچی خانه‌ده.

Типографія А. О. ИБРАГИМОВА С.-Петербургъ, Глазовская 12

ترجمۀ حالم

یاکه

(باشـمه کلن‌لر)

OSMAN ERGİN
KİTAPLARI
No. 981
522

محرر وناشری :

عبدالرشید ابراهیموف

Te 522

طبع اولندی عبدالرشید ابراهیموفنڭ الیکتریق باصمه خانه‌سنده
س. ـ پتربورغده غلازوفسکی اورامده ۱۲ خانه‌ده
Электро-печатня А. О. Ибрагимова, СПБ., Глазовская 12.

BUL
ŞEHİR
İYESİ
KİTAPLIĞI

سيبريه خلقى

بن كندم سيبريه‌لى اولديغمدن سيبريه‌ده اولان جد و اجدادمزه عائد بر خلاصهٔ معلومات ويرمكى مناسب كوردم.

اصل و نسلمز بخارى اولدقلرندن سيبريه‌ده بولنان بخارى‌لر احوالندن دخى بر آز معلومات ويرمك بنم وظيفه‌مدر.

سيبريه‌نڭ اصل يرلى خلقى: تورالى، آيالى، تبلانكوت ايناك، قورتاق اسملريله بر نيچه قبيله‌ده بولنورلر. بونلر اصل سيبريه‌نڭ يرلى خلقلريدر. ١٧ نجى ١٨ انجى عصرلرده سيبريه‌ده تورك عنصرى اولان بخارى‌لر كلدى.

يادرينچيف

سيبريه‌ده ايرتش نهرى اوزرنده بولنان كوچم خانلغى بعده قازان خانلغى كبى مستقل بر حكومت ايمشدر.

سيبريه خانلغى هم قزان هم بخارا خلقى برلن بيك كوب وقتلردن اختلاط قيلغانلر.

سيبريه‌نڭ پاى تختى خان جنابلرينڭ ساكن اولديغى شهر (ايسكر) شهريدر. اول زمانلرده بو شهركه سيبر هم ديرلرمش. مشهور شهرلرى: باباتچين، چيمغى تورا، حاضرده تمان دبلر، باولى تورا، قارخان قلعه، بيجكى تورا، قارجى، قول‌لر، باليم، قطبول تورا. سيبر خلقى بيك ايسكى زماندن اڭكون كسبى برلن مشغول بولغانلرى ١٥٩٨ نجى يلى‌نڭ رسمى اوراقلرنده هم كوربله‌در.

رادلوف ديركه: سيبريه تاتارلرينڭ اصل خلقى اوچ قبيله‌كه تقسيم اولنور. تورالى، آيالى، قورتاق قبيله‌لرينه، بونلردن باشقه ١٥ نجى ١٦ نجى عصرلرده اورتا آسيادن بخاريلر ترك عنصرى كوچب كلدى.

رادلوف، ميللر، فيشر، غيورغى ديگن كشى‌لر همه‌لرى طبول تاتارلرينڭ

ایگون کبی بران مشغول بولغانلرینی یازالر. همەسی شول ایسکی زمانلردە هم مسلمان بولغانلر، لکن ۱۷۱۸ یادن ۱۷۲۰نجی یللرغە قدر طبولسکی آرخیسکوب‌نڭ اجتهادی بران بیك کوب آدملرنی چوقندرغانلر. هم شول وقتلر بیك کوب مکتبلرنی خراب قیلغانلر شول سببدن (غراموتنای) اوقوب یازارغە بیلە تورغان کشیلر آزایغان.

۱۸نجی عصردە میتروپالیت سیلویوستوف تاوتی تاتارلرنی چوقندیرورغە بیك اجتهاد قیلغان. ۱۹نجی عصردە خرستیانلق نشر ایتمك ایچون بیلیسکی اوبشتوە آچلغان، بولار قازنا آقچەسی بران شول وقتلردە تاریدە هم ایشن طاەقدە چیرکاو صالغانلر.

شولای هم بولسەدە خرستیانلق صوڭ وقتلردە بیك آز طارالغان. طبولسکی غوبیرناطورنڭ ۱۸٦۰نجی یللردە بیرگان حسابنە قاراغاندە، طوقز یلدە خرستیان دینی قبول قیلغان کشیلرنڭ حسابی ۳۲۱ کشی بولغان، هر نە قدر اطرافلرینی اورص آوللری قاپلاغان بولسەدە، خرستیانلق بردە آلغە بارمی مسلمانلق اوز الدنە بارا. (رادلوف)

طبولسکی غوبرنادە تاتارلر آراسندە مدنیت جهتی بیك یخشی بارا هم، تیز بارا، شولای هم بولسەدە اوزلرینڭ تللرنی هیچ ترك ایتمیورلر. حتی ۱۸نجی عصردە چوقنغان تومان قالاسینە یقین یاماق آوولینڭ تاتارلری همەسی، اورص قزینیدە نکاحلندیلر، شولای هم بولسەدە همیشە تاتارچە سویلاشەلر، طبول تاتارلری اول زمانلردە بیك تاراو بولغانلر، هر آولدە اون یورت کوب بولسە اون بش یورت بولغان، صوڭرە بیڭ سکز یوز نجی یللرنڭ باشندە تاتارلر آراسندە خرستیان دینی تارالا باشلاغاچ، بولار بر آراغە بیك تویلانغانلر ۱۸٦۸نجی یللرنڭ حسابلرندە منك دوشلی آوللر کورنەدر.

طبول غوبیرنەسینڭ تاتارلری بیك سوداگیر — تجار ملتدر. سیبریەدە بولغان بو خاریجلر ایسکیدن تجارت یولندە بیك بیوك رول اویناغانلر، حتی روسیە حکومتی بران خصوصی تارغاوای دوغووارلر یاصاغان، روسیە داخلندە آسیا مالی بران تجارت قیلمق ایچون، پراوە نالوغلرنی لغو ایتدیرمشلر، بر طرفی

قطابده بر طرفی مسکاوده تجار بخاری‌لرنڭ خصوصی آغینت‌لری بولغان. بولر حقنده هم خصوصی داکومینت امتیازلری بولغان.

بولارنڭ همه‌سی مسلمان شریعتی برلن عمل قیلغان‌لر. تاتارلر آوچیلق برلن هم مشغول بولغان‌لر. هر تورلی حیوان آوی بالیق آوی آولاغان‌لر.

طبول، تمان، تاری تاتارلرندن بو صوڭ وقت‌لرده دولت کیتدی. بولارنی فقیرلك باصدی، حتی قریه خلق‌لری فقیرلك‌نڭ نهایتنه یتدیلر. آخرالامر «پودات» ویرکولرنی تولارکه هم حال‌لری کیلمادی. نیدویمکه یغلدی:

طبول اویازنده بولغان نیدویمکه:	۲۱۸۰۸۶۰ تنکه ۴۵ تین
تمان اویازنده.. .	۲۷۰۸۱۲ تنکه ٥٤ تین
یالوطر اویازنده	٥٩۰۰٤۲ تنکه ۹۹ تین
تاری اویازنده	۷۴۰٥۱۸ تنکه ۳۸ تین
مجموعی	٤۸۰۰۲۳٤ تنکه ۳٦ تین

بوقدر فقیرلك‌نڭ سببی عجبا نه اولمش؟

یاردینچیف دیرکه: روسیه حکومتی اولا بولارنی هر تورلی تالوك برلن قصقان، بولرنی آلغان، ایکون برلرنی آلوب خرستیان‌لر کوچرگان، بر طرفدن آتمینستراسیه قصقان، بر طرفدن دین جهتندن قصقانلر، شونڭ برلن تاتارلرنڭ قوت‌لرنی آلغان‌لر، بر وقت‌لر نهایت درجه‌ده فقیرلك ایله مبتلا بولغان‌لر. شول سببدن حاضرده بو خلق بیك آزیه نسل‌لری انقراضه یوز توتمشدر. بو صوڭ یل‌لرده بعض ۋولص‌لرده کشی حسابی هیچ آرتمای.

بوندن آلی سنه مقدم رویزیا بولغانده طبول غوبرناسنده (۲۲۳٦) دوش بخاری بولغان. حالبوکه بر زمان‌لرده (۸۷۲۷) جان بولغان‌لر.

بخاری‌لرنڭ سیبریه‌ده مسلمانلق انتشارنده بیك زور خدمت‌لری بولغان. روس‌لردن هم مقدم بخاری‌لر سیبریه‌که مدنیت تخمنی ایك‌کن‌لر. حتی کوچم خاندن هم اول بخاری‌لر سیبریه‌که کیلوب یوروکانلر. لکن مسلمانلق‌نڭ اساسنی کوچم قورغان. علمادن آدم جلب ایتکان بخارادن ایڭ اول سیبریه‌که رسما دین اسلام اساسنی قوروچی دین علی خواجه بولغان، مشایخدن شربتی

شیخ دخی کیلوب اخلاق تربیه‌سنی تعلیم ایتکان. دین علی خواجه‌نڭ اصلی شاه محمود خوارزمی نسلندن اولوب، سیبریه‌گه کلدکده کوچم خان جنابلرینڭ لعل اسملی قزینه عقد ازدواج ایتمشدر. بعده تاتارلر آراسنده دین اسلام تعلیمنه باشلاغان هم اورادە بولغان کوچبه تاتارلرنی مدنیت که دعوت ایتکان، (بو کونده طبول غوبرنه‌سنده خواجه آتالغان جماعت همه‌سی شو دین علی خواجه اولادلریدر).

١٦٣٩ نچی یلدن مقدم تاتارلرنڭ کوبراکی مجوسی ایدی، صوڭره بیك تیز محمدیلك شایع بولوب کیتدی. حتی تاتار قرغز باشقورتلر آراسینه هب بخاریلردن مدنیت ایله مسلمانلق کیردی. بخاریلرنڭ اکثری تاتار قزینه نکاحلندیلر، حتی بر بخاری طبولده، تمانده، تاریده، تورینسکی‌ده هر برنده برر تاتار قزینه نکاحلنمش‌لر ایدی. بو صورتله دخی بیك کوب بخاری تزاید ایتمش اولدیغی معلومدر. بخاریلر یالکز سیبریه‌ده تجارتله اکتفا ایتمیوب، بر زمانلر اورال ساحللرنی دخی اشغال ایتمشلردر. تونتره برلان آرخانغیلسکی که قدر کیتمشلردر.

١٥٩٥ نچی یلی بخاریلر اوزلری بر تجار طبقه‌سی (کوپیچسکی صاصلوویه) تأسیس ایتمشلردر. بخارا ایله تاری آراسنده دائمی کاروان یوروتمشلر.

بخاریلر بر طرفدن امور سیاسیه که دخی مداخله ایتمشلر. مسعود حکومتی ایله چین - قطای حکومتی آراسنده سفارت خدمتنده دخی بولنمش‌لر. ١٦٥٨ سنه‌سی تاری قالاسندن سید قل بابا روسیه حکومتی طرفدن پیکینگه بوغدی خانغه هدیه کوترمشدر. ١٦٦٨ نچی یلی سید قل بابا تکرار پیکینگه وارمش‌در. بخاریلر بر زمان اورنبورغ غوبرناسینه هم کیتکنلر. باشقورتلرنی دخی دین اسلامغه دعوت قیلغانلر، صوڭره اوزلری هم باشقورتقه یازلوب باشقورت بولوب کیتکانلر، محمد قلی ووالص‌لری اصل بخارسکی ووالص بولغان، حاضرده هم صارت قالمق اسملری ذکر اولنمقده‌در.

١٦٢٥ قرق بشنچی یللری اوفا غوبرناسنده هم ایکی ووالص صارت خلقی بولغان.

بخاریلر بر زمانلر سیبریه‌ده (رادوشچه) بر ساما اوپراولینیه امتیازی

دخی آلغانلر، همه بخاری بر برکه اجتماع ایدوب بر شهر بولوب اوترورغه رخصت بولغان، لکن هر نه کبی سببکه مبنی ایسه اجتماع ایدهمامشلردر.

تارلق عبد الله بابا لطیفوف عبد الغنی بابا رجبوف دیرلردی: بزنك بخاریلرغه رادوشچه بولوب اوترورغه کورساتلکان یر، بو کونده بزنك تاری قلعهسنده مسلمان زیارتی بولغان یردن ماشلاب تا اونتچی چاقرومده ایبای قرینه قدر دیب.

١٧٢٧ نچی یللری حیوه بخاراغه مال کوترمك اورادن مال کتورمك ایچون روسیه حکومتی برلان خصوصی دوغاوار یاصاغانلر. ١٧٦٣ نچی یللری شول تجار کاروانی هندستانغه قدر کیتکان. ١٧٧٣ یللری و آندن صوکره سیبریه بخاریلری نیچه مرتبه پتربورغه کیلوب حکومت ایله خصوصی مقاولهلرده بولنمشلردر. بخاریلردن میر علیم شیخ بابا، تاتارلردن صاباناق بابالو، پتربوردن هر خصوصده امتیازلر آلوب قایتقانلر. بونلرنك کاغدلری وارثلری النده الآن موجوددر.

١٧٦٥ نچی یللری عموم سیبریه ولایتلرنده مسجدلر بنا قیلوب مدرسهلر آچارغه روسیه حکومتندن رخصت رسمیه آلغانلر ١٧٨٣ نچی یللری مسلمانلرغه اوز آرالرندن علمادن رئیسلر انتخاب اولنوب و شریعت احکامیله عمل اولنمهسینه رسما رخصت آلغانلر، شول رخصتلرگه بناء ١٧٨٤ نچی یل بزنك تاری قالاسنده عبد الرشید بابا آخون اولارق صایلانغان.

١٧٩٠ نچی یلده عبد الرشید آخون اربه یارمنکهسینه باروب تاری قالاسنده مسجد بناسی ایچون آقچه جمع قیلغان. بورالره قدر بخاریلر حقنده یازمش اولدیغمز معلومات، همه روس محررلری اثرلرندن آلنمشدر.

شوراسی تأسف اولنورکه: اوقدر تشبث اولندقدن صوکره ادارهٔ مختاریت تأسیس اولنهمامشدر. مانع نه ایسه بزگه معلوم بولمدی.

بوندن یوز سنه، یوز ایللی سنه مقدم تاری طبول اویازلرنده معتبر وبای کشیلر اولمشدر. علمادن دخی معتبر آدملر بولغان.

١٧٩٢ نچی سنهسنده ایالیدن سید بابا ایله بخاریلردن عبد الرشید آخون برلکده تاری قالاسنده الآن موجود تاش مسجدنی بنا قیلغانلر. عبد الرشید

آخون وفاتندن صوکره اوغلی ابراهیم بای مسجدکه متولی بولغان، بو کشی بزنڭ جدمزدر، آلان فامیلیه‌مز بو کشی‌که منسوبدر. ابراهیم بای، زمانه‌سنده مشهور اغنیادن اولوب مسجد مدرسه‌لر نظارتنی التزام ایتمش بر آدمدر. کندیسی تجارت ایله مشغول بولسه‌ده، بر طرفدن مدرسه‌ده طلبه‌لرغه مثنوی تعلیم ایدرمش (اوبا) قریه‌سینڭ حسین ملا مرحوم مثنوی ابیاتنی اوقودیغی زمان استاذم ابراهیم ملا شویله تعلیم ایتمشدی دیه‌رك نقل ایدردی. ابراهیم بای ۱۸۲۲ نچی یل‌لرنده تاری مسجدی‌نڭ توباسنی تیمور ایله یابوب اوز قولی برلان یشل‌که بویامش، شول وقتده دیرمش: کافرلرنی مسجد توباسینه چیقارمام دیب.

شول زمانلرده تاری قالاسنده اغنیالردن، بوقاروده مذکور دین علی خواجه نسلندن عیدکه قارت بالاسی، نیاز حاجی بابا هم بیك بای کشی بولغان. شربتی شیخ نسلندن محمدی شیخ بیك مشهور کشی بولغان. بولر همه‌سی متدین صوفی کشیلر بولوب هم روسیه حکومتی نظرنده بیوك اعتبارلری بولغان. نیاز حاجی بابا (۱۸۲۰) یلی حجکه باروب، سیبریه‌ده اقصر ایالده عشا نمازی قیلمه‌سی خصوصنه مکهٔ مکرمه مفتیسی عبد الرحمن سراجدان فتوی کتورمشدر. هم حجازدن عودتنده بر مدت مصرده اقامت ایدوب، علم قرائت تحصیل ایلمشدر. صوکره حجازدن کلدیکی کبی ایکندی نمازنی بیك ایرته اوقورغه ملالرغه امر ایتمش، اوزی ایکندی برلان آخشام آراسنده طلبه وعلمایه علم قرائت تعلیم ایدرمش. سیبریه‌که عربستاندن ابتداء علم قرائت کتورمش بو ذات محترمدر. ۱۸۲۷ نچی یلنی ابراهیم بابا حجازه کیتدیکی زمان نیاز حاجی بابانی مسجدکه متولی تعیین ایتمشدر. شول زماندن اعتباراً نیاز حاجی مسجد مدرسه نظارتنی التزام ایدوب، مسجد اداره‌سنی تأمین ایچون آقچه‌لر وقف قیلوب، المن ابراهیم ملانی مدرس‌لك ایله تاریغه کتورمشدر. بو ابراهیم بزنڭ آنامز مرحومه‌نڭ پدریدر. شول زماندن بو زمانغه قدر تاریده مسجد متولی‌لکی، ایدیکین‌لر النه کچمشدر. مسجد مدرسه‌گه آنلر خدمت ایتمشدر وایتمکده‌درلر.

بزنڭ من طرف الاب جدمز ابراهیم بای‌نڭ، حجازه توجه ایده‌جکی زمان

بالالرینه یازمش اولدیغی وصیت، آلان بزنڭ برادرمز خانه‌سنده محفوظدر. ابراهیم ملا حج سفرندن عودتنده شام شریف زیارتندن کاورکن، بیروتده وفات ایتمشدر.

بو یقین زمانلرده سیبریده بخاری‌لردن دین اسلامغه خدمت ایتمش آدملرنڭ مشهوری، تمانده مانچل قریه‌سی‌نڭ مرحوم نعمت الله حاجی قارمشاق اوغلی‌در. بو ذات محترمنڭ قیلغان خیراتی و بنا ایلدیکی مسجد مدرسه‌لر همه‌سنی، تعداد ممکن دکلدر. بزم ایله بولغان مناسبتی وقتیله بیان اولنه‌جقدر.

بزنڭ پدرمز رحمة الله علیه اول مرتبه‌ده پادشاهلق ایله دولت قدرنی بیلمامش هم اوکای آنا النده قالوب، ابراهیم بای دولتنی آز بر وقتده یوق ایتمشدر. صوڭره بعض امور سیاسیه‌که دخی مداخله ایدوب بر زمان اقصای شرقه دوغری فرار ایدوب اجنبیکی‌ده امرار اوقات ایلمشدر. بر آرالق سیبریه‌نڭ روسیه‌دن انفصالی مسئله‌سنده متهم اولمش، شو صورتله فقر و ضرورتلره دوچار اولوب، بر زمانلر حبس خانه‌لرده دخی عمر کیچرمش.

والده‌مز رحمة الله علیها هب تعلیم بنات ایله مشغول اولوب، تاری قالاسنده نه قدر خاتون قز وار همه‌سنی تعلیم ایدرمش، شو صورتله هم پدری هم کندینی تربیه ایدرمش، بزنڭ تاریده خاتونلرنڭ همه‌سی‌نڭ اوقوب یازمق بیلمه‌لری، والده رحمة الله علیها خدمتی‌در.

پدرمز آخر عمرلرنده بکریلك ایله مبتلا اولوب، صوڭ درجه‌ده فقیرلك آجیسنی چیکمش. فقط والده بنی کوچك‌لکدن چینکه کوندرمش اولدیغندن، بن آنلرنڭ حاللرینه یالکز سماعاً کسب اطلاع ایلمشم.

اشته شو خلاصه‌دن بزنڭ اصل نسلمز بردرجه معلوم اولور، پدرمنڭ یاش وقتلرنده بزنڭ فامیلیه‌مز عبد الرشید آخونغه اسناد اولنه‌رق، همه آخون آخون نسلی دیه سویلانمشدر. صوڭره آخون نسلی بیك چوق اولدیغندن پدر رحمة الله علیه فامیلیه‌سنی غیر رسمی صورتده لغو ایدوب، ابراهیموف یازمغه باشلامشدر، بزکه دخی بو ابراهیموف پدردن انتقال ایتمشدر. بنده عالم حیاته چیقدیغم زمان کنجلك ایله بلا ملاحظه بونی قبول ایتمشم، شو

صورتله بزه ابراهیموف فامیلیاسی ایدوکی معلومدر. بو ارالق شو روسیه لرده بزه فامیلیهسی قویلدیلر اوت بو چیه زمانلر ایچون فقط ایچون فامیلیاسی تاریخینه نسبت ابدیهلی صوردم ایسهده بو جاره حکومتدن جواب رد آلدم.

ایندی بنم نسبم بن طرف الا بخاری اولوب سندلرم آتالرم عبد الرشید بن عمر بن ابراهیم بن عبد الرشید بن عبد الرحیمدر.

من طرف ام مشهور اولوب عقیده نسب ابراهیم بن جعفردر. آتا طرفندن ام همهسی اورنبورغ غوبرنهسنده چلبی اویازنده المن قریهسندندر. الفنده افربالرمز بر طرفدن جعفر بابا نسلی دیگر طرفدن مشهور فضل حاجیلر نسلیدر.

اشته بنم اولادلرم بورادن اوز نسللرینی محافظه ایتسونلر ایچون شو طریقه اوز ترجمهٔ حالمی یازمغی اختیار ایلدم.

بر آدم ایچون اوز ترجمهٔ حالنی یازمق هر نه قدر آغر ایسهده، مطبوعاتک بونده بو سابع اودنجی زمانده بر درجه اوز نامهسی اولادلریمه میراث اولهرق بیرک ایسهکی مناسب کوردم.

عبد الرشید ابراهیم

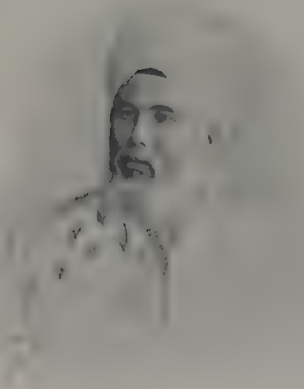

عبد الرشيد بن عمر ابراهيم

(ترجمهٔ حالم)

ایله

باشمه گلنلر

يا فتاح يا عليم يا مفتح الابواب

«كل ميسر لما خلق له» حديث شريفنك معناسى، هر شئ بر غايه‌نك مرحمة حالده دنياده اعتبار اولونورسه، تمام تمام حكمتيله بر سوز اولديغنى تبيين ايدر.

بن الآن كندى ترجمهٔ حالمى يازمق اوزره متعارف دكل ايسه‌ده، اكابر امتدن بعض كمسه‌لر يازمش اولديغيده معلومدر. بن كندمى اكابر زمره‌سنده صايمه‌مغم طبيعيدر، فقط بعض احبابك تكرار رجا ايتدكلرندن، شو ورق پارچه‌لرى قرالامه‌يه مجبور اولدم. ايسته بو كمى برشى يازديغم زمان اولدقجه اطرافلى يازمق ايجاب ايدر اما، بز ايسه او درجه‌ده يازمق اقتدارينه مالك اولمديغمدن، كندى حالمه مناسب برشى يازه‌جغم.

ولادتم طبول ولايتنده تارا بلده‌سنده ١٨٥٧ نجى سنه‌سى ٢٢ نجى (نيسان) آپريلدر. بوكا حجت پدرم كندى اليله مشتريك دفترينه قيد ايتمشدر.

صباوتدن بعض خاطره: قاچ ياشده اولديغمى بلميورم. بر كون خسته اولمشدم. والده رحمه الله عليها بكا صحان چاى ايله بال ويرويردى. او زمان بندن بر ياش بيوك برادرم ابراهيم، صاغلام كوندزلرى اوراده اويناردى. كيجه آخشام اوه كلدى، بنم يانمه كلمش. والده بال ويرنده بوينده خسته‌يم ديه آغلاردى. والده رحمه الله عليها كندى بالدن ايدرك ديردى. بن بالى كوردكده خسته اولدك، ديرك دوياردى. اوده همان آغلاردى. لكن پاره‌سى چوق آغلادى، برده صباحه يقين وفات ايتدى. بو حال اوورسه اولوب، والده‌مز رحمه الله عليها چوق تأسف ايدردى. هر زمان برادركه بو حالى سويلاردى. والده رحمه الله عليها بوتك اوورسه (قورمه) چيچكنده دفع مناسب اولوب عاقبت ورم خسته‌لغندن وفات ايتمشدر. كندوسى قرق سنه قدر معلمه‌لك ايتمش، عابده صالحه بر خاتون اولمش. والده‌م حضورنده عموما بزم مسقط رأسمز اولان تاره بلده‌سينك قيزلرى تحصيل ايدرلرمش. الان ابيات يينده وار

ترکی بیك شایعدر، هپ والده طلباتیدر.

صباوتمده حیوانه چوق محبتم واردی، بالخاصه کدیلری چوق سوردم. بعض یاراماز یاورامده خاطرمه کلیور، بونلرك نقصانلرندن چوق یارامازلق ایدردم، پدردنده چوق طایاق یاردم.

پدرده بعض تکرلمه طبیعتی واردی، او زمانلر پدره هیچ یوزنمه‌دك، زیرا چوق حدتلنوردی. رحمه الله عینه سرخوش زمانلرنده بیلن نیچه مناجاتی شو ایدی: غفورسن! رحیم سن! دیدیکه: خصوصیه بن کیمی شیمدیلرده. برده دائما تلاوت ایله مشغول اولوردی. نه قدر سرخوش اولورسه اولسون، نمازی هیچ ترك ایتمزدی. کندیسی بر چوق سور مطولاتی حفظ ایتمشدی، از جمله سورهٔ کهف و سورهٔ یوسفی دائما اوقوردی و بنده دخی بو سوره‌لری ازبرلمش ایدی. پدرك حدتلندیکی زمان الیمی اوپدرمه کیدوب قرآن کریمی تلاوت ایدردك. او زمان کلور کوزلرندن یاشی دوکر اوپوردی.

بر دفعه قیش قیامت صغوق بر ایده (اوویش) قریه‌سنه کیتدك. بنم بولندیغمز شهردن اوتوز چاقروم اوزاق بر کویدر، او زمان بولده کیدرکن قار بوراندن اولوب یولی غیب ایتدك. بتون کیجه قار آلتنده قالدق، او زمان رحمه الله عمهم قار آلتنده بر قاب آتش یاقوب خصوصیله بویله حالده ایله انسانی بویله حالده محافظه ایدر، بویله بر زمانده دعالر مقبول اولور دیدیك. هیچ بوقت ... اذان محمدی اوقوردی. ایرتسی کون اوچوارلردن مرور ایدن آدملر اذان طاوشیله بولوب، بزی قار آلتندن چیقارمشلر. او اذانسسی حالا قولاغمده کلور.

یدی یاشمه اوسه کیرانك، پدرم بنی تاتار اوویش قریه‌سنه اوقوتوب مکتبه ویردی. او زمان قریه‌ده وردده زین الدین ... ذات معلم ایدی. مکتبده بندن ماعدا ایلی کمسه یوق ایدی. قریه چوجوقلری هپ بهاری کوبدر مکتبه کلورلر. عشادن صواوه ... دربندی، بن یا غیری اوچرو مکتبده قالوردم. بورده او مکتبده بر آز معرفت ایتمك، بر نوع قندن

حالی اولمامقده‌در. مكتب ایسه مسجدنڭ آلت قپی اوات، طولی سكز آرشون و عرضی ایسه آلتی آرشون بر اوددن عبارتدر. صباح اولدقده چوجقلر ملنه کلورلر. هر چوجقده قولنده آلدرق بر آغاج اودن کتورور، مکتبنڭ اسسیسی بوناله اداره اولدیغی کبی اوقومه‌سنده همان همان سله اداره اولنوردی. استاد رحمه الله علیه تنبیه ایدی. هفده‌ده بر ایکی دفعه مکسه کلور کیدردی. او زمانده عمومیله بزم طرفلرده مکتبلرڭ حالی بو ایدی. بو مکتبده بر قش یعنی سکز آی طورمده. بر کمال تحصیل ایتدك. اما نه اوقدیغمی هیچ خاطرمه کتورمیورم. صوڭره بهار اولدی تاریه عودت ایتدك. نه سببه مبنی در بلمیورم، پدرم بزی تاری قلاسنده موجود مدرسه‌یه ویرمه‌مش. حالبوکه او زمان اوراده طلبه چوقدی. مشهور علمادن داملا رحمه الله افندی مدرس ایدی. بنده اوراده دها نشئه بر شیلر خاطرلیه‌میورم. فقط بعض بریه‌سزلکلرم حال کمی خاطرمه کلیور. بایلر فقرایه زکات ویرورکن، بنده باشمه صاریق چالمه کیه‌رك زکات آلمایه واردم. و امثالی بر طاقم مناسبتسز حاللر خاطرمه کلوب کیدیور.

صوڭره (١٨٦٧) سنه‌سی دیگرلر چیلمه‌سنده والده رحمه الله علیها عرب ایده‌رك: نی اوریبور عوریه‌سنده چلابی ناحیه‌سنده (الماس) قریه‌سنه تحصیله کوندردیلر. البته بو سفرده لا بعله خاطرلیه‌مورم. فقط اراباده حرنشمز خاطرمه کلیور. حیدر حاجی بابالرنڭ قوره‌سنده (١) بر بیوك پاراصکه‌ده (٢) نندك. بر حرکت ایدرکن، سهر محمد مؤذن آرقه‌مزده ادان محمدی اوقوردی. بو خاطرمده. صوڭره، بزده بوراده باشمدن بورکم (٣) دوشوب قالمش، قولاقلرم اوشودیکی خاطرمه کلیور. صوڭره بزده الماس قریه‌سنده واروب قرده‌ده دخولمزی در خاطر ایدیبورم. زیرا رفقامز چوق ایدی. ادریس حاجی مرحوم اوغلی محمد فای مرحوم. فهم برادرم سید بطال مرحوم (اوبا)

(١) قوره و آزبار تعبیر اولنور خانه حوالیسی
(٢) پاژاصکه قاپالی چانه قار اوستنده سفره مخصوص
(٣) بورك ـ قالپاق باش کیومیدر.

قریه‌سندن شاکر مرحوم و سائر دخی بر قاچ طلبه واردی. امّا قریه‌سینه کلدک. قریه غایت فقیر، بر باشقورط قریه‌سی اولوب، یالکز بر آدم نامیله کسب اشتهار ایتمش. ابتدا اوراده مدرسه‌نک آراغی دخی نظر اعتباره آلنه‌جقدر. والا اون یاشنده اولان هیچ تحصیل کورمه‌مش بن بیله نمی برچوجقی. بنک چافروم (۱) بو مدرسه‌یه کوندرمزلردی. هر نه قدر بنم والده طرفندن اوراده اقربالرمزده وار ایسه‌ده (۲)، شاکر افندی‌ده بنم نمی برچوجقدی، داتا دیکر رفقالرمزده هب منتدی طلبه‌اردی. هر نه قدر بعض بریلرک باشلاری بیوک ایسه‌ده، درسلری اوفاقدی.

اشته شیمدی بو قریه‌نک و مدرسه‌لرک حالندن دخی بر آز بحث ایده‌جکز. قریه‌صونک درجه‌ده فقیر. قریه‌ده او (خانه) دیمه‌جک بر او کورکنه‌دی، هب بر اوده حجره ناموجود بوسه‌دن عبارت (قلبه) اوجکزلردی. اوچیوز جیندن عبارت اولان بر کوبده، انکی حجره اوده‌لی خانه نهایت اون اوله بلوردی: بوسکله برابر اهالیسی غایت مسافر پرور مکرم ایدیلر، علمای سور، طلبه‌یی سورلردی. خصوصا اوراده اولان مدرس عبد الاحد بن عبد الناصر حضرتی، اهالی چوق سورلردی و چوق حرمت ایدرلردی. و طلبه‌یه دخی چوق حرمت و رعایت ایدرلردی. طلبه‌نک چاماشورلرینی یتیم اکمکنی پشرمک هب مجانا ایدی، بلکه‌ده خاتونلر سنده طلبه خدمتی کورمک بر افتخارمش. حتی بنم اوراده ایکن، عبد الله بابای اسمنده بریسنک خاتونی وفات ایتمشدی. صیره قارچق دیرلردی هرکس دیردی که: بو خاتون شهید اولدی، بو شکرکه کوب خدمت قیلدی، دیرلردی. نه قدر صاف اعتقاد، اشته شو اعتقاد ایله. بو قریه خلقی، کندی فقر حاللرینه برابر بشیوز قدر طلبه تربیه ایدرارمش.

شیمدی مدرسه‌لرنده بر آز تعریف ایده‌لم: مبارک مدرسه دیدیکمز سالوه بر اوده (حجره) دن عبارت، نهایت بر طرفی بدی آرشون و دیکر طرفی ده طوقوز آرشوندن عبارت و سعی اوله بلور. شو عدد مدرسه ایدی. ناحود

(۱) بک بشیوز آرشون مسافه بر چاقرومدر.

(۲) [illegible] مدرس [illegible] مدرسه [illegible]

(بوقمق) تاریخچه‌سی کوبکه دیمک شایاندی. اشته شوراسنه هیچ عقلم ایرمیور. او کومه‌لره اسنف اولورلر، بری بری اوستنه قوبلورلر یاریلورسه ده، بش اون آدم صیغه‌جق بر یوقدر. تحصیل اولنمشده صیغمشلر؟ بن اوراده ذکر ایلدکمده. بش آدم بردن صیغه‌جق بر یوقدی. مدرسه‌ده بر بولنمدقدن، مدرسه قومی بردن بری، کندی کومسی بوشالیوب بره ویرمشدی. التی آی اوراده اوقودم. صوکره بهار کلدکده طلبه ویلره کتدیلر، بنده مدرسه‌ده بر آجلدی. بو صورتده هر زمان مدرسه‌ده طلبه چوغالدقده، قومشولر آلدی خانه‌لرینی مدرسه‌یه موقتا ترک ایدرلرمش. نه قدر عالی جناب آدملر ایدی بونده اوریالیدن بربرلرینک خانه‌سنه نقل مکان ایدرک، ایکی عائله بر خانه‌ده یاشرمشلر.

اشته بو قریه اهالیسی بو صورتله تربیه ایدن، علم و معرفه اولان محبلریدر. فقط مربی اولان ذات محترمک خدمتی‌ده انکار اولنمز. زیرا او استاد اکرم وفاتی بعدنده، مدرسه‌لر کاملا قاپندقدن صوکره، اهالی‌ده دخی او طبیعت قالمامشدر.

اشته بن او قریه‌ده دورت سنه تحصیلده بولندم، او اثناده ۱۸۷۱ سنه‌سنده والده رحمه الله عنها وفاتی خبری کلدی. پدر رحمه الله علیه مکتوب یازمش. او زمانده مکتوبلرده پوسته واسطه‌سیله کوردی، سنه‌ده بر مکتوب آنجق آلا بیلوردک. هر نه قدر پوسته موجود ایدیسه‌ده، بزملی‌ترک پوسته‌دن خبری یوق ایدی. والده‌نک وفاتی بعدنده پدرم بره یازدیغی مکتوبنده دیورکه. اوغلوم والده‌کز الی رحمه الله انتقال ایتدی، نمده وقسم قریبدر، سنی کورمک آرزو ایدییورم.

آری بو کبی بر مکتوبک وصولی، البته بری مضطرب ایده‌جک. جوجوق وار، پاره‌سیو وار، جهات ایسه دها زیاده. چارناچار مکتوبی الده آلدرق: استاده استشاره‌یه واردم، استادم بره کوزل بر نصیحت بعدنده، پدرک امرینه اطاعت لازمی سویلدی. رحمه الله عنه سؤال ایتمده، بنم بونمز اوررنده اسجلمس قریه‌سندن نمه بر ملانه بری بروبو ایدرک، اورادن حرکته معاونت ایتدی. بو صورتله

بز الص قریه‌سنی ترك ایدرك یوله روان اولدق، اوچ کون ظرفنده ایستوکین قریه‌سنه کلدك. بورادن ایکی چوقوم قطع مسافه ایتدك. اوراده بر هفته قدر بولنمق ایجاب ایتدی. عاقبت بلادلك آشار قریه‌سندن محمد قالی نام بر آدم تصادف ایدوب، بزی بلادله قدر برابر معیتنده کوتوردی. بو آراده دخی بر هفته کیچدی. بلادله کلدکده باز موسمی. قارلر اریمکده ایدی. یوللر بوزولمش، پراخوتلر دها یوق ایدی. پراخوت وقتنه قدرده، بلاد قریه‌سنده، یگ آول نام قریه‌ده، مدرسه‌ده اقامت ایتمك لازم کلدی. دانا اوراده مدرس، الص قریه‌سنده بزم حصه‌مز ایدی.

مدرسه‌ده ایکن، اوراده پراخوتلرك منتظر اولدیغمزی، پدر رحمه الله علیه حضرتلرینه مکتوبله اشعار ایتدك. و بر طرفده درس بیره‌ره دوام ایتدك. بوراسنده مدرسه‌لر اولدقجه معمور. قریه حیقی انتری اعیان. مع مافیه مدرسه‌لرده انتظام قالمامش بوق. طلبه‌ده آز. نهایت ایللی آلتمش قدرده طلبه وار. آرتق بر بوراده ایکنجی درجه‌ده حصه‌لر صوقسنده هم کوچکدر. فقط ایلك بهارده عودت مسئله‌سی وار، کیجه کوندز دکرمده، پدرلك مکتوبنه رعایه عودت ایتمکدر. بار کلدی قارلر قالمادی. پراخوتلر کیرمکه باشلادی. بزده ایسته‌دیکمز کبدوب، هر کون پراخوتلرك باری طرفنه کیده‌رك خبری صورمقده‌یز. او زمانلرده اورالرده منتظم پراخوتلر یوق. کونلری معلوم دکل، هپ بولك واپورلری، حمال.

بر بوله پراخوت حرکتنی منتظر ایکن، ۱۷ نجی مای تاریخنده، بزده پدرلك وفات خبری آلدق! اشته بزه دیگر بر ضربه اولدی. آرتق ابهی یری سن بورسن! بر طایفه‌دن عربستانك صوت صوتك درجه‌ده تغیر و احتیاج بوتك اوزرینه‌ده اولدیغك تسمیتك علاوه اولدی. بزده بزده بر دانکر سدن اوقو ۱۲ یاشنده قیزشم قالدی بنده همن ۱٤ یاشنده‌یم. بابادن ثروت قالمادی، ناشعه مربی هم یوق. ایلی صبی حالنده اولور؟ بزه مرحمت ایده‌جك کیمسه‌لر یوق. بونده بر سرزدان حالده متحیر اوله‌رق تیرمکده ایکن، حاله‌مزك حواجه‌سندن نصرالدین ملادن بر مکتوب کلدی، مضمونی شودر: اوعلوم

پدرم وفات ایتدی. بر شیئی قالمادی. قردشك اسماعیلك موجوده بر یده دها یورغان دوشك یوق. سن هیچ کلمه‌دی. بن بر چاره بولوب قردشلمی اوراده بولالرم، سنجوق بواسطه‌ده ایلکلر برابر یاشارسن.

اشته شمدی آرتق بوندن دها زیاده پریشان اوله‌مز، بو حاله نه دیمه‌لی؟ صبر! الهی یارب مدد! سن معین اول!.... سحرلری اویور اغلاردم. نه حاجت یوق. ایچه‌جك یوق، ملکی‌الك الدن الملمز. بر کون پریشان بر حالده، مدرسه‌ده یالکز اوتورمقده ایکن، بر آدم مدرسه قاپوسندن کیردی، خدمت ایچون آدم آرایورمش. بنده خدمتمی تقدیم ایتدك، خدمتی سویلدی، اوتور تاپیك نومبه ایله خدمته کیتدك، همده ممنون اوله‌رق. بعده ایکی هفته قدر بو آدمه خدمت ایتدم، بر قاچ پاره آلدم. صوکره بر باشقه‌سینه دخی بر قاچ کون خدمت ایتدك. آراده صره‌ده پراقوبلر کلدکجه تندوب قردشی‌ده بوقلامقده ایدم. بر کون تکرار معتادم اوزره یمان که بلدده واردم، پراقوبلر بورمه‌چق (اسکله) پرستانغه ایدم، اوراده ده پراقوب وار، و بعده کمس کیدن وار، یالکز بر (پارره) حموله سوك مغوبه‌سی ویردی ایتدم غایت یورغون بر حالده ایدم، اوراده بر آغاچ بوره‌ه اوزرینه اوتوردم، بهر اوزرنده آمد و شد ایدنلری سیر ایدییوردم. اوراده بر یره اوزرنده اوتان اوده‌دن بعیرا اون ایکی یاشلرنده بر چوجق چیقدی. اوزرنده قودو قرمزی رنکلی کامزول و باشنده بیاض بوروك. آرقه‌سنده برده اوداق قوالك یاوروسی وار، چوجق بوغزی کلندی، و ایونلر کالسوریه کیردی، بن بونلرده اشن پارچه‌سی ککی اوزکدی. بن قردشمی بلمزدم، زیرا آتی ایملك کیتمکی کتدکده قردشم آلتی یاشنده ایدی، بش سنه‌در کورمدم، خاطرمده قالماسن، هیچ خاطرلیه‌میورم. کوزلرم یاشه طولدی، نیچون بیلمیورم، کندی کندیمه: بو چوجق کیم اوله‌جق؟ بر دها چیقه‌جقمی؟ دیرکن چوجق همان کاتوردن چیقدی، بوغزی تکرار بریه کتدی، بنده یاواش یاواش یاریه کادم، چوجقده یاریه اوزرنده او کوچك یاوروسیله اوینامقده ایدی. چوجق بر ایکی دفعه بکا دوشمجه باقدی. کویاك یاوروسیله اوینامقده دوام ایدییور،

چرجه‌یه آرتق كلدم. صوردم. سن وارداغی؟ اسمك نه؟ چوجق بابالی دیر دیه‌رك بنم قولاقلرمدن یاشلر دوكمكه باشلادی. اسماعیل دینجه، چوجغی قوجاقلادم، صارلدم، اوپمكه باشلادم. چوجق اغلار بن آغلارم، دیرك یلدیزلرمزی صورشدق آغلاشدق. حال و احوال اولدیغندن صوكره، قرداشمی و اشیالری اورادن آلدم، برابرجه آوجه مدرسه‌یه كیتدك. مدرسه‌ده كمسه‌لر یوق ایدی. چونكه ادم صیفده طلبه‌لر هپ كیدرلر، بعضی‌لری كندی اولرینه كیدرلر و بعضیسنده اغنیالره خدمت ایدرلر. بزم مدرسه‌ده یالكز بر بابای واردی، محمد بابای دیرلردی. بز برادر ایله برابر مدرسه‌نك بر كوشه‌سی یوقدی، اوده بر مسرب یرده دوره. بعضی پدر والده‌ی سوللر اغلارز، بعضی كندمزك احسه‌عمره ممنون كوردرز. بر اوچ كون بوسه‌جه امرار اوقات ایتدكده، بر هم قرداشم ایله برابر خدمته كیتمك اوزره قرار ویردك. آز چوق قشی ادارهمز ایچون. بر قاچ روبله پاره حاضر ایسه‌لی‌یز. بر قاچ زمان بكا آول اغنیالردن كوپچه‌ای بابا دیرلردی، بر اختیاره خدمت ایتدك. اسكی برادر یومیه اللی كاپیك آلوردی. صوكره بر قاچ وقتدن كیل محمد نابغه خدمت ایتدك. بو آدملر عادتا بزه قرداش كبی باقارلردی. بو صورتده بر قشلق ادارهمزی بر درجه تأمین ایتدك. تحصیل زمانلرنده كلدی. بزده مدرسه‌یه كیردك. درسلرده باشلادی، قرداشم تصریف اوقور، بن نحو اوقوردم، مدرسه‌نك تحصیل و انتظامه تعجه‌ششلر یوق، بزه چاره‌سز بولمقده بونلر، استادلرك دائمی ویرمش اولدیغی اعلانات اوردی. مدرسه‌ری عادتا انسان صره‌سنده صایمق درجه‌سنده حسارتمز وار. بو صورتله، شول مدرسه‌ده قیش موسمی كچیردك. مدرسه معیشتی تعریفه حاجت یوق، زیرا روسیه مسلمانلری ایچون اوینه بر غرابت یوق. هر مدرسه‌ده عینی معیشت. سائر ملتلره بزم مكتب و مدرسه معیشتلرینك افاده‌سی ممكن دكل. غرابت تصور خارجنده‌در. چار ناچار سكوتی اختیار ایده‌جكز.

یاز اولدی، یاز كلدی، مدرسه‌دن طلبه‌لر طاغلمغه باشلادی. بزده برادرم ایله برابر، بابامزه كیدوب پدر و والده رحمهما اللّه مزارلری زیارته قرار ویردك. اصل مسقط راسمز اولان بابامزده، پدر طرفندن محرم اقربالرمز هیچ یوقدر،

والده طرفندن اوچ ... خاله‌م واردی. فقط والده‌مك طاتلی سوزلری،
عموما اقسام حیواناتی والده‌مری نقطه‌نده قصور ایتمه‌مش. سنه ۱۲۷۳ سنه‌سی
مدرسه باشنده آلدیغم بر ادریس افندی برابرینه نامندن حرکت ایدوب،
تمام اون دورت گونده باریه‌ده گلدك. خانه‌مز جامعنده مساوی اودی، اوغلی
عبد الله ایله برابر، بر اوده‌ده یاتوب قالیردق. بو باریدن شهرینده آلتی
سنه اولمش، چوق آدملری اونوتمشم. بو اکثرن چوق غریب گلدی. فقط
الوی مدرسه‌سنده رفقه‌مز اوطه‌لرینی بر ادریس افندی مواظبت ایدردم. سنه
بهمه حال برده ایلی آی قدر مسافر اولوب، تکرار قردشم افندی برابر ...
... تکرار مدرسه‌یه گلدك. باریده بولندیغمز زمان، والده‌مز طاتلی طاتلی
... بر روملی قدر قدره‌لر ویرمشدی. بو صیره‌ده، سول پاره ایله مدرسه‌ده
امرار اوقات ایده‌جك. اشته بو صورتله بین ... اول مدرسه‌سنده، تکرار
ایلی سنه اوامر ایردی. ... قدر درس گوردك. ... ایلمه‌ری
... آراسنده ... باشلادی. ... قدر اوقوب ... بو
...سنده، ... حالی اولدی. بو باشم اون طقوز گلدی. قردشم
اسماعیل حقی افندی ... قدر اولدی، مدرسه‌ده تحصیلك
... و استقبالك ... داها اکثر اشلادی. مدرسه‌ده داها بلمدیگم سنه
... زمان، علمدن بر نقطه ... بحق ایدی. ... درساك
دار ... بو اون ... باشنده
قدر تحصیل ایتمش اولدیغم معلومات. ... عارف اوله
بیلدی. ... قرار ایدردك. ... اوره ... قوردی،
بر آت ... اون ایدی، ... بو اوره،
چوق اوراغه ... وارده ... بر ...
ملاحظه ایدیور. شمدی ... ایسه ...
مساعده ... چوق ... داها ... حوال
... بر درجه ... ایدیورمش، ... بر اون بر ...
بولدو، استیدان ایتدك. ... لازم اوورسه ... دعالر ...

ایدر میسن؟ سنك وارەجغڭ یرده علم یوقدر، فقطدر. دیگر بر سببده ده
بشیدی. ایشی یاری نه یاپەیم؟ بنم نعمت الله نام بر رفیقم واردی، او
بخارایه ایده‌جکم دیه مساعده‌سنی استحصال ایتدی! هم بخارایه گیتدی، نه
هیأت مساعده یوق. بو قوی سلارا مراجعت ایدرك استیذان ایتدك. لاف
آڭلامق قابل دکل. همن نه دیدیسه بر شیلر یوق. نیه‌ده، عموم
بابلر علمالرده بو عادت موجود ایدی. بونك معناسی بن هیچ عقلم ایرمیدی،
عقب بیس ایدی، بو صورتله بنم مأللرمی حجاجیلری محوطه ایدرلرمش،
والا اسباب دافعه عامه‌یه مبنی دکلمش. هم حقیقه کورل حمیده ایمشلر، فلان
مدرس، فلان مدرس دیه شهرت اشتهار ایدرلردی. نامدری چوق بیوك
اولوردی. بو دعالرنده هر کس سرردی، او بو دعالری دخی او قدر
بیومشلردی که. انسان فکر ایدنجه، حیرانلق امین قالالیری اچمش، همان
مدرس افندینك ال قالدرمه‌سینه منتظردر. مدرسك الی قالدار قالقمز همان
قابالیری اوردیغی کبی زبر و زبر سوره‌حك طی ایدردی. حالبوکه انسلر
او درجه‌ده دکلمش، دایما دعانك معناسی او مبارکلرك آڭلادیغی کبی
دکلمش. دعا دیمك، انسانه بیت دیمك‌مش. بونلرهپ آڭلاشلدی اما
بیلمه‌دیگم قیمت وقتی بونده اوپ ره بیلمز بشیدکدن صوڭره آڭلاشلدی.
بنده بر عادت زورلامق فقط حوارده مشهور شعار مدرسه‌ده کیمان اوروره
اسیدن مساعده‌یی استحصال ایتدك. فرشمده یاری‌نه قاسق اوروره، دومه‌بی
بیری‌نه چوردی. معماوه فردشم اوله برابر ۱۹۱۱ سنه میلادیه‌سی شباط ابتداسنده
مسلك اولدن معارف ایدوب. بدی مداومه راتب اولادیغی حالده، ارتق
بنم بر مسلکه‌سینه دوغری حرکت ایتدك. شبطه‌سی نوبی ارتق یارمسلکه‌سنه
گیتدك. اورادە بر اوچ ایام اقامت ایتدك. بعض دواب کرایه یالمسشدر
حوامیری استانبوله صاتدق. اورادە یاری اعماله‌دن حربی بر معاونده کورالدی،
بعده قرال طارقدن گلمه (دمشك) بوت بر بوجن برادره برابر قرایه توجه ایتدك.
برادرمده یاری سابقلردن برینه یاقلرق، وطن اصلی‌میه یاربعه عودت ایتدی.

اشته شیمدی بنم شو سفر مشئومم، غایت دهشتلی بر سفر اولدی. رفقالرم

هب حمال طاقمی، بوراده هب سرخوشلق ایده‌یورلر. کندیلری نه قدر
زحمتلره دوچار اولدیلر ایسه، بن دها زیاده معذب ایدیلر. بوراده یره‌لری
قالمدی. حیوانلریمه بینه‌جك یوق. هر مرحله‌ده بر حیوان صاتوب تکمه
باشلادیلر. دیگرلری حیوانلرده قالمدی. یوللر فنا. قارلر ایریمکه باشلادی.
چامور، صو. اکثریله پیاده گیتمك انتخاب ایتدی. دیگر رفقالریمز بنم
یاره‌لردنده خبر آلدیلر. بر قاچ دفعه ملاقاته صوردیلر ایسه‌ده ویره‌مدم،
انکار ایتدم. عاقبت بنی تهدیده باشلادیلر. چار ناچار بنم ذراعی چالدك.
اولدیغی حالده یاره‌لریمی آلدیلر صوکره، ایسه‌لری دخی آلدقلری
سویلادیلر. عاقبت اوییده آلدیلر! بنده بو صورتله حال چالشه‌رك تمام
بر آی بوراده سوروکلاندکدن صوکره، قزان نحیه‌سنده قشلار قریه‌سنه کلدك.
الده هیچ پاره‌مز یوق. اورمرده ایسه یوق. پاسپورتمزده ایکی آی مدتی قالمش،
کیمسه‌یی بلمام. هیچ بر طرفدن پاره کله‌جك امید یوق. بو حالده انسان نه
یاپار؟ بزم روسیه‌ده عموما مدرسه‌لرنك نكانه مرجعی مدرسلردر. بوده مدرس
داملا اسماعیل اولمیشف حضرتلرینه استرحام ایتدك. اول یاول پولیس
مأموری بنی پاسپورتمزی صوردی. بزده پاسپورتی کوستردك. پاسپورتی
باقدقدن صوکره، مدتی آز اولدیغی سویلادی. بزده یکی پاسپورت کوندره
جکز دیمکه مجبور اولدق. بسم الله راضی اولسون قبول ایتدیلر. بزده مع
الممنونیه دوغری مدرسه‌یه کیتدك. اوراده بعض بلدق. بزم طرفدن کلمه
رفقالرمز واردی. اونلردن بریده: بزم بو بلدك بلك اولدن نظام الدین بن
سیف الله افندی. بو همان نظام الدین افندی یانمده بر موقع مسکن وموقع
اتحاد ایتدك. مدرسه‌ده طلبه چوق. بزم اوراده اوردیکمز مدرسه‌لره نسبة
بوراسی عادتا بر دار الفنون ایدی. اوتوز قدر طلبه بر موجود ایدی. بزم
نظام الدین افندی. بولندیغی موقعك اوروم اطرافنده‌ی حجره‌لری اوردی.
بر بوراده عادتا بر ملکی کیلی اوتدی. سماور صوردی. چایلر ایچدك. بزه
مدرسه‌نك اصوللرینی تعریف ایتدیلر. بیسه آچلی بولی او کیجه مدرسه‌ده
بیتوب ایتدك. کیجه‌سی کورارمه اویقو کلمز. اوروم اوروم افکارلر استیلا

ایدیور. هیچ بری قاپامه‌یور صانکی بولدم. بوراده صباح نمازی ایچون
مرام ایدن بر طلبه بولنمادی. گونش طوغدی. ساعت سکزی بولدی. هر
کس قالقماغه باشلادی. او آراده آز اویقوده طالمشم. بنم نظام الدین افندی
بنی دخی قالدیردی. صباح ساعت اون اولدی. نظام الدین افندی بکا
دیدیکه: بوراسنده عادتدر. بو گون بتون تاتیلدر. سن دخی بنمله آشخانه‌یه
ایمدی گل سن. اوراده هر مدرسه‌دن طلبه‌لر عموما ایدرلر. سنی گورك بر معجزه
ایدرلر. سن هیچ صیقلمه. بنمله آرقه‌مه برابر گوله‌جکسن. تعلیماتنی ویردی.
بنده بلادم. اوراده اوتوز قدر طلبه یوپلامش. بنم شیرعمومه منتظر. بر
آشخانه قاپوسندن گیرر گیرمز، اوراده‌کی بر علغله قیامت قوپدی. کیمی قهقهه
ایله گولر. کیمی داوول زورنا چالر. کیمی اوینار. بنم باشمزده بولنان قالپاغی
چوبرور. تصوری ممکن اولان رزالتدن هیچ بریسی براقمادیلر.

بوده قشقار مدرسه‌سنه مخصوص آداب تحصیلدن بر بو اختراع اصول
مستحسنه ایمش. بو صورتله هر بیلکی گلن طلبه‌یی بر هفته‌یه قدر تأدیب
و تربیه ایدیلیرمش. بنم حقمده دخی بو وظیفه‌یی مکمل صورتده اجرا
ایتدیلر. فقط اولمالیکه بو وظیفه چوجوقلر ایچون مستحسندر. حتی دانا قشقار
مدرسه‌سنده اون سکز یاشندن آشاغه طلبه بولنمزدی. بش قدم تجاوز ایتدکلری
ذوات محترم. بو رسم استقبال و خوش آمدیده همه برابر بولنورلر. صوکره
و رسم استقبالك تعریفی تفصیلاتی طلبه بینده بر هفته مذاکره اولنورقده
صوکره. خلاصه‌سی قاصل شهر استاد الکل جانلرینه دخی عرض اولنور.

ایشته بو حال مدرسه‌نك انتظامه دائر ایده‌جکیمده هیچ شبهه
یوقدر ....

بنده بردن، بو درسه چالشمه‌یه هوس وار؟ و بوده مدرسه‌نك انتظامه
باقمایه وقتم وار؟ آچلقدن طاقتسز اولیورم. بو صورتله بر قاچ هفته‌لری
کچیردك. دیرکن بایرام اولدی. (صامان طوی)(۱) زمانلری گلدی.
بنده اوتدن گوسه گیه‌رك. او صامان طوی ایچنده گوره‌شیب، بر قاچ پاره

(۱) صامان طوی [illegible]
اوراده گوره‌ش دخی اولنور.

قارالدی. بعض یورغونلغی واردی. مع مافیه کوکلی هیچ مطمئن دکل،
زیرا ایشیدیوردی پاسپورتک وضعی تغییر. هر یردن پاسپورت کوندرمیورلر. فقط
وصول اولنجه بر طرفدن، پاسپورت مسئله‌سیله دیکر طرفدن بنی چوق راحتسز
ایتمکه باشلادی. ایام همان روسیه و ترکیه محاربه‌سی ایامی. هر طرفدن پاسپورتسز
آدملری توقیف ایدیورلر. بنده مملکتمه بورادن مکتوب یازمشم، پاسپورت
یوللانه‌جق، شبهه‌سز یوللانه‌جق. فقط استاد روسیه‌دن قورقوسندن بنی
تهدید ایدیور، دها دوغریسی استادک جهالتی. امور اداره ملکیه‌لی، بنده
تسخ ایلکم. و اکر اسکی پاسپورتم وار. مدتی کچمش ایسه‌ده، ایش هونتی
اداره کافیدر. نه چاره که بیلمیور؟ پاسپورتک نه ایچون لازم اولدیغندن کیمسه‌نک
خبری یوق. بن آرتق استاد کورنجه و دیکه قورقیورم. ایکی کون قدر اطرافده
قاچاقده کزدم. اوقدر جهالته مشهور بر استاد، و مدرسه‌ده بکلمش بش اون
تحریرسز خلقلر، بنم حالمدن بی خبر اولدقده بالطبع اسپیورلر. بنده چوجق
دکلم اما، بر مسلمان انسانی چوجق کبی شاشیرتدیلر. اصول یوق، قاعده
یوق. بنم کبی واچ آدمر بو کبی حالده دوچار اولمشدر. بیلمیورم مدرسه‌لرک
وظیفه‌سی: بالذات بوقدر بر دفعه مدرسه‌ده بولندم. و غیب ایراد بر درس
ویرمدی. انسان بو حاللری ملاحظه ایدرسه حیرتده قالیر. تمام انتظام هیچ
یوق نا، طلبه‌نک تحصیلی، و درسه شوقی و نوسنر کیفیته دیکر تماما ده
هیچ یوقدر. سوک طلبه‌لر اکثر منتظم مدرسه‌لرده. هفته‌ده بر درس ایچون
اوقومه بیلورلر. بعض مدرسه‌لرده ایده بر درس بونده اوقیه‌بیلردی. طلبه بعدی
ایدنه چالشیر کتاب مطالعه ایدرسه، دائمی سعی و غیرت ایدرسه، بر درجه
تحصیل معلومات ایتمش اولور. ایشته بونده ناسالرده چوق اولمز. بو حالده
بر طلبه‌نک مدرسه‌ده بیلمه‌سی سنه قیمه‌سی. عادتا مجبوریت تمده ایدی داملا
اسماعیل اکی عمانده دخی. طلبه‌نک اسمی ایچون هیچ بر نوع اصلاحات
فکرلری یولمامش. طلبه اکدسی بر شوق و غیرت ایله مدرسه‌ده کورمش.
اکر او طلبه‌نک ویریلی اعتیادی ایسه، مدرسه‌ده قورل کچمش. اکر
فقرادن ایسه، ... بر یوقسول زیانی ایله سعی و غیرت ایدرک مدرسه‌ده قالمش.

اسكى بوللرك امور ادره سنده و اخرنده هيچ بر نو بر اعتبارى قالمامش

معرابه حقوقه هيچ اعتبار اولونمامش. بويله اولديغى حالده كسه بر شى ايتديرلر. شمدى انجق بونده بش جوق سعى و غيرت ايله سورمه‌دك، اجتهاد انتمه‌سى مداد كامش آدمى بولوردى. اسكى دارلك شيش سلطان بر جهتلرى وار ايسه، امدى شو مدرسه قپوسنى قپودى. طلبه‌نك احتمعه سبب اولمادريلر. بونده آنجق ايدى اشتهارى محافظه ايچون اولديغنده شهدن عاريدر. صغر مدرسه‌سنده طلبه‌نك احلاقه [illegible] احلاق چوق درجه‌ده سابع ايدى. آغير (ابعه) اتش به كثير [illegible]، اولاطه و بونون اكمال. (استعمال) كارب اولونمش [illegible] ايدى. بعض مقالات استعمال ايدلسيده بولوردى. شعر مدرسه‌سى دورت جه يددن عبارت ايدى. درس اوى، كاجه اوى. [illegible] سنده اولور، و هر حالده بر بش [illegible] بولوردى. اسكى بو [illegible] بريرى آجيدن بوريو اولوريردى، و [illegible] درجه‌ده بروت. [illegible] دكرى هيچ بونه بارى اسكى بولر هب [illegible]. شمه [illegible] دساده عمومه [illegible] دل ربان وجود [illegible] ترويج ايديورلر، بونده بر الحمد [illegible] دعوى ايدرك، [illegible] فدا ايديورلر، [illegible] خلفه‌سى، بر مدرسه و بر اسكى طلبه‌لرى بالديغى حالده، تكدكرينه مناقب ايديورلر، [illegible] بو تجربه [illegible] جواره‌ده هيچ [illegible] رسوب ايجعل ايرا ايديورلر. [illegible] اجى.

[illegible] عائد [illegible] حل [illegible] ايدى. بر وسوسه‌در [illegible] ايدى. [illegible] (صادات) عملايه اوز [illegible] وهم اسكى ايدى [illegible]، فيقاردن اوبور چورم [illegible] اسكى [illegible] ايدى [illegible] مجبور ايدى. (فقره ده [illegible] شعبه‌سى [illegible] اوزمرده اسكى [illegible] [illegible]

بوغلمه‌سی ایچون قرادوواره تشمکه قرار ویردك . و محله‌ده صوفی شریف
نام بر فقیر آدم واردی . اوسکده بر ماکنه‌لر حوایی واردی . عموم طلبه بر
طرفه گیدرسه ، او حوایی استجاره ایدرلردی . بزده آنلری سیرت ، قرادوواره
گلدك . قرادووان امامی مفتاح الدین ملا به مراجعت ایتدك ، پاسپورطلری
بر شیلر کلمدیکنی سویله‌دیجه ، حیرتده قالدم . آرتق نه چاره . تکرار قشماره
عودته مجبورز ، حیوانه بندك قرادووان قریه‌سندن حرکت ایتدم . بر ایرماق
صو کناره گلدم . ولی مکسر ، صوك درجه‌ده مکدر اولدیغم حالده . صو
کنارنده توقف ایتدم . ابدست آلدم ، نماز قیلدم . شمدی گیده‌جکم عمیق عمیق
فکرلره کیتدم ، اویوردم . آغلادم ، صیزلادم شمدی قشماره واردیغمزده داملا
پاسپورط ایسته‌یه‌جکلر . صوفی شریف حوابی بولاسی دیه‌جکلر . ایشته شو ایکی
اوفاجق جزیه دها بولیسی ارکنده مجبور ایدی . آرتق هرشی اوره ایدرو ،
سوك پوسته یولی ایله قزانه دوغری تشمکه قرار ویردم . اما نرده گیدیورم
نه‌ده بلمیورم . شاشیردم حیرتده قالدم . عقل هیچ بر شیلره ادراك ایتمیور ،
پوسته یولی بولدم . گیدیورم ، شوق کون کیتدم . آقشام بر مسلمان قریه‌سینه
گلدوم . امام افندی خانه‌سینه مسافر اولدم . ایرته‌سی کون تکرار یوله
دوام ایدیورز ، گیتدکجه قزانه تقرب ایدیورز . قشماردن حرکت ایده‌لیدن ایکی
کون اولدی . کیجه‌لری کوزمه اویقو کلمیور . آغلارم صیزلارم اما هیچ فائده
یوق شمدی قزانه یتشدیم اه . قزان بر شهردر ، اوراده واردقده حوایی
حوایی نره‌ده قویه‌جقز؟ کیده‌جک یرده قالاجقز؟ اوراده ده پاسپورط
ایسته‌یه‌جکلر . بو حالی ملاحظه ایده‌رك ، قزانه نهایت یدی چاقرم مسافه
قالمشدی ، یولدن کناره چکلدم . اوراسی اورمان آغاجلقده ایدی . حیواندن
ایندم ، آقشامده یقین ایدی . حوایی بوشالدم اوتلامق ایچون ، کندمده
بر آغاج دیبنده یاتدم . قارنم آچ کوزلرمه اویقو کلمیور . آرا صره خاطرمه یورت
و آنو ولی یوردوسی کلیور . و بعضا اوراده بر شی کلمیورمده الله یوردوسنده
المور ، بو صورتله بیك تورلی اوهام و خیال ایله صباحی بولدم . کوزلرم
قاپانمادی ، صباح اولدی . کونش دوغدی . یرده کوزمه اویقو کلدی . کیدی

کندمه دیدم: آراجق استراحت ایده‌یم، صوکره قرار ویررم. اوراده اویومشم، نه قدر اویودیغمی دخی بیلمیورم، برده کوزمی آچدم. سرم حیوان (۱) یوق شمدی نه یاپه‌لی؟ صاغ صوله قوشدم، حیوانی بولامیورم، ایلری آرمه آلدوم، بتون کون اورمان ایچنده حیوانی آرادم. بر طرفدن ده قارنم آچ. هر جهتدن امیدم کسلدی. طاقتم قالمدی. حیوان بولمدی. برم حال اسکیسندن دها فنا اولدی.

شمدی قشقاره کیتمک‌ده امکان خارجنه چیقدی. اورمان ایچنده یالکز. الله‌دن بشقه حالمه کمسه‌لر مطلع دکل، آخشام دها اولدی. اطرافی ظلمت قاپلادی، بر طرفدن یغمورده باشلادی، اورتالق زور قارانلق کلدی. ایلری ایباری اسیمه قویدوم، بر آغاجه آرقامی ویردم اوتوردم. آغلارکنده اویودم، ایچره‌مده بر قورقو استیلا ایتدی. بعض قولاغمه بر شیرتی کلیور، اسلانلر حیوانلر بر شیلر کوزکیور، الهی یاربی سن بیلیرسین، دیورکی بر شمشك، بلیرم، آیدینلق ویریبور، اطرافه باقارم آغاجدن بشقه بر شیلر کورمز، نه چاره انسان تحمل ایدرمش، اجل کلمدکجه اولمزمش. عزرائیل ده وقتسز کلمزمش. الهی یارب کورمه‌ده باشلرده قالمدی. بتون کیجه بویله بر حالده دهشتلی بر وقت کچیردم. صباح اولدی، برده نه کیده‌یم؟ شمدی یول نره‌ده‌در؟ و نه طرفه دوشر؟ اونی ده بیلمیورم. یرمدن قالقدم، یول آرامه باشلادم، بر ساعت قدرده آرادم عاقبت یولی بولدم، قران شو طرفده اوله‌جق دیه، بر تخمین ایله یوله دوام ایتدم، ایکی اوچ چاقرم کیتدککدن صوکره بر آدمه راست کلدم. اوده خرستیانمش، روس لسانی ده بیلمم، مع مافیه صوردم. ا رناکوم حلیب نیت) دوستم اکمك یوق معناسی افاده ایتدم. برکت ویرسون بر آز اکمك ویردیلر، برم مضطرب بر حالده بولندیغمزی حس ایتدیلر. دیدیکه: بم اکمکم چوق آزدر. بزده کندوسنه بر تشکرله، یولمزه دوام ایتدك. شهره یقین کلدکده، بر قاچ آدملرك شهر کنارنده (کبریج) طواله یمقده اولدقلری کورمه ایلشدی، یانلرینه کیتدم. اوراده یانلردن دخی بر قاچ آدملر

(۱) [illegible]

بولندیغنی کوردم. بر شی دیدم. بلکه بوراده بر خدمت بولورمه‌یم؟ دیدیکه: پاسپورتك وار ایسه، ایش بولور. دیدم. بنده او یوقدر. دیدی: اویله ایسه بورالرده چوق کزمه. دیدم. چوق وارم آج، اکلی کوندر بر لقمه بولامدم. دیدی: سن کیم سن؟ دیدم شکوت. بن شکوت دیجه، بیچاره عوام بنی بوراده اکرام ایدی، یوغورت کتوردی. خیلی قارنمی طویوردی. بنده تکرار تکرار رحمتلر اوقودم. فقط دوغری یولی صوردم، خوشنی صاغ اولوکز دیه بندن حرکت ایتدکده، بو آدم بنه دیدی: نره‌ده کیدیورسن؟ بنده بیلمیورم دیجه، بکا چوق مرحمت ایتدی. دیدیکه: سن مکاریه که بار، بلکه اوراده بر خدمت بولورسین. آنده خاص یارمسکه زمانی خدمت بولور دیجه، بر کیمه‌نك چارشیسنه اوکرندك، یاره قلن اولمدیغنی دانا سویلادك. بو آدم چوق مرحمت ایتدی. بکا بر خیلی نصیحتده بولندی، اوراده دخی پاسپورت لزومنی سویلادی. مع ما فیه اورایه واردیغی زمان احتمال اعمالردن بری مرحمت ایدر، نامه آلورسه، پاسپورت ایچونده بر چاره بولنور دیدی. بنده بو آدمه کمال ایکسارده وداع ایتدکده، یولمزه دوام ایتدك. بنده قران شهرینه کلدك، برت ویرسون بوراده بنی بلن آدمده یوق. شهرده آجق ایله قدر کزدم، نیجه بنده قاچه‌لی؟ بریده واروسام پاسپورت اسنده‌جکلر بولنده‌ده بوایس بنی کوردنجه همم حلقومه کلیور، شاشیریورم. آخشام آز قارانلق اولدی، بنده قایقدن شی بالطبع دوغری ایدم. اوراده کوپری اوزرینی نججه کی خاطرمه کلدی: بوراسی مهادر. شو کوپری آلتنده صباحه قدر قاله بیلورم دیه. همان اوراده قیه ویردم. انکن اویومق ممکن اولمدی اوزرمدن آربه، ادمی نجه نجه، بر قورقودر استیلا ایدیور. بیته صباحه قدر اوراده قالدم. صباح اولدی، بنده بر آوای پاپوسی کسلدیکی زمان، اورادن چیقوب یول ایله دوغری اسکله‌یه؛ پراحوتلر پرستانیفه واردم. اوراده دنیی بوغورت داهه کیتمك اوزره بولنان بر واپوره کیردم اوتوردم. صباح ساعت سکز رادهلرنده (واپور) پراحوت حرکت ایتدی. پراحوتده مسلمانلر چوقدی، بنده اونلر آراسنده یرشدك اما. پهلیث یوق، پاره یوق، بولك صوکنی نه

اولەجق؟ ایرتەسی کون صباح ساعت اون رادەلرندن بریم پاراخوت بریسنە یقلاشدی. بلکه بوقلامەسی اولدی. بزدە مأمورلرە دوغریسی سویلەدك. مأمورك کوزی بنیم اوزریمدەکی جبەیە دوشدی، بزدە ویردك قورتلدق والسلام. بتون بو پاراخوتدن چیقوب دوغری جامعە واردم. اورادە ایکی کون اقامت ایتدم، صوڭرە پاسپورت ایستەدیلر، اولمدیغنی سویلەدیکم کبی، بر دها مسجدکە براقمادیلر. صوڭرە بر شمسی اسملی کیشینڭ آشچیخانەسندە بر ایکی کیجە قالدم، اورادە دخی بر چارە بولمدی. آرتق بیتن ایندی. بر دها بریی بوغورتدە فرار ایتمك امکانی قالمادی. شیمدی نە یاپەلی؟ حالمی کیمە افادە ایدەیم؟ کیمسەیی دە بیلمیورم، بنی دخی کیمسە بیلمیور. بازار میداننده هر یرە کیتدم، خدمت ایستەدم. پاسپورت اولسە هر کس قبول ایدەجك، فقط او یوق. شیمدی ابن السبیل و یاخود ابن الملجاء دە قالا. بتون بوغورتی ترك ایدەرك، تلغراف خطنە تابع اولەرق یولە چیقدم، او یولدە نەیە قدر بیلمیورم، فقط او قدرجنی تصور ایدە بیلیورمکە: تلغراف خطی اولدیغندن، مطلقا بر شهرە وارەجق، اما او شهردە نە یاپەجغم اویلەدە بن ملاحظە ایدەمیورم. اشتە کوز کورە او یوك تلغراف خطیلە یولە دوام ایدیورم. یولدە کیدر کیدر یورلیورم، یول کنارندە یاتار اویورم، برکت ویرسون هوالر کوزل. فقط ماشاء الله کیجەلری کوز کورمز قارانلق اولیور. کیجە یاتمق ایچوندە قورقیورم بتون کیجە صباحە قدر یوردم، صباح تکرار یول کنارندە یاتدم اویودم، وجودلرم فرلمش، آیاقلرم قابارمش، قارنلرم آچ. یاتار یاتار، تکرار قالقار یولمە دوام ایدرم. تکرار طاقتسز اولورم. یاتار اویورم. تکرار آجشام اولور، بو حال ایلە اوچ کیجە و کوندز وقت کیجردم. دوردنجی کون، کوزل بر آقار صو کنارینە کلدم، اورادە کوپری اوزرندە صویە باقەرق دوردم. بر چوق تخیلات بعدندە، اورادە بر ییقانمق خاطرمە کلدی. صو کنارندە ایدم، صویندم، البسەلرمی چیقاردم، کوزل بر ییقاندم. صوڭرە صو کنارندە کوزل یشل چمن اوزرندە بر نماز قلەجق اولدم، نمازە نیت ایتدم. بر رکعت نمازی قلور قیلماز، آرقامدە بر آباز طاوشی چیقدی. ایچەریدە بر هجەدر آلدی.

آنی شیپوره‌سی عقب ایتدکجه بنم قورقی یوراك چارپیدسی دها زیاد
ایدیور. بیده قصبه قهوه‌سی کلدی، خانی سلام ویردم. همان دوست آرقامه
باقدم. نه کوره بیلورسم ایی؟ بر پولیس، رسمی شکلنده دورمش.

بورادا هیچ شبهه‌م قالمادی. تعیین الله ویردك، فقط نه چاره: هر نه
دینسه تسلیم ایده‌جکدم. بیده بنم احوالمی تفتیشه باشلادی. دانا روس
لسانی بیلمم. مع مافیه بیلدیکم قدر سویلادم. مرقوم هر نه آکلادیسه،
بنی اوراده توقیف ایده‌رك، اوراده تعیش بر قره‌قوله کوندردی. بندن پاره
استه‌دی. اوره‌مه‌ری بولادی، فقط پاره بنم کندمه بوللادی. اوچ کوندر
بر لقمه اکمك یومه‌دك. قارنم آچ. نهایت عاقبت او قره‌قولده بنی بر اوده
کوندردی، اوراسی‌ده نه اولدیغنی، ویره‌سی اولدیغنی بیلمیورم، بر اوده‌ده
قویدی. آرتق اوراده نه اولمشدر. هیچ بر سسلردن خبرم یوق، اویومشم.
بیده کوزمی آچدم. اوده قاپوسنده آناختار آچیلیش سه‌سی کلدی، دیرکن قاپو
آچلدی. بنی چاغیردیلر، سن کیمسین؟ و نره‌دن کلیورسن؟ آدك نه؟ باباك آدی
نه‌در؟ صوردیلر. هر نه صوردیلرسه‌ده، بر جواب ویردك. صوکره بزی بر
آرابه‌یه بیندیردیلر. پولیس برابر اورادن حرکت ایتدك. اما نره‌یه کیدیورز؟
بیلمیورم. ایکی بچوق ساعت صوکره اوفاق بر شهرکه کلدك. بو نه‌صل شهر؟
دیه تواسه صوردیغمده (چاپاقار) دیدیلر. بورادا بنی دوغری پولیس دائره
سنه. اورادنده بر طاقم استنطاق بعدنده حبس خانه‌یه کتوردیلر. ایشته اصل
معیشت، بوراسی‌نك معیشتی‌در. حبس خانه باشی اوقدر بیوك دکل،
ایچنده بر بیکمی قدر آدم وار. بر ایچرویه کیرر کیرمز، اطرافمده بر طاقم
مدهش مدهش صفتلی انسان وحشیلری یاخود دها دوغروسی متوحشلری
طوپلاندیلر. بنم عجمی‌لك، کنجلك، بیده حبس خانه‌ده، عموم قاتل
دناءی بر بت اولدیغی دهمه‌یه یرلشمش اولدیغندن، بیوك بر خوف دائما
ذهنی اشغال ایدردی. مع مافیه اطرافمه طوپلانمش آدملرك بعضیلری کوزل
آدملردن اولدیغیده، چهره‌لرندن حس ایده‌رك کندمه بر تسلی ویروردم.
حبس خانه‌ده اولنلر، بنی بر بر زیارت ایده‌رك، بنه او کون لازم اولان

درسلری ویریدیلر. اولا بن ایچون حبس خانه‌ده قالدیغمی صوردیلر. پسیورب بولنمقدن کلدیکمی افاده ایده‌بیلدم. صوکره اصل نره‌لی اولدیغمی" و نه آرزوده بولندیغمی سؤال اولوندیلر. کندیلری ایچون بر حبس‌ده آدم اولدیغمی آکلادیلر. حبس خانه بنم ایچون بر مکتب خدمتی کوردی. درسلرم حطا دکلدر. بوراده اولان دوات بیلم ایچنده اوقدر تورلو آدمله بولوشورمش، دوغریسی حالا فکر ایتدکجه حیرته دالیورم. بنم قابو آرقه‌داشلری، مارس پولیس دائره‌سنده بره نه کبی سؤاللر اولنه‌جغنی تماما افاده ایده‌رك صوکره، جوابلرینه تعلیم ایتدیلر. اکر بویله بر تعلیمات کندیلریندن بعضی اسماعیس اولورسم، هیچ شبهه‌سز بر سنه اوراده حبس خانه‌ده قالاجقدم. اخشام اولدی، بر سپاه اکمك ویردیلر. صوکره مأمورلر کلدی، بر بولامه یاپدیلر. محبوسلری صایدیلر، بر قاچ آدمی خصوصی دائره‌لره قاپاندقدن صوکره، بزی بر بویوك دائره‌یه قاپادیلر. قوجه (بوراو) کلدی اوردیلر. آرادن بر ایکی ساعت کچمدی، بنم قپو آرقداشلرم هر توری اویونلره باشلادیلر: کمی (اسکامبیل) کارت اویونی، کیمی شطرنج اویونی، هر چشید قمار بازلق باشلادیلر. قابوده بر بکچی وار، بنی ده اویلك باشده بوسمی صفتله براقدیلر. بنم بو شیدن خبرم یوق. بره سویلمشلردی دیمکدن باق. آدم اولورسه بده حر ویررس دیمشلردی. بزده بر آدم کلوبده دیلکدن سافدن صوکره حر ویردوك، حانبوله حرمت مأمورمش، همان قپوی آچدی ایچرو کیردی. بیچاره‌لرك اویون اسبابلرینی کاغدسی توپلادی، چقدی کیتدی. شیمدی بنم آرقداشلردن بعضیلری بی سوکمکه باشلادیلر. فقط بر آدم عقب و فرلاده بلمیور، قصور کندیمده اولدی، اوراده کوروب‌ده همان حر ویر دیمدك. دیه‌رك، بنی مدافعه ایتدی. صوکره تکرار بره خصوصی درس ویرمکه باشلادیلر، حبس خانه‌لرده عموما بو کبی اویونلر ممنوع ایمش. بعض حبس خانه مأمورلری، بو صورتله اکچه‌لری آلمه‌رك، همان موجود اویون اسبابلری توپلار آلورمش. مع مافیه حبس خانه اهالیسی دخی اویونسز قالمزدیلر، مأمور کیدر کیتمز، همان دیکر طرفدن اویون اسبابی اعماله باشلادیلر. بنم

ساعت طقوزده هر شی حاضر اولدی، تکرار اویون باشلاندی. کیجه
یاریسینه قدر اویون دوام ایتدی. صوکره هر کس یاتدی اویودی. بنده یاتدم
اما اویقومده صباحه قدر انواع اوهام و قورقو ایله بوغوشمقده ایدم. برده
صباح اولدی. مأمورلر کلدی، هر کسی قالدیردیلر، صباح یوقلامه‌سی
(پاویرکه) اولدی. عموما محبوسلری حبس خانه میدانینه چیقاردیلر. هر کس
میدانه چیقار چیقماز حبس خانه‌نك بیوك قاپوسینه طوغری یورودیلر. بنده
اوراده نه اولوب اولمادیغندن خبرم یوق، میدانه چیقدم. متحیر اوله‌رق کزمکده
ایدم، برده باقدم بره کل اشارتی ویریورلر، نهایت بنی ایندیکه هر کون
صباحدن حبس خانه‌ده، بنمك یومورطه وانواع نصدق کتیریورمش، اوده قپو
اوکنده محبوسلره تقسیم اولونورمش. خلاصه بره دخی حصه چیقاردیلر، هر
نه قدر حصه‌می آلدوم ایسه‌ده، بنمك اشتهاسی یوق، حصه‌می اوراده بریسنه
ویردم. صباح ساعت طقوز راده‌لرنده بنی بر آدم ایله حبسخانه‌دن پولیس
دائره‌سنه کوتوردیلر، اوراده بر طاقم استنطاق بعدنده قرانه کوتورمك اوزره
قرار ویردیلرده، تکرار حبسخانه‌یه یولادیلر.

داها بزم آرقداشلر بکا بویله اوله‌جغنی سویلامشلردی. بن تکرار حبسخانه‌یه
کلدیکمده آرقداشلر استقبال ایتدیلر، حالمی صوردیلر، بنده کیفمی احوالی
بیان ایتدیم. دیدیلر: سنی یارین قرانه کیده‌جك پراخوده یولا‌یه‌جقلر، آقشام
قرانه حبسخانه‌سنده بولورسن، اوراده بردن فلان وار فلان وار دیه بر قاچ
اسملر سویلادیلر، طرفلرندن سلام تبلیغ ایتمك اوزره سوز ویردم. بن او کیجه‌ده
اوراده قالدم، آقشام حبسخانه قاپولری قاپاندی. بر وجهی معتاد اویونلر
باشلاندی. اول کیجه دخی دقت ایتمشدم، اوراده بر آدم بولنیوردی، اویونه
قلان قارشمیوردی، بر کنارده کندی حالی ایله متفکر ایدی، بنده بو دفعه
اول آدم یانینه کیتدم. کسب معارفه ایلدم، بیوك بر آدم اولدیغی دخی چهره‌
سندن مستبان ایدی. بزه بر چوق نصیحتلرده بولندی، حبسخانه اسرارندن
هیچ خیاله کلمز شیلر سویلادی، عاقبت دیدیکه. بو سنه دیدیکلرمی قرانه
حبسخانه‌سنده عین العین مشاهده ایدرسن. کیجه یاری اولدی هر کس

اویوردی، بنم کوردیکم اوت اویقو بحرانه اوغرامشدی. صباحه قدر اویقوم . حسبت
ایله امرار اوقات ایتدم. صباح اولدی هر شی بالکلی اویقوده، یرده قاپو
آچیلدی، صباح بوغلمه‌سی (باوپد) اولدی. هر شی میدانه چیقدی. بعضلر
نسیم اولدی. بنده بر بوغرطه ایله بر پارچه اکمك یدم. صباح ساعت
سکز قرارلرنده بری حسن خانه‌دن آلدیلر. براحوته کوتوره‌جکلر.
بن بالکز دیکلنمشم. بر قاچ آدم وار تقریبا (١٦١) باشلرنده بر دیده وار. طلی عالی
بو قجقر ساره مخصوص دائره‌ده ایدیلر، بونلر برابر براحوده ایتدی. اوکنده
عسکر وار. دوغری براحوته کیتدك، بزجودلرك ایسه محرمیره مخصوص آیری
بر پارچه‌سی وار ایدی. صاری بویه عربی بر شکلده ایمش. اطرافی دمیر پرمقلق
پارمقلق ایله احاطه اولنمش. داخلنده ایرکك چوق اوچ یوز قدر محرمین
وار. بربده کتوردیلر و یدیلر. اصل مدهش شی قاتللر بورده ایمش. ایاقلرنده
دمیر زنجیر، باشلرینك یاریسی طراش اولنمش. بوراسی بنم ایچون خارق العاده
بر مدهش میدان ایدی. کندیمی آغلامقدن هیچ طوته‌مردم. براحوت چاقیردن
حرکت ایلدیسه، بن کندیمی بوش عیب ایتدم. زیرا آخشامه قدر ایله حکم
اوراده براحوتدن چیقاره‌جقلر، بر چوق محرملر ایله برابر. صاللاندیرلر ایسه
احاطه ایدیلرك، ححسانه کوتوره‌جکلر. اوراده بلدك بر آدم راست کلورسه
نه اوله‌جق؟ هپ تعلیل ایتمکده ایدم. او اثناده بزم ایله برابر کلن قجقر
بنم یانمه کلدی. دایما بوراده کلورسك دیجی بر ایچ دفعه‌لر تك دفعه باقمشدی.
بزده قر ایله آشنالق ایتدك. بزده قر دیدیکده بن سنی طانیورم. تعجب
ایدرك صوردم: بردن نه‌یورسن؟ دیدی. سن بانده تك آوده بولندیمه؟ دیدم
بولندم. دیدی: او زمان سن هر هفته بر ایکی دفعه بزم سجنه اوسدن کچردیکز.
بنده قاپو اوکنده تعجبا اوتوردم. سنی چوق دفعه‌لر کوروردم دیدی. بن
هر نه قدر روسجه بلمیورمده، قجقر بنی اوکونی آکلادم. بعض بو حالده
دوشدیلی صوردم، قجقر باشنه کلنی سویلادی. بوندن ایکی سنه مقدم
بر کون تمامنده شهر تعجبنده قومشی قزینه برابر کیتمکده ایدم: یانمده بر
استوتند کلدی، بزه نازکانه بر آشنالق ایتدی. بنده عمر ربه رنجی صعنده

ایدم ، داها اسوچ‌لری سومکه باشلامشدم ، کنجلك دفعه‌ده استوچ‌دله برابر ایکی ساعت قدر کیردك . اسوچ بیرلی اولدیغی سویلادی . بورده بر چوق دالغلی طقه‌لردن صوکره ، بزه بر اوطورمق تکلیف ایتدی . اوتوردق ، بر چارده اچدك ، صوکره اسوچ بنی اوه قدر اوردردی ، بنم اوده اوکرامش اولدی . آرتق احباب اولدق ، اسوچ اکثریده بورده کلدی ، بعضا برابر کزمه‌یه کیدرك . والده‌مده بر شی دیمزدی ، مساعده ایدردی . بر کون شهر بعضه‌سینه کلدم ، اسوچدی آرادم بولدم ، اون دقیقه کزدکدن صوکره اسوچده بکا شهر خارجنه کیده‌لم دیه تکلیف ایتدی ، بنده رد ایده‌مدیم ، داها بویله بر انسانکده واردی . هر نه اولدیسه اوراده اولدی . بر قاچ کون صوکره اسوچده مملکتنه کیده‌جکنی سویلادی ، اگر آرزو ایدرسام ، بنی دخی برابر کوتوره‌بیم دیدی . بنده چوق دوشونه‌مدم ، محبتدن ولاندن بحث اولمشدی ، عقد ازدواج مقاوله مزده وار ایدی ، فقط بنم سنم مساعد اولمادیغندن ازدواج امکان خارجنده ایدی . بنده بر کتمکه قرار ویردك ، والده‌مه بر مکتوب براقدم . داها والده‌م بنم پدرمله یشامیوردی ، بر ضابط ایله یاشیوردی ، کندیسی دخی آنجق ۲۲ یاشلرنده ایدی . بنده اسوچ‌ایله برابر شهرمی ترك ایتدم ، هر نوع زحمتلری اختیار ایتدم . بیزییه کلدك ، بزه براوده توتدی ، بر ایکی هفته برابر بوشدك دالقدق ، صوکره اسوچ مسقوه‌یه دار الفنونه کیتدی . بره پاره کوندره‌جکدی ، برهفته صوکره بنده مسقوه‌یه کله‌جکدم . عاقبت بونلر هپ (دو دو) اولدی . آه قالدم فنا حاله دوشدم ، اساسه پاسپورت لازم ایمش . بنم جرم یوق ، صوکره والده‌مه مکتوب یازدم ، پاسپورت استدم اوده کوندرمه‌دی ، دیرکن حبسخانه‌لره دوشدم . ایکی سنه‌در سورنیورم دیدی ، آغلامغه باشلادی . بنده کندی کندیمه دیدم : یارب بن ارککم ، بو حاللر هر آدم باشنه کلورمش ، بس صبر ویر یاربی بر دها اوچ کوندر بو فلاکته دوشدك ، بو قز ایکی سنه بلا جرم خسته خانه‌لرده حبسخانه‌لرده قالمش . دیرکن یراحوب قرانه کلدی . بز بوراده ایکن ، قزده عمانه کیده‌جك . وداع ایتدك ، عسکرلر کلدی ، بزی

(۱) [illegible]

ایدردیلر. قزل حبسخانه‌سنه کیده‌جکلر. بونده کیدرکن او قدر دوشوندم که، بلدیک آدملر کلورسه حالم نه اولاجق دیدم. چوق آدملر راست کلدیکده کوزمی قالدیروبده باقمادم.

تمام آخشام اذانی قزل حبسخانه‌سنه کلدک. بوراسی آرتق غائب جسیم بر حبسخانه ایمش. داخلنده یکلی متجاوز آدم وارمش. بری بر بر صایه‌رق اسملرینی آله‌رق چاغیره‌رق قبول ایتدیلر. مجموع یکرمی سکز آدم ایدی.

داتا کیجه اولدیغندن بری دوغری داخلی اوطه‌یه قاپاتدیلر. مسافر دائره‌سی نامیله آیروجه بر بیوک دائره وار ایمش. اوراده بزدن ماعدا یوزی متجاوز آدم واردی. بنده شمدی‌یه قدر بیوک بر حبسخانه، داخلنده بو قدرده آدم بولنور دیه هیچ ظن ایتمزدم. هر کس کیف صفاسنده صانکه بوراسی هیچ حبسخانه دکلمش، بلکه‌ده بر سفاهت خانه یاخودده بر قمار خانه ایدی. کیجه یاریسی اولنجه‌یه قدر قمار اوینادیلر، کیمی ترکی چاغیریوردی، کیمی‌ده عشرت ایدردی، مغموم و مکدر آدم بزدن ماعدا همان یوقدر دیرسم جائز ایدی. بنده کندیلری کبی اویونه تشویق ایدرلردی، لکن بن قورقو بلاسی قاچاردم. نه‌یسه قزل حبسخانه‌سنده‌ده بر کیجه‌یی آتلاتدق، صباحه یقین ایکی ساعت قدر اویودم، صباح اولدی، قاپولر آچلدی، یوقلامه اولدی. هر کس‌ده میدانه چیقدی حبسخانه‌ده اولدیغی کبی تصدق بوراده دخی وارمش، تقسیم ایتدیلر، بزه دخی حصه‌مزی ویردیلر. محرمیه اعانه کوندرمک روسیه‌ده هر یرده وارمش، اکثر حبس خانه‌لرده چوق قالان آدملر، تصدق اباه کیچه‌رک حکومت طرفندن ویریلان یومیه طوار کاپیکدن، سرمایه یوبلارمشلر و بر چوغی‌ده قماره صرف ایدییورمش. تصدقدن کلن انواع اطعمه، بر آدمی مکمل اداره ایدرمش.

حبسخانه میداننده ایکی اوچ آدم بر آراده بر طرفدن بر طرفه کیدوب کلمکده ایدیلر، اسلاملردن دخی بر چوق آدملر بولنوردی. بن ایسه بر کنارده باشمه کله‌نی ملاحظه ایتمکده، اوروب اوروب تفکرده ایدم. بر طرفدنده

محبوسلرك آياقلرنده‌كی زنجير صداسی ذهنمی اشغال ايدردی. شو اثناده حبس خانه باغچه‌سنده صموار ايله چای ايچمكده اولان بر آدم كورمه‌مه توشدی. كنديسنده غايت كبار بر هيئت وار، باشنده اعيانه مخصوص توپاغی، يانده بر خادمده واردی، پك درجه‌ده تعجبمی موجب اولدی. بو كبی بر آدمك حبسخانه‌ده بولنمه‌سی هيچ مأمول ايتمزدم، بر قاچ وقت كوزمی كنديلرندن آلامادم، و آنلرده بكا دقت ايتديلر. بنده اوراده بولنان قاپو آرقه‌داشلردن بر مسلمانه صوردم: بو آدم كيمدر؟ ديدی دشقار مرتضی بای (١) بو بزه بيوك بر بلا اولدی، كنديمی تكديبه ديدم: مشهور جهان اولان دشقار مرتضی بای دخی بوراده بولنيور، بنم ايچون بو محبوبيت وار. حوسزلق ايتمدم ديه كنديمی تسكين ايتدم، بوبله دخی مسلمانلردن قاچ آدملر كوردم، حتی بر قريه امامی دخی اوراده واردی، فقط اسمی خاطرمده قالمدی. شو طريقه قزان حبسخانه‌سنده تورت بش كون مسافر اولدق، بش كون ظرفنده‌ده بش سنه‌لك بر تحصيل معلومات ايتدك. حبسخانه حقيقة بر مكتب خدمتی‌ده كورورمش. بو خصوصده حبسخانه اسراری نام اثرمده مفصل معلومات واردر. قزان حبسخانه‌سنده چوق بيوك آدملر ايله كورشدم، فقط جهالت كنجلك استفاده ايده‌مدم، بر قاچ دفعه تكرار استنطاق و تفتيش ايتديلر. عاقبت بنی كون صوكره بزی دوغری مسقط رأسم اولا تاری شهرينه كوندرمك اوزره قرار ويرديلر. بر كون بر چوق محرملر ايله برابر حبسخانه‌دن براحوته كيده‌جكز. اوبو قدر عسكر كلدی. كيده‌جك آدملری اسملری ايله بر بر چاغرديلر، مجموعی يوزی متجاوز ايدی. حبسخانه‌دن چيقدق، برده حبسخانه قاپوسنده توپلانمش اهالی تعداد خارجنده ايدی حسبی الله سون، بونلردن بعضلری كيده‌جك آدملره پاره اكمك تصدق ويرمك ايچون كلمشلر، و بعضلرينده محرملرك اقربا و تعلقاتی پراحوته قدر تشييع ايتمك ايچون كلمشلر ايمش. بر طرفدن اغلامه صيزلامه، ديكر طرفدن كورولدی غوغا قيامت كبی ايدی. عسكرلرده كمه‌لی

(١) [illegible]
ايچون بش اون كابك مقازيلردن جمع ايتديلر اللهم احفظنا من شرور النسا

راماردی، هر کسنڭ آهی آسمانه چیقار ایدی. صباح ساعت طوقوز بچقده پراحوته کلدك، پراحوت عینی اول کلدکمز پراحوتمش، ایچنده محبوسلر مالا مال دولمشدی. بزی کتوردیلر پراحوته دمیر قفسه قاپاتدیلر. پراحوت داخلنده تشیوردن زیاده محرمین بولنوردی. بویله غریب حاله هیچ جهانده تصور اولنه‌مز. پراحوت ایچنده مسلمان خرستیان روسیه‌نڭ هر طرفدن آدملر بولنوردی، فقفاز آدملری دخی پك چوقدی. پراحوت قزان پرستانیده اوچ ساعت قدر توقف ایتدکدن صڭره حرکت ایتدی ایسه، اورالی عادتا بر محشره مثال اولدی، هر کس عادتا سرخوش اولمشلردی: آغلامق، گولمك، بركی چاغرمق، تاتارچه روسچه و دیگر لسانلردن برلامق، هر کس اوز حالنه باغرور چاغروردی، کیمی ده چالغی غارمون چالاردی. بن هب جبرینه سبر ایدرم. پراحوت قزاندن مفارقت ایدوب، بر ساعت قدر کیتمشدك. برده آق صقاللی بر آدم بنم یانمه کلوب سلام ویردی، و علیکم السلام دیدکدن صڭره کیم اولدیغنی و نصل بو حاله دوشدیکنی صوردیسه، بنی بر اعلامه تونتدی. هیچ جواب ویره‌مدم، دیرکی بو آدم بڭا نصیحته باشلادی، دیدی سن بر شاکرد اولاجق سن حضرت یوسف پیغمبرڭ حبس خانه‌ده یاتدیغنی اوقومادڭمی؟ و بیچه امام‌لر محبوس اولدیغنی بیلمزمیسن؟ اوغلوم هیچ قایغرمه سنڭ استقبالڭ ایچون بو حاللر بر درسدر. سن بوندن صڭره بو کبی آدملرڭ احوالندن سبق آل، بنم کبی آق صقاللر بویله حبس خانه‌ده بولنیور دیه بڭا کوب سوزلر سویلادی.

صڭره بن ده عقلمی باشمه توپلایه‌رق بو آدمڭ کیم اولدیغنی صوردم دیدی: بن بزی عوسره‌سی فلان آولنڭ (آول هیچ خاطرمده قالمدی) عین الله ملا من دیدی. اوریك نه سببه منی سبرگه کوندرلدیکنی سویلادی: بر کون بر آدم بزیڭ یورتمزغه کیلوب بندن دین اسلام اوکراندی، من اول هیچ برسه ملاحظه ایتمدم، اساس دین نی انکانی سویلادم، صڭره بو آدم بزگه نیچه مرتبه تکرار کلدی، هر کیلدکچه ارکان دیندن بر نیچه برسه تعلیم ایدردم، بو آدم بزدن کوب برسه‌لر اوکرندی. بعده نره‌یه کیتدی بیلمادم. بر نیچه وقتلر اوتکاچ بر کون منی بالمنسه‌که والاعه چاقردیلر. بندن صوردیلر:

فلان آدمی بیلیرمیسن؟ دیدم. بیلمم. تکرار تکرار صوردیلر. همیشه بیلمیورم دیدم. صوکره دیدیلر: بو قدر سنه‌لر سن اول شیخدن نحو و صرف درس اوقودی. دیدم بیلیورم، فقط اسمنی بیلمیوردم. هم حقیقة اسمنی بیلمیوردم. اول بیچاره اوروس ادمانی، بن اول وقت بر هیچ بر شی فکر قیلمادم. اول بیچاره بازارده مسجدك بوغورده کعبه بیرك، دینی بی شلا ایلم اوکراندی دیکاچ عبد الله ملا دیکن، موده بالام شونك ایچون پادشاه حضرتلرندن بوکه سبیر کیدرکه چقدی. موده دورت بش واشنرو کده یاتدم، موده ابدی بو بر ایسم حکم بولدی، بونك بش کیدی. دهرك کوردن بوش آلدی.

باراحوب اوسنده حیوانك توسنی عجائب، همه شاد و ممنون اولدیلر قولکی. براخوب ارتحی کون چقمقه ایدی، برانکی ساعت بوقف قیلدی، آدن هم براخوبه بر بچه محرم کتوردیلر. شول طریقه، هر بردن محرم بو بولاندرو مذهبی کوسنده بر ۱۸۷۸ سنهٔ میلادیه‌سی آوغوست نهایتنده تقریبا آلتی یوز آدم (یعنی) حبس خانه‌سینه کیدك و اوراده اوچ کون استراحت ایتدك. اوراده بولندیغم اثناده بن بر چوق شیئه دقت ایتدم، بر چوق شیئه عقله ادراك ایتدی، زیرا روس [illegible] آکلامغه باشلادم. ایشته اوله بو حبس خانه حقی آراسنده اولان بر چوق اسراره اوراده واقف اولدم و حبس خانه حقی بر قاچ قسم اولدیغی اوراده آکلادم. و آکا بن محبوسلری عمومی محرم ظن ایتدم. قیشی، قیش، [illegible] کوزیکی [illegible] ایتدم، حبسکه محبوس بو ایچنده بی کیشیلر [illegible] معصوملر دخی بولونمش، ارحمه اوراده حبس خانهٔ عمومیده بر احمر آدم واردی. [illegible] اولری [illegible] بو آدم [illegible] راست کلدی. کوزلر دخی بو دانه دقت ایتمشدم. فقط اسمی اولمو احتمالی خاطرمه کلمشدی. بونده کچه بر یکی بچه [illegible] اوبعودن قالقدی. ساعده اوبردیغی بو بر کره [illegible] قیلدی، صوکره [illegible] باشلادی. صوره بوسفی تکرار ایتدی. بعده بر دعا و بیره باشلادی [illegible] قالدم. بن او زمانده قدر بوده بر دعا حوالی کورمشدم. بزم مدرسه‌لرده دخی، علما دیدکمز دواب آرامده دخی بونده دعا اوقودیغی کورمشم.

بونده خصوصا ابتدا صوفيه باشلامشلردی: «الدعاء بلفظ العربيه مقرونه بالاجابه»
دیرلر. اونی دخی اوراده مخصوص بر دلائل مـــكتب طبع ایدرلر. اصل
دعانه‌در؟ کمسه بلمزدی.

اشته شو ذات او قدر حزين حزين آه ایده‌رك ادعیه‌لر اوقیور، حتی نده
قالامامق قابل دکل ایدی. صباحه قدر زار ایتدی آغلادی. صباح اولدی.
پولیه‌دن صوکره تورمك اثناسنده بن بو آدمك یانینه کیتدم، سلام ویردم. کندیسی
عادت ایری بر سدن صفالی قاوون ساللی بر آدم ایدی. و علیکم السلام اوغلوم
دیوردیلر. حال احوال صوردقده صوکره خیلی صحبت ایتدك. عاقبت مقاس
آدمی اولدیغی تحقق ایلدی. فقط لسان بیلمدککدن استفاده مشکل ایدی،
شولای بولسه‌ده چوق استفاده ایتدك، بزه بر چوق تعلیمات ویردی. بو ذات
لسان عربیه ماهر اولدیغی محقق ایدی. فقط بن عربیجه تکلم ایده‌مزدم.
اونده روسجه‌ده ممکن ایدی، بنده اوده یوق. اشته استفاده مشکل اولدیغی ده
جهلمدن ایدی، حتی شیمدی شو ذات نه‌لی اولوب اولمدیغی بیله‌میورم،
فقط صوکره‌دن قفقار ملتی اولدیغنی ظن ایدردم او ظن اوزره قالدم. (بیرمی)
جبس خانه‌سنده اوچ کیجه بو ذاتك الله الله مصاحبتی سیر ایتدم. بونده
نم ایچون بر درس ایدی. حبس خانه‌لرده مجرملردن ماعدا بونده سیاسیون
بولونورمش، بونی دخی اوراده حس ایتدم. فقط اوراده حقیقته مطلع اوله‌مدم.
اوچ کون صوکره (بیرمی) دن حرکتمز تحقق ایتدی. دارین صباح ایرکن
(یمن) که دوغری حرکتمزی بزه آخشامدن معلوم ایتدیلر. بابا دخی
برمعه برابر کیده‌جك. صبح اولدی، پاپورکه نشلندی، بربر کیده‌جك
آدملرك اسمیری اوقدی. اشته شو اثناده بن دخی بر شیکه دقت ایتدم: آلبرت
ده چاقیردیلر، او آزاده بری کلدی، علی بك نام بر چرکسی آرقه‌سندن
ایتدی، اوده میدانه چیقدی. مأمور تکرار صوردی: آلبرت اورره‌ده بر
فاملیه‌ده عزوه ایتمشدی. لکن خطره‌ده قالمدی. اما شو بیچاره علی بك،
آلبرت بونده محقق ایتدی. حالبوکه آلبرتك اوعمده دمیرده واردی، مأمورده
دقت ایتمدی، علی بك‌ده لسان سوردی. اوبله کیجدی. پاپورکه تمام اولدی.

یورت بوره قریب عربلر مسافرلر. او زمانده (یومی) نامی آراسنده دمیر یول یوق، آرابه ایله کیدیورز. هر آلتی آدم بر آرابه‌یه بینه‌جکلر، بو آلتی آدم بر زنجیره دیزلمشدر. آرابه‌لر کلدی. آلتیشر عدد، اللرمیزی زنجیر ایله باغلادیلار، همان حرکت ایتدك.

اشته اصل شوراسی بزم ایچون چوق آغر کلدی. آراده بزیر عارسز آدمده بولندی، بر آدم ایدیسه بوراجق، آلتی آدم برابر ایده‌جکز، بش آدم یاتار. هله بز کندم ایچون ایدیسه بورمق لازم کلورسه، اللهم احفظنا بش سنه اوراده قالورسام ایدیسه کلمز، زیرا بز بو کبی احوال ایله تربیه اولنمدق. آداب اسلامیه‌ده بو کبی حاللر اولمق احتمالی یوقدر. بك صوك درجه‌ده آغر کلدی، برکت ویرسون آخشامدن آخشامه (استانسه) یه بارمه کلوردك، اوراده ایدیسه یوراردم استراحت ایدردم. استانسه‌لره کلدیکمز کبی بوش براقرلردی، هر دائم استانسه‌لرده کیجه قالوردق، اوراده دخی بر قاچ آدم برابر ایدیسه جامه‌یه کیردی، هیچ محابسه‌دن اجتناب یوق. بز، صالدات‌لره بش کاپك ویروب بر کناره کیدردم. هر کون آخشام اولورسه، پاوبرکه تعدیده هر کسه طوقز کاپك پاره تقسیم ایدرلر، شو پاره ایله هر کس بوغازینی بسلر. اکثری آخشام اولور اولمز یاتار اویور. اما ایکی اوچ آدم صالداتلر ایله برابر تون کیجه عشرت ایدرلر، سرخوش اولورلر. بیچاره صالدات هم ایچار، ایکی اوچ کون آشاب ایجدکدنصوکره صالداتلر النده‌کی خزینه (کاصصه) غه هم کیررلر، اوچ بورسجی کون شاووی رستالردن بر قاچ کوری آچیق آدملر انعام ایده‌رك. بیچاره صالداتقه معاونت کوسترمزلر. کاصصه‌یی اکمال ایچون عموم ریستانلرغه سویلار. بزدی تاپق سکز کاپك بعضلرینه بش کاپك ایله رضا قیلورلر، صالدات بیچاره بو یحشیلغه قارشی واسطه اولمش آدملره کمال حرمت ویرورلر، زنجیره دخی بیرمزلر، صوکره بو آدملردن هر نه صادر اولورسه. صالدات کوروب واپارمز. بو آدملر چوق غریبلرینك جانی یاقارلر، بونلر: چوچه‌لر، چیرمش‌لر، چواش‌لر، تاتار چرکسلر. حتی بعض عمی روسلر دخی باشمورتسی ممدکنه

کنده‌جیلی بیده، قاتلی قتال معاملی بوندرو کلیرو زبای راسوطه‌ده هم کدیبورلرمش، بن بونلرك دخی انواعنی مشاهده ایتدم. شول طریقه بر چوق اسراره مطلع اولدو آلسحی لوبی (ایک‌ارنسوورع) حبس خانه‌سنه کلدك. بوراده دخی ایکی لحظه استراحت ایلدلد صوکره بولمیه دوام ایتدك بعده تمان حبس خانه‌سنه کلدك. بوراده تمام بر هفته قالدق، یرمی‌ده لوردیلمز بابا دخی بوراده کورلدی. علی بك بابای برحمان ابده‌رك بوراده ایدرك آلبرت اولمدیغی، اسلامنده آلبرت اسم اولمدیغی ایدرك مسلمان اولدیغی عریضه‌لر ویردی. عرضحال باروجیلر، دعوی وکیللری هب اوراده موجود محبوسلر آراسنده وار ایدی. یرمی حبس خانه‌سنده هیچ بر شی بیلمکان عین بك، بمادکه کلدیده قدر عادتا روسجه‌ده بیمش و آواک‌دده اولمش. اشته ضرورت حال. اسانی، نه قدر چوق تربیه ایدیبور. اما عاصی‌ر. اولمشدر طبیعی تکا معلوم اولمدی. بر هفته صوکره بری تکرار بابای ایله تربغه کوندردیلر. بن بوراده حبسخانه‌ده بولمدیغم اثناده بیک آوالده کیدیبی بیلکان بر تنحسه کشی که حمر بوللادم، بنی کفالت ایله آلسوندیر، بن اور اختیارم ایله باربغه واریم دیب. هیچ کیم التفات ایتمدیلر. بو ایدیبی استه‌مه‌د کاریدن دکل. بلکه جهالتلرندن، کمدن صورمق لازم وقتل کفالت لازم اولدیغی بیلمادکاریدن حسارب ایده‌مدیلر. بلکه یوك بر جریمه‌سی اولمیسه بو صورتله (یورمه) که کیرمز ایدی ظن ایتدیلر.

روسیه اولکه‌سنده بازار ملتی، صاف درون، هیچ بر نوع مبالغی بیلمدکاریدن عمومیده قانون حکومتدن دخی غافل قالمشلردر، احتیاج مست ایتمش اولسه بیلوردی. سمز ایتدالریده بماندن بیوك جاده ترانسه بولی ایله باربغه متوجها حرکت ایتدك. اصل زحمت بوراده اولدی، زیرا قرق کوللك بر مسافه ایمش، پیاده یابان کیتدك کوللر کیتدکجه صعود اولمایه باشلادی، السه بوز هله آیاقمه کیجه‌جك هیچ بر شیم یوق. بالان آیاق کیدیبوردم. بوراده رفیقلرمز آراسنده دها قنا آدملر ظهور ایتدی، بر قوز بولده بر قاچ آدم ابعاد ایتمشلر، بر قاتل‌ك ایاغنه بولغان بوغاو زنجیری ملکا

تبديل ايده‌جك اولديلر. بركت ويرسون ايكی مسلمان صالدات واردی، اونلر بنی حمايه ايتديلر. والا بنی قاتل ياپه‌جقلردی. حريفك آياغنده‌كی زنجيرلری سم آياغمه صوقه‌جق ايديلر. صوكره بكا بر فنا قورقو عارض اولدی، گيجه‌لری اويومز اولدم. داها بنك يوزنی گورديكم يوق، ايكی آی هپ ايكمك صو ايله گنديمی اداره ايتمشدم. گنجلكده وار، بر خيال استيلا ايتدی. همان حسن علی ايله آز قالدی مبتلا اولور ايدم. تمام قرق گونلك بر يول، هيچ مسلمان يوز گورمز صغوق. تاريخه نقيس گلدكجه هوالر صغوق اولدی. عاقبت قارلر ياغدی، بن قار اوستنده چپلاق آياق گيتمكده ايدم. آياقلرم صغوقه تحمل ايده‌مزدی، يوكروب گروان خلقينك آلتنه چيقار، آياقلرمی آستمه ياصوب اوتوروردم، تا آخرده بولنان صالدات گلوب يتشنجه. صوكره تكرار يوكرور ايدوم، تكرار آلته چيقوب اوتوروردم، آياقلرمی دلماردم، بو صورتله‌ده بر نيجه گون زحمت چيكدم، بو زحمتلری تعريف قابل دگل.

سفرمز تاريخه نقلشدی: ايشم، توكالی، قالالرنی كيجدك، صالداتلر قولنده آقچه قالمادی، ربستانلره طوقز كاپك برينه شش كاپك گورماوای ويرمك باشلاديلر. اشته او زمان بعض دائمی ربستانلقده عمر سورمش آدملر، قاعده‌نی بلورلر، صالداتقه يول گوستررلر. بيچاره جاهل صالدات، بو حيدودلر ذكرينه اسير اولور. اگر ربستانلر ايچنده زنگين آدم اولوبده اشی وار اولديغنی حس ايدرلرسه، آنكا انواع دسيسه‌لری قوردقدن صوكره، تخليهٔ سبيل هم ايديورلر. هيچ گناهسز آدملر، بو محرمه فهرنی چيكوب گاروزنای زابونه‌غه قدر گيدارمش، صالداتلر رئيسی بيچاره! گندی ربستانلره عائد پاره‌لری تلف ايتمش بولنديغندن بو آدملر هر نه ديرلرسه وهر نه ياپارلرسه، هيچ گورمز ملماز اولورلر، آنلرده يعنی بر قاچ عاقل آدملر ديديكمز ذوات. عادتا ربستانلره حاكم اولييور، آمرانه بر طور حركت گوسترييورلر. هر نه حكم ايدرسه الده، بونلرك كار و كسبلری شو ربستانلری آلوب صاتماق ايمش، (حبسخانه اسراری) نام اثره باق.

بز تاريخه گلدك سم حالم روحی بضر ايدر ملا، عم زاده‌مز احمدی اگه

بنی بولمش دائره‌سندن استعمال ایدوب ایتدیکلری بنی برابرنده آلوب قاچدیلر .

بن استمدیکم یورده باقه‌میورم . غایت حیا ایدیورم . اورادن بر بیچه آدمی گلدیلر . بنی تسلی ایدیورلر . فقط اونلرک سوزی بنم قولاغمه هیچ گیرمیور . اوراسنه چیقه‌میورم . هیچ بر یره گیده‌میورم . بر کون شول حال ایله پریشان اوتورمقده ایدم . بنک اوول سمن ملا مرحوم گلدی . بنی و واصفه چاغردی . و واصفه بنم حقمده بر مکتوب وارمش . بنک اوستمدی . شونلرده گورل بر صحیفه سویلادی . رحمه الله علیه حقنی اخبارین اسمی (قلوب الاحرار قبور الاسرار) مضمونی موجبنجه . بو مکتوبی بنی دکمه‌ده سویلامه‌مش . مکتوب اسمه بالکز بنم شخصمه عائد ایدی . شونلردن دشمن بر صحیفه قات مطالعه ایله واراداوان ماسی برمش . شو مکتوب دفترده بزم پاسپورتمزده وار .

اشته بنم شوراده قدر چکدیکم بلاء هب استاد داملا اسماعیل علیه الرحمة حضرتلرینک جهانی بیرمسی واله اسعد بنی صحبتلرمده . واو حالمده رحانی پاشپورت صوراسه‌لر بوله : بو بنم شکلیم . اصلی بنی پاشپورتده گورلیور . یکی پاشپورت کلنجه بن کمال اوله‌جغم دیرسه . ایدی ایدی . و هیچ بر شی ترم گلمردی . قانون دوالی بلمان بریحی درجه‌ده عمارده لرمدیر . شونلر سمدن روس سابق ملالرید نظیف اولمشدر .

بن باریغه گلدم بر هفته طرفنده (بیر) اسمه حسه‌عنه بادم . بنم برآی باقده بیلوس قیمشم . بعض قولم تمامیله لتی اولدیغی صولرده حسه‌لر سویلاردی . رحمه الله علیها حور بریسه ایدردی . برآی صونره بو حسه‌عدن اسب عاوس ایدک . فقط اسکی حسه‌لعمزی هیچ خاطردن چیقاره‌میورم . کمسه‌که باقه‌میورم اویسورم . کیجه کوندز دوشنیورم . یارب بونده کندیدم هیچ بلمیورم . او اثناده بخارلی بارلار اشتم بره‌لمسیه تسلکه باشلادیلر . عبد الوهاب بنی آیدیلر هم گیدیورمش . بنده ایدوب گیدیلرده سویلادم : بنی اشمکه قدر آلوب گیدوگز دیدم . اونلرده قبول ایتدیلر . بنی اشمکه قدر گوتورمک اولدیلر . فقط بورده بسک باسده اوتوروب کیمک شرطنده . بنک بلکه

شول یاریدن گیتسهم بوراده مقصد شول. شونك چاره‌سی بولمدی گیتمکه قرار ویردك.

حالمه گلدم سویلادم: بن گیدییورم. اوقوره‌ گیده‌جکم. دده. رحمه الله علیها آغلادی دعا ایتدی. روجی دخی مناسب گوردی. بره ماهیه ویردیلر. عبد الوهاب بای مرحوم اوراده اوتوروب ایشلمکه گیتمك اوزره یاریدن چیقدق. قش قیامت صغوق. بزم البسه‌لرده خفیف. بیرده ویلاده. مدد الله مدد! گیجه‌لری اوتلمق یوق، بیله ایشلمکه گلدك، بر ایکی گون ایشده قالدق، پاره یوق. هیچ بر طرفه گیده‌جك چاره‌ده یوق. هر نه فکر ایدرسهم گیندم گیدهمه فکر ایدیورم، عقل ویره‌جك آدم یوق، عاقبت ایشم یارمکه‌سندن گیتمك اوزره قرار ویردم. اما نره‌ده؟ بیلمه‌یورم. جیب همایونده مجموعی آلطی تنکه آقچه وار. شهردن چیقدم (پیاده) دوام گیدیورم، بر تیلغرافلی یول بولدم، باباله مدد گیدیورم. اما یول نره‌یه گیدیور؟ هیچ بیلمیورم. اخشام اولدی، بن گیدیورم، گیجه اولدی گیدییورم. یون اورتاسی بولدی همان گیدییورم، ماهتاب گوزل گیجه گوندوز کبی، نه بیاض قار اوستنده الله ایله بندن ماعدا کیمسه‌لر یوق. بعضا گیده گیده‌مه آغلایورم، قاچ آوللر گچدم، قاچ آدملره راست گلدم، لکن بو یول نره‌یه گیدیور دیه کیمسه‌دنده صورمیورم. دیرکی صباحه قدر گیتدم. صبح اولدی، تمام یکرمی ساعت یول یورودم، بر روس قریه‌سنه گلدم، بر اوده گیردم، چای ایچیورلردی، بکاده چای ویردیلر، چای ایچدم، بیدن بره بر اویقو ایله اتدی صیجاق اوده یاتدم اویودم. تمام التی ساعت اویقو اویومشم، اویاندم. خانه صاحبه چای پاره‌سی یکرمی کپك ویردم، یولمه دوام ایتدم، آرتق اخشام اولمشدی، بن قریه‌دن تکرار تیلغرافلی یول ایله حرکت ایتدم، ماهتاب غایب اولدی، یالکز گیدیورم التی ساعت قدرده گیتمشدم، آرقه‌دن بر قاچ آدم گلدی، هر بری بر چانه‌ده، بوکلری یوق، بو آدملردن بری بکا روسجه صوردی: سن کیم سن؟ دیه. بن بر مسلمان اولدیغمی سویلادم. صوکره باباریجه نره‌دن گلمکده اولدیغمی صوردی. او اثناده بنده آتلیلرک نره‌یه

کیتمکده اولدیغنی صوردم. دیدیلر: (پتروپاول) قریه‌سنه یارامیه بونك
اوردن‌ده سنده بر عرب طلبه اولدیغمی سویلدم. انجلردن بری مرحمت
ایتدی، بری چادرسنه آلدی. بر ساعت کیتدکدن صوکره بر روس قریه‌سنده
چای ایچدك، ایرته‌سی کون صباحدن پتروپاوله کیتدك. شول آدم خانه‌سنه
مسافر اولدم. چای ایچدم. اوراده بزی چولا قارازق محله‌سنده قیلدق، اوراده‌ن
صوکره‌ده بنی شوبور آدم خانه‌سنده بیلدك. بزه چوق اکرام ایتدیلر. صوکره
بر مدرسه‌ده کیتمك اوزره بو آدمله وداع ایدوب مفارقت ایدك ایسه‌ده، بزه
تکرار رجا ایتدیلر: بزم شهرمزده بولندقجه دائما بزه کلوب، موجه‌عه ترورله
جمعه کیجه‌لری کلورسه‌کز بیك شاد بولوروز دیدیلر.

بزده انشا الله دیدك اما، فقط اوآدملر ایله تکرار کوروشمك نصیب
اولمدی. مدرسه‌لره کیتدم ایسه‌ده، بعض بری بش آدملر بولندیغی جهتله،
کندی باشمدن کچمش وقعه تاریخیه‌یی ملاحظه ایتدکده، کندمی هیچ
کیمسه بیلمکان بر طرفه کیتمکی ترجیح ایلدك: فقط کیتمك ایچون بر جهتده
بولنمیورم، مع مافیه بر چوق تفکر بعدنده تکرار مجهول مطلق بر جهه توجهی *)
احضار ایتدرك. تیلغراف بوبی تعقیب ایده‌رك شهردن چیقدم. مرارتدن خدا
سینه کلدکده بر حیلی استمداد ایتدم، بر یچه آتی ملاوت بعدنده بونه
دوام ایلدم. دوم دور وار صحراسی، هیچ بر شیلر یوق. بوراده او قدر واسع
دکل، مرور ایدن آر اولدیغی مشاهده اولنمقده ایدی: فقط تیلغراف
اولدیغندن بلی ایتدمیه، بو یول مطلقا بر شهره وارەجقدر. ایکی اوچ ساعت
کیتدم، نه قریه وار؟ نه شهر وار؟ نه‌ده آدم راست کلدی. هیچ بر
شیلر یوق. کیجه اولدی، مهتاب او قدر دکل، هواده بولوت وار.

تیلغراف (داغه)ده بیکرنلك حسابه فارغده بر استانسه کیجمش کبی
کورلمور، دیرا (١٤٤) رقمی وار. لکن هیچ بر قریه وقلار کیجمدك. اما
بر آراده اوپك صداسی کلمشدی، لکن او، حمه، وجود انسان مسکنی
کبی بر شیلر کورمەدم. کیدوب کیدوب تلغراف داغه‌سنده بولنان رقملری دوس

*) بو قاعده‌یی بز ادخال ایلدك پرقسه مدرسه‌لرده همیشه توجه‌عال دیرلردی.

ایله بقمغه باشلادم. بو حیواندن بعضیسی اون بش چاقیرم قدر ایدم. ایکی همان هیچ بر شی یوق. اوهام خیال و قورقوده استیلا ایتمکه باشلادی. او اثناده اوزاقدن بر قارا گوزکدی. فقط نه در بیله‌میورم. بعضا حرکت ایدر کبی اولیور، بوده تقرب ایتدکجه بریم حیرتیم آرتیور ایدی. همان بعض [illegible] حرکت ایدیور حیوانلر. فقط بونلر بر حیوانده هیچ گورمه‌مش صغیر دیل آت دکل. عجبا نه اوله بیلور؟ رسمی الف با اوقومدیمکه. نه اولدیغنی بیله‌یم. بریم عواملارده اقمودجالرده بونده بر حیوان رسمی بوله‌میوردی، رسملی کاغده باقمق مدرسه‌لرده قطعا ممنوع ایدی. چونکه ناچار بونده بر زمانده انسان حیرتده قالورمش......

برده حیوان اوزرنده انسان دوشی هم وار. بکی سی آکلایه‌میورم. اوی، وای دیه‌رکی اولیوردی. کندیده قارانلق، قورقوده وار، مدرسه‌ده وقت جن شیطانلر انسانه هر تورلی صافتده کورینه بیلور دیه استادلرده قولاغمزه دولدیرمش. بونلر مخلوق اوله اوله شیطان اوله بیلور دیه دهشتمی قیرمه قارشو ایدر آغلایه‌جقلریم گلوردی. نه عاقبت تکرار سویدیلر. بر درجه آکلانمغه باشلادی. بعض آکلایه‌مدیغم سیلری روسجه صوردم. روسجه افاده ایلدی. یارم ساعت قدر بری استنطاق بعدنده آستدعای حیوان (دوه) اولوب ایدیسی بکده (فرعی) قارلی اولدیغنی آکلادی. بونلرده‌یری موقعلرده صحرا ایوب. آول شهر بونلر. هر بکرمی بش اوبور (و[illegible]) چاقرمده. [illegible] بعض اولور بر جهتدن عرب بر (محطه) اسناده بولوب و اوده اکثریسده قار ایله مستور اولوب کنجه‌یی بیت بعرلی اولمیر بر حالده اولدیغی و بو بکلنب بر صاحبی روسلردن اولوب لورل و امین آدملر اولدیغی سویلدی. بونلن اورریده امنیت [illegible] ایتدك. الیده‌ده اولان بکلنب قاچ چاقرم اولدیغی صوردم و بونلرده نه کبی شهرلر اولدیغی صوردم. بکلنب دها یدی چاقرم بر مسافه اولوب. آنده کولجه طاو. اطرافلر شهرلری اولدیغی سویلدیجه. انده صوك درجه‌ده ممنون اولدم. آرتق بوندن صکره دوبی طاوی‌نك آرده کیدر بش تیماده‌جکم و همده کیده‌جکم بر هیچ بیلدیکم اسمی

اشیدیلم بر مملکت اوراده بیر ملحدك آدم دخی بولنمیه‌جغنه اینانه قطعی ایتدم. بو خوش کورل حوادثی ویرن قاراغه رحمتلر اوقودم. خوش آمان یول دها آرایدی. یرده بولمه‌یه دوام ایدیوردی. بر ساعت کچیدم. کوپك صداری کلمکه باشلادی. اما اوزاقلرده بر شیلر کورنمیور. صوڭ درجه‌ده یورلمش حالم نمیش آیاقلرمده طوروم اولمشدی. کوپك صداسنه دوغری ایدیوردم دولاش ویریوردم. اما اطراف بولندن امرده بر خیمه چنده کبی کلیور. بونی دخی براقمق استه‌میورم. شوقای بولنده‌ده بر انسان صوری کورمك. بو ساعده‌ده بنم ایچون بر تحسارو ایدی. بونی براقمغه مجبور اولدم. صدایه دوغری یوردوم. همان همن یقین کلدم. بر آتش یورلادی. آرتق بوراده بر بیی آدم مسلمی اولدیغنه شبهم قالمدی. دیرکی انسان صداسی هم ایشدلدی. لکن غریبه فلان دکل دلیعر بر او خانه وار. اوده قار ایچنده قالمش کنجده‌ده قرالتو لامعنه کورنیوردی. دوغری آتش شعله‌سنه کلدم. او آراده حضرت موسی قصه‌سنده درخطر ایتدم. دیرکن الده قمر بر آدم بکا دوغری کلیور. بنده شیمدی ملدرمك ایچون بوتکردم تاماعنی قودم. اوده ناعردی کم اول دیمحه. غریب مسافر دیدم. بری قارشیلادی اوه کوردی. اوه کیردم باقدم. بر چوق آدم وار قیافت وسیمالری روس ایدر و حاوبلو بوك السه‌لرنده روسچه‌در. اما کندیلری باشرجه تکلم ایدیورلر. مع ما فیه بن روسچه سویلادم (دراسنی) دیدم. بنم حالمی و کیم اولدیغمی و نره‌یه کیتمکده اولدیغمی صوردیلر. او ایچنده بر چوق آدملر ایدیده سویلمش یاتیورلر. او ساعت بوچوده کلمشدم. بعضیلری بونده ایچون قالمشلر ایمش. بزه دخی بر کوستردیلر. همن دوشم یره یوده یودنمه اویومشم. زیرا یورغونلق حدودی تجاوز ایتمش ایدی.

صبح اولدی. هر کس قالقدی. بنی دخی قالدیردیلر. بنم اعتصادیم قیمشدی. قالقدیغمی نمی صوردم قومار بحد چاقروم دیه. الی چاقدیم بعض بر یول یوروسون اولدیغمی سوینمسن ایدیلر. دوغریسی حاطرمده قالمدی. شول قدری وار. بن زدن ایکنجی بیکیت ایمش.

قش اویقوده و یالکز هیچ سندکم بر دولده. انکی استاسیه چیوق بوادر
حیوان ایله دخی او قدر بر مسافه آنجق یوروله بلنور.

صباح قالقدم، طاتلی آتشدر طن ایتدم: حالبوکه طشاری چیقدم باقدم ایسه دها قارانلق شفق علامتلری کورنیور، یکلار اوه کیردم، صوردم که نه ایچون بو قدر ایرکن قالقیورلر؟ دیدیلر: ایش آدملری هپ ایشه کیده جکلر حیوانلری راه‌چولر، کیجه‌لر چوق اورویدر. او آراده هپ حیوانلر حاضر اولدی، هپ یوکلندیلر، چای باشنه کلدیلر، بنده بونلره هپ دوست اولدم. سفرده کلورکن کیسه ده عادات دینیه‌دن بر حرکت کورمه‌دم. بالاخره احتیارجه بر آدم نمازه سوبلادی. آرتق مسلمان اولدیغی آکلاشیلدی. اما بونلرک هپ بالاخره قاراو بی. نه ملت اولدقلرینی صوردم. اصل خانه صاحبلری یوسنه‌جیلر دون قراولری اولدیغی سویلادی. حرمه‌لر ایسه بونلری تورعیه تعبیر اولنور اسلام قزاقلریدن ایمش. اورالرده هر طرفده دون قاراوی دیک چوقمش، بونلره اوراجه (قاراو اوروس) تسمیه اولنورمش. بری اسلاملره ایسه مطلقا (قاراو) دیرلرمش. بو قاراو اوروسلر هر نه قدر عموما خریستیان ایسه‌ده (الحکم امن غلب) قازاقلرده کثرت اولدیغندن قاراو اوروسلر هم قازاقلره تقلیده مجبور اولمشلر، دکل یالکز لسانی جهتندن، عادات و اخلاق البسه‌لرینده وارانجه تمام قاراو اولمشلر. یالکز خریستیانلر البسه‌لرینی تبدیل ایتمه‌مشلر دیانت جهتنده آنجق خانواده‌لرده قالمش. ایرکاکلری اکثرسیله آیین روحانیلرینی دخی اونوتمشلر، بونده بر حکمیات طبیعیه واردر که: بر ملتدن دیانت زائل اولورسه‌ده، خانواده‌لرده بعض اثرلری قالیور، شیمدی اهالی یاتق، ایوه مسلمانلری کبی. آنلرده دخی دین اثری یالکز خانواده‌لرده قالمشدر.

برکه دخی چای ویردیلر. سفرده باغلی بر شیلر واردی، بنده دها اشتهاسی هم یوقدی. خانه صاحبی باغلی اکملی بم آلمه قویدی و سویلدی، آشا دورمه، دیدی. دادا بنم خاطرمده اولماه برشی بوددی، فقط چوق ایرکن اولدیغندن بمکه اشتها کلمیدی. چای ایچدک صفره اوزرنده کورل صحبت ایتدک، دوست ایدکجه لسانلری دخی آکلاشمغه باشلادی. اصل برم ایتمه‌یدن

چونکه قزوینلی دکل. تاتلر شیوه‌سنجه بوراده (ش) حرفی یوق. بلکه (ش) یرینه هپ مهمله (س) استعمال ایدییورلر،

قازان اسلامی تاتارلر ایله سمرقندده واسع و دها معالی بر اسلامدر، بو اسلامده امثال و مقاللر پك چوقدر، و قازانلی متین اهل تاتدیدن اولدقلری ایچون، طبیعت شعریه‌لری دخی واردر. بوندی لسانده شعر سویلامیان آدم نادر اولور، مشهور شعرالری‌ده آز دکلدر. عادی سورده بویله حاضر جواب آدملردر (بعضلی کاور) جاندن صوکره بر کنارده بن آرده‌ها اویودم، بر وقت قالقدم ایسه، آرتق صبحده اولمش کشیده دوغمش. طشاری چیقدم، هر طرفه دقت ایتدم بر کورمی کیدیوردم: اللهك واسع بر ساحه بر صحراسی، بعض طرفده سوری سوری حیوانلری کورکورر، اما شو بر جانبدن نشئه مسکن حانه او نامنه بر شیلر یوق. بن ایسه دنیاده بویله بر موقعلر اولدیغنی بونده کورمشم و بونده ایشتمشم، بنم ایچون خبرنده قالماق ممکن دکل ایدی، جغرافیا اوقومدمکه، هیچ اولمازسه بویله بر مملکتك دنیاده وجودندن خبرم اولسون. بسه حانه صاحبی یانینه کیتدم، کیدیلریمه بر تشکر ایتدم، وداع ایده‌جکی یرده بریده دیدیکه: خدای مسافر آش آشاب کیدییکز. بونده تکرار تشکر ایدوب یولمزه دوام ایتدك، آرتق کوندر کیتمك استیورم، شیمدی قورقو ولان قالمدی، بالکلیه دخی کسب امنیت ایتدك، دالغن کیدییورم. اطرافه دقت ایله باقیورم. بونده بیك اوزاقده آت اوزرنده بر آدم کلیور، دوغری بزه کلیور بنده شبهه‌لندم، عجبا قطاع طریق‌می؟ (قطاع طریق) ده اولوب بیله بساملده، مخصوصده کورکام یار. اما سارق اولماینجق قصبه کلیه سارق کنجه کیره‌چکدی. .. نیسه کلدی، باشینه کیکالی دولاغلری ق باغلامش عجایب بر شی. یوروك دکل، قالپق دکل، اوروب ایندروب صوروب بر سلام بیردی. همان بنم بزه‌دن کلدیکمزی و نره‌یه کیتدیکمزی اصل یرلی اولدیغمزی و نه‌لر کوردیکمزی صورمغه باشلادی، یاریم ساعتدن زیاده بزه ارقاداشلق ایتدی، هپ بنم ایله برابر صوره‌رق کلیوردی، صوکره یرندن بزه آمان یول دیدی، اور یوینه کیتدی، آکلاشیلدیغنه کوره، بوده

قرار خانه بعضودن روسیر سلطنات شمعه‌سی ایمش. بو مده حوادث بونده
هر راست گلن مسافرین دخی اوتورمش. بوندن صوڭره دخی هیچ آدملر گلمامش.
بوراده صوروب صوروب گلدیلر. احتمال که هر هیچ [illegible] ادم
[illegible] ایمش. بونده صورمشدر. بو ادملر ایسه [illegible] اولور. حیوان
[illegible] ایمش. بوندن بر وقعه [illegible]. بو صوڭره هر راست گلن ادمدن
حوادث دخی ایدوب. آخشام اوده کیدنده دیرلر سوقاقلرده ایمش. بعدن
یول [illegible] حیوان [illegible] بولونور. بوك الكی اوچ بك حیوان [illegible]
اوروده [illegible] حیوانلر [illegible] یوتمش اولدی
[illegible] ایچون بو بر عجایبلردن ایدی. بونی دخی
قورمامش. آت حیوانی بو دفعه چوق اوزورده خلق ایتمیدم. اول [illegible] دخی
احتیاط. دیر یول بولدم. بونده ادم [illegible] راست گلمورمش. اوکی
[illegible] اداره ایتدم. [illegible] شول هر [illegible] اودن شمعه بر شمع [illegible]
احسام. [illegible] بکلدیم. اول شمعدی [illegible] اولدی. هر [illegible] مسافر
[illegible] ایدیمش. معلوم اولدی. [illegible] همسه [illegible] آخشام [illegible]
[illegible] ایدك. [illegible] صوردی. [illegible] کوردیلر [illegible]
دخی [illegible] دعوت ایتدیلر [illegible] آت ایی (لحم الفرس) [illegible]
[illegible] کاسه ایله [illegible] اون [illegible]
[illegible] ایچدك. [illegible] کوردم بو آت ایی [illegible]
[illegible] اوردن [illegible] حوامی وردی. چوق [illegible] ایتدم.
او [illegible] منتفع اولدم. چوق [illegible] اوراده [illegible] ادم
صباح [illegible] اوزره [illegible] قالقدم. بن دخی [illegible] قالقدم. چای
[illegible] آز [illegible] واردی بونده دوام ایتدم. [illegible]
[illegible] صباح اولدی. [illegible] ایتدم. چای ایچدم. اول آراده [illegible]
[illegible] اولدی [illegible] ارارق ایتدك.
[illegible] ایدی. اوچ [illegible] ایدی بولودی. اوده [illegible]
[illegible] شهر [illegible] اوزاق اولوب. بر [illegible] مسجدی وار.

هر ایکیسی آغاج سا ایدی. مدرسه‌ده وارمش. بن دوغری مدرسه‌یه کلدم، مدرسه‌ده بر ایکی کنج آدملر واردی. شفقه کمسه‌لر یوق. اویله نمازیدن صوکره ایکی اوچ ملا کلدی، حضرت هم کلدی برله اعتبار ایتدیلر، حضرت بنم احوالمدن بر آز صوردقدن‌صوکره، مطالعه درس یوبله ویرمدی، ایده قوبان برله تاراوق دیدی، بنی کندی خانه‌سنه دعوت ایتدی.

بن شو معامله‌دن حضرتک علمی نه درجه‌ده اولدیغنی حس ایتدم. بزده عموما مدرسلر درس اثناسنده غریب بر آدم کلورسه، درسلرینی ترک ایدرلرسه، مسافر پرورلکنی مدرسلکلرینه غلبه ایدر. مدرس افندینک بو صورتله سفر ایتمه‌سی، قاعدهٔ احتیاطه رعایه اولدیغی چون آدملر تعریف ایتمزلردی. اما بو زمانده طلبه یوقدن دخی ایجه قاعده‌لری آکلادیلر. بیسه‌بر مدرسه‌ده مسافر اولدی، مدرس اصل استرلی باش طلبه‌لریدن ایمش، بوراده باش امامت وظیفه‌سنده بولنیورمش. حالبوکه قاراو طائفه‌لرینه مخصوص مسجدلرده، تاتار بالاسینک امام اولمه‌سی جائز دکلدر، شو سببدن اصالةً امام اوله‌مییورمش. بو خطه‌ده تاراقدن موسی چورماوف و امثالی بر طاقم سفها رجاسیله بناءً ۱۲٦٤ سنه‌سندن اعتبارا وضع اولنمشدر. مدرس افندی بزه چوق اکرام ایتدی، مدرسه‌لرده دخی بر نیجه قالدی، ایرته‌سی کون مدرس بری بر دخی افندی حضرتلرینه دعوت ایتدی، صباح چایی ایچدک. او زمان بزه دیدیکه. اکر آرزو ایدرسه‌کز، بورادن بیک اوراق دکل، آرابای ملا بای دیگان کشی‌یده، سوزنک قاراو رحمه الله ملا بار، اول کشی قاراو ایچنده معتبر کشی. اکر شول کشی سزی بله یورغان یوسه، سزکه بر چاپو بولور دیدیلر. بن هر نه قدر کندیلرینی بیلمدم ایسه‌ده، قاراو اولورسه، بنم آتا آنالرمزی بلور دیدکده، شول طرفه کتمک‌که قرار ویردک، صوکره مدرس بزه بر یوکچی قاراو بولدی. شول قاراو ایله برابر اویله‌دن صوکره کوکچه طاودن حرکت ایتدک، قراو جبوالی اوررنده. بنده آرقه‌سنده باغلامش اوداق بر چانه اوررنده‌یم، قاراونک قولاقلری قاپیمش، اکر بر دقیقه‌ده بن یوشمق اولورسام، قاراونک هیچ خبری اولمز، بنده اولدقچه کندی کندیمه

دوب ایده حالم . دها شهر ایچنده ایکن بنم آرقداشمنك اسمی (...)
هیچ سسنی ندی بنی قرادن و قارلی اورمندن هر نه راست الورسه ،
مثلو بوشمق ایدرك . حال احوال صورمقدن کچمیور.

شهری ایچدك ، بونده دخی راست کلن آز دکل ، بوندن ماعدا اورادن
بشقه بولمدن کیمکده اولدن بری کوروسه ، اوك دخی آرقه‌سندن کیدیور ،
هیچ اولمیه او آدملرك نه اولدیغنی بیلن کلوب بوبه کندیلکنی بلمدیجه
براقمیور . بنده بوراده دوام ایدیورز ، بیمه آراصره قاراجه اولانك شعر
بوغلادور ، الی مع الاسف بر شیلر آکلیه‌میورم . کیجه اولدی قارانلق
اوده صعود . بوده کندکن جبرم بوق مدد الله! دیرکن دولاغمه بعض بعض
انسان صداسی طاوشن کلمه‌که باشلادی . بیمه‌یه بر ایکی دفعه صوردم : اول
نه‌ره؟ دیه هیچ بر جواب آلامدم . بوده کوپکلر حاولادی آلمدن چیقدی .
بیمه بر قاری بیمه کیدی دوردی . کندیسی همان حیواندن اینیدی . دیرکن
بر دنه کلدن آدملر چیقدی . آرتق بنده چوقدن اینیدم . بوده ... اشارتی
اوزریده سندکه دوغری یورودم . کیجه ده قارانلق اولدیغندن او جاده
نه‌لر اولدیغی هیچ کورمیور . یالکز بر قاپیسی وار . بنده بنم بیمه
بول باشلادی . دنه کله نیردی . بنده آرقه‌سندن کیدیورم . آرتق بونك ایچنده
بوش بوش قارالی اولدی . بر آسمی کیدك . هیچ سوموروم . دیرکن
اوراده دها بر قابو آچلدی . بر آتش شعله‌سی کورلدی . شعله‌یه دوغری
یورودك . ایچری کیردك بر عجب ، بوراده معمول اوطه بر ...
باحود (اوطا) بر قاچ ادم وار ، سلام ویردك . آلکم سلام دیدیلر ، بر
... اره اوتوردق ، بزه ... بر ... آمان سزمه آمان بیمه دیدیلر . بیمه‌دن
بن نه اولدیغنی صوردیم . او آراده بر خاتون ... کلدی ، بنم
بر ... واردی اونی آچدی . اوطه‌ده باشلادی . ایچنده اکمك پارچه‌لری
واردی ، بونی چیقاردی . بوغای بالاسنك ... مار اتکان ، دیدی ، بوله
باشلادی . دیکرلری ده اوراده ... تقسیم ایتدی . صوکره بونلرڭ اعطی
... دی ویردی . بنده بر شی دیمدك . بوندن صوکره دها بر چوق آدملر

کیمدی. مجموعی یکرمی آدم واردر. بر ساعت اوتوردقدن صوکره بر آدم کلدی. بر النده ابریق. بر النده طاس. دوغری بنم یانمه کلدی. آرتق ال یقاجق اولدیغنی آکلادم. الی یقادم. هر کس واردی، هپ اللرینی یقادیلر. یرده سفره سریلدی. هر کس سفره اطرافنه چوکلدی اوتوردیلر. بعضیلری اللرینه چاناقلری آلدیلر. خانه صاحبی طرفندن دخی اللی چاناق سفره‌یه قونلدی. بر بش دقیقه بکلدکدن صوکره قپو آچلدی. بر آدم آرقه‌سنده قاپودن کیریوردی. بنده دقت ایتدم. النده بر شی وار. باقدم (آشلاو) طغارلک بر باشی قالدیرمش کتیردی. دیکر باشنده بر آدم قالدیرمش، اوروب طغاری، ایچی طولو ات ایدی. بو طغاری کتوردیلر، دوغری سفره‌نک اورته یرینه قویدیلر. طغارک اورته‌لغی بر ارشون اوچ چیروک واردی. تمام اورته یرنده بر قوی باشی واردی، بن او قدر دقت ایتدمکه، بوراده اقل التمش بوتلق ات وار. بو قدر اتی بو آدملر نصل ییه‌جکلر دیه تفکر ایتمکده ایدم.

بونده اوتورمش بر اختیار آدم، النده بچاق، قوی باشنی اله آلدی. تمغ قولاغنی کسدی همان بوغازینه اوزاتدی. صوکره بای بچاغنی بیلکدر ده ... باشی بر طاباغه قویدی. اوراده خدمت ایتمکده اولان دیکیلولک برینه ویردی. اوده قاپونک تیش اوتورمقده اولان بر چوبانه اوزاتدی ویردی. اوچ تورت آدم طغارک اطرافنده اتنی هم توغرار هم آشلار، هم ده یوروک انلرینی ویردیلر، بزده آز آز یمکده ایدوك. ات او قدر طاتلی اوقدر سمیز ایدیکه عادت کوکل یمکش ایدیلی. هر بریلک پارمقلریندن یاغلار اقوردی. هم ات اتی هم قوی ایی آرالاشدی. صکره بعض اولانلر یمکده ایدیلر و بر چوق آدمده کیرده باقورق اوتوروردی. بن کندی خیرده بوله‌یه دقت ایتمکده ایدوم. بر آرالق اختیار آدم اله بوراشمش اتلردن طوپلادردی، تعریفه بر (قوت) دادان اولوردی. تمنده کلدی، بنم آغزیمه کیرمدی، آغزی آچدی. شو بر قوت ایی بردن طولوب بوارلدی. بوغازم ایچنده اسیددی، آرتق تعجب ایتدم. هر نوع تفکر ایتدم بو بوغازدن نصل بچمز؟ ایده بورده

بر شی هیچ کورمامشم. ایلکجیسی کلدی اوچونجیسی آلدی او کتارده
اوبالر هپ بر بری بکزه‌دیلر. برده باقدم بقاراوده ایسه قالمدی. بونلردن
هر بری بر دقیقه‌ده یوتدقلری ات، بنم ایچون ایکی کونلك بر غدا ایدی.

صوکره ایت بوللدی، هر کس پارمقلرینی یالادیلر، برده سفره‌نك تام اورته
یرینه بر حیوان باشی کتوردیلر قویدیلر، بن شاشدم! دیرکن بو ایکیکر
بوکاسکه اللرینك مابینی سورمکه باشلادیلر. بعضیلری آیاق قیرینه سوردیلر،
بنم ایچون بوده شایان تعجب ایدی، بردن بعدم بری آیاغمی اوراممش،
دیکرلرینده هجوم ایتمشلر. هپ اللرینی حریفلرك آیاغنه سلمکده ایدیلر. صوکره‌ده
بیوك بر یاپراق ایلان اختیار مصدرکه چوربا کتوردیلر. اوده یاواش یاواش
ایچدی، همان بردیمی ایچدکدن صوکره بره ویردی، بنده بر ایکی اورالادم نامده
بوینی برآدمعه ویردم. شول طریقه علی سبیل ایماوله هر کس شورپا ایچدیلر،
بعده سفره‌لر توپلاندی. ایربو نامی کندی صابونسز صو ایله اللرینی ییقادو.
آرادن یارم ساعت کیندی، انجه آغلار کبی خاتون یاخود چوجوق طاوشی
کلدی، بعضا بر شیلر سوبیر کبی کلیور، بنده بو حالدن تعجب ایتدم،
فقط کمسه‌ده طور حرکتنی بدیل ایتمیور، دیرن قپو اچلدی، بر سوی
خاتون قز کلدی، اول بول قاپودن کمس، آغلایور، هم بر شیلر
سویلیوردی، دوغری کلدی، اوده بنم بولندیغم خانه‌ده‌کی بر خاتونی
قوچاغنه صاردی، دها یوکسك صدا ایله بر شیلر سویلیه‌رك آغلامغه باشلادی،
بر یوقت ایدنجه خاتون سویلادی آغلادی، بوده بر (بابا لوا) خاطره‌سی
اولدی، بر اول صاردیغی خاتونی براقدی، بنده یواسان ایکانه صاره‌رق
آغلادی، دیرکن بر صره‌سنده هر کسك موبنه صاردی آغلادی، بوبت
بزده کلدی، بنی دها قوجاقلادی آغلادی، بر غایت کوزل، اورته بویلی،
سیم سیاه اوزون ساچلی، باشنده کامحاب بورك، اوسنده بحر ایمتعه‌سندن
غایت کوزل کورك ایدی، بنم وجدانم سون بر ایچنده قالدی، هیچ
زمانلرم، فقط اصول و عادتلرینی بیلمدیکمدن نه اولدیغنی وصال معامله
ایده‌جکمی فکر ایدردم. بر حظ ایدرسم نه اولور؟ دیه دوشونمکده ایدم.

بنده او آرالق اوده بولنان اختیارلر یواش یواش چیقدی کیتدی. آغلامق تمام اولدی، قیزلر ییکیتلر هپ اوتوردیلر.

اویوجی بر کیجه‌دی، اویون باشلادی، قیز ملکلر بر آرا توپلاندیلر، قاپینک بری آلدی. بنده اویون اوزره‌سنده آلاجق اولدی، بو ایسه چوق حزنی موجب اولدی. بن ده بر بهانه ایله اورادن اوصولجق قاچدم، بورمای ده ایله آلدم چیقدم. ایلک یرده کیده‌جکم، ایچه قارانلق یول بیلمیورم، شقه او وقت هیچ شیئی کورمیور، بعضا صوه باقدم، کیتدیکم طرفک تخمینا عکسی ایدم، یولی کوردم، همن اول یول ایله کیتدم. بنده ایلدحلمی بیلمیورم، ایه یول ایله دوام ایدیورم. بر ساعت قدر کیتدکدن صوکره بر آدمه راست کلدم، اوده بنم حزینی آکلادقدن صوکره مرحمت ایتدی، اورادن بقیق کندی خانه‌سی وارمش. بنی کندی خانه‌سینه کوتوردی. صغوقدن قورقودن هر شیئدن یورولمشم. همان یاتدم اویودم. هیچ بر شی بیلمیورم. کیجه بر زمان کوزمی آچدم ایسه باشمده بر آدم وار. اوده بنم اوزرینه دونمش. غارتده ایچه اللر، ایرکلر ایله بکله‌میور. ایهی باری کیم اولدیغ! باشنی بوغلدم. حالی باجی. عینی هیچ بر شی اولدیغنی آکلادم. کندی یدیه اوردن اورون ... ایتدم. کندیمی بو قورقو استیلا ایتدی وجودم بر ایچنده قالدی.

سباحه قدر اویومدم، خانه‌ده یاللرکری دکللر، هر کس خور خور اویقوده ایدی. بن بجه راحتسز اولدم. صوکره آکلاشلدی، بو بره خصوصی بر اکرام ایتمش. قیزلر طائفه‌سنده بویله عادت وارمش. ایلک جهالت بنی بویله بر اکرامدن دخی محروم ایتدی.

هر ملت و طائفه‌ده انواع عادات و مناسبتلر وارمش، بنده اونلره ... باقه ویرمدم، اهل بادیه اخلاقیه دائر هیچ بر شی اوقومه‌دم. هیچ دفعه‌لر محجوب اولدم. قیزلر طائفه‌سی مسافری بو صورتله حرمت ایدرمش. مسافرینک هر خدمتی خانه صاحبنک قیزی کورورمش. کیجه‌سی دخی مسافرینک آیاق اوجنده بویورمش که مسافر بر شی استیه‌جه حاضر اولسون.

بو عادت طاغستانلی چرکس اهالیلرنده دخی وارمش. بن صوکره بو احوالی اوراده دخی مشاهده ایتدم. بونک ایله عرض وناموس جهتی ابهام اولنمیور. قازاق طائفه‌سنده دخی اصحاب ناموس واردر.

بنه صحیح اولدی قالقدم، ادبسز آلدم، فقط بنک صوصه‌دیغی سوالی بیلدی، بن قالقدم. یاردن صوکره خانه ایچنده بندن بشقه کیمسه قالمادی. کیمسه‌ده بنک بر شیئه سویلمدی، یالکز اویومقده ایدم. بر بر ایکی کره کلوب بکا یمکلر کوتورک یاقوت کتیردی. بر ساعت ایچدکدن صوکره خانه صاحبی کلدی و اهل عیالیده کلدیلر، برابر اوتوردق، حواجه بکه حیوانلرینه باقدیغی، هر کون صباح آخشام حیوان بسلمه‌سیله مشغول اولدقلرینی سویله‌دی. صوکره چای ایچدک، بر خیلی وقت کچدی. خانه صاحبی بزه دخی بر ایکی کون مسافر اولوکز دیه، یارکاه بکلمکده بولندی. بنده ممکن اولورسه برینی تشییع ایتمه‌لرینی اورامه‌لری رجا ایتدم. بونک اوزرینه بزه حیوان حاضرلادیلر، بنمك اوزره وداع ایتدک، خانه‌دن چیقدیغمز زمان، کریمه‌لری خانم قیز دخی بزم ایله برابر چیقدیلر، بزدن اول یدیرك، بزم ایچون حاضرلنمش حیوانی باشندن طوتوب بزه تقدیم ایتدی و حیوانه بندیکمز زمان دوغمودن معاونت ایتدیلر.

بو صورتله اکرام واحتراملرینه مقابل تشکرلرینه دعا ایتدم، صبح اولمزدن حرکت ایتدیکمز زمان، هر تبسماته برطور ایله. یالکز بوشنده قوناق بولنلره دیدی.

بو قریه‌دن دخی معارف ایتدك، بر زمانده بر کنج ادم وریوش ایدی. بولنده باغچه‌ده بو آدم بکا بر خیلی همیانده بولندی، قزاق طائفه‌سینك عاداتی نه‌کوب بکا بیلدیکنی صوردی. راحت بولمدیم دیدی. بنده دیدیمکه. هر مسافره بو صورتله اکرام ایدرلرمی؟ دیدیم: بزلر قزاق خلقی عربسانه دها زیاده حرمت ایدرلر، فقط سن بر آز وقتسز کلدك، کورشی آولده طوی وار ایدی. اولکان قیزلر طویده قالدیلر، قیز بالاغی قوناق قدرینی بیلمیدی. بالالری خلعاتی بولمدیلر، دخی بر قوتعی بولسه بر خانمی بولور ایدی اولکان قزلرده بو کون کیچکه طویدن قایتورلر ایدی.

دیمکدین صوردم . طوی دیمک آوازه دیمک ، قوازه بو نغمه یه طویدن معمولات وردی ، اول بزم بیجه اوله ایدیلمر حتی تمام طوی خانه‌سی ایمش ، اوراده کوردکلر شیلر هپسی طوی وعده‌لیدن ایمش . بن بو جهتدن بی بوتون بو نقش نقشلردن دخی محروم ایدی .

بنده قوازه بو بولمرك هپسنه مطلع اولدم . قرار خانه‌سنك هر نوع (زانك) عادتلری کوردك بیلدك . انشاالله تعالی مقامده درج اولنمشدر .

افندیسی قوزی آرتمای بوره آوند ایدك . بری رحمه الله ملای قوردی ، بوده خانه‌لری کسیلمشلر . بوراده بن بر حیی کوزل حیدر کورمدوم . هیچ بر وده عمر منتظم بر مسلك اوندیغی ظاهر ایدی . هر کس بو وده کچمی استه‌مش . اوراده مسلك بوتمش . رحمه الله ملا حسه ایدك . حیدرلر ، اوره بوللی همان ابی باشمزده بر آدم چیقدی . سماسندن باری اوندیغی آکلاشلیدی . فقط انسان تمام قاراق لسانی ایدی . بزم بنم اوده‌لری ، پدر والده‌مزی صوردقدنصوکره ، خانه‌لرینه تکلیف ایتدیلر . اوه کیردك . بورك دیدیلر . صاحبه البیت آناغه قالقدی . بوده بر قوسه‌وردمز . اوبوردی حوتن پیشیرن سوکره چای حاضر ایتدیلر . چای ایسی سه‌وده کتیرلدیکندن بوده ملا افندی اوبوردیغی مدر آسمندن بر بوزا حمه بردی . بوردن انجه‌ده یاغی بر شی اولدیغی طشندن دخی معلوم ایدی . بوزدن آغزی دوس اسه یاقه‌رو چیجدی . سمه‌ده ایسه ملا افندی یاغ ایچی بوزانه صوقدی . یاغلی ایماق یاورصاقلردن بر اوج بنم ایدمه قوندی . بر اوجده کتیرلدی . ایلمز کوزل صحبت ایله چای ایچدک . بری حماعلرینك احوالی صوردی . افرباوری و برادرلری صوردی . چای تمام اولدقده بدلرینه دخی بر کاسه چای ویردی .

بن بوراده بریجی دفعه اولهرق حیوان اسمه‌سنه دقت ایلدم . حقیقتا باشلرینی ستر ایده‌مدیلری نامعلوم اوردی . بلکه عادت مواقع شرع کوریلدی ، ساچلرینی کاملا ستر اتمشدی . بوری ایسه کاملا اجنبی . فقط ... السنه‌لرنده زیاده اوزون دکل . عادت متناسب ایدی و اقتصاد ...

نظریدن دخی موافق ایدی، فقط تقریبا اون آلتی یاشلرنده اولان دیلك یاشی نیون آچیقدی، بوندن ماعدا خانه داخلنده رسمی نامه بر شیلر یوقدی. معروشات بیلك عادی ضرورت مقداری ایفا ایتمشدی، اما مسموعاتمه کوره ملا اون مثلی سکه‌لك قوهٔ مالیه صاحبی ایمش.

آحشام اولدی یمك یدك. یمك ایسه غایت کورل اتمك و چوربادن عبارت ایدی. شو اثناده رحمه الله افندی بره قرار ایتدیكده بولندیغی یکرمی بش سنه‌لك بر مدت ظرفنده تجربه ایتدیکی عادات واخلاقدن هر نه وار ایسه تعلیم ایتمکده ایدی، بنده رحمه الله افندی یی پك انجذاب ایتدی، اوراده بولنان بعض اکابره بنی تقدیم ایلدی. ملا بابای بالالریدن بری کورل معلوماتلی و غایت زکی بیك ایمش، بر قاچ دفعه‌لر خانه‌لرینه مسافر اولدق، کورل صحبتلر اولدی. بن اوراده بر هفته ظرفنده قازاقلرك سائرینی دخی لایقیله اکلادم، و زانك‌لارینده ده کسب معارفه ایتدم، رحمه الله افندی بنده بر هفته ظرفنده معلومات اولمه‌دن لازم قدرینی تعلیم ایلدی، معلملر وظیفه‌سی ده بیلدیردی، و هر طرفه خبر کوندردی، بنم ایچون بیوك بر آرادی. آز وقت آطمارلار اوتاریده، بوکای قاراول دیمکی ایلده، اورده‌بای حاجی نام بر معروف آدم خانه‌سنده معلملك ایچون بر یوردی.

بنم بویله بر زمان ضرورتمده رحمه الله افندی‌نك بو قدر معاونت ایتمه‌سی، البته بنم ایچون پك بر مدار نامس استقبال ایدی، شو حالده دائما رحمه الله ملا افندی‌یه منتدار اوله‌جغم شبهه‌سیزدر.

بنکه اورده‌بای حاجی‌دن خبر کلور کلمز همان رحمه الله افندی‌دن استیذان ایتدکده، دوغری اورده بای حاجی قریه‌سنه کیتدك. بونده ایلی کون قوبت حاجی‌نك آوانه واردق، بر حکمات ایتمه‌دیلرکه: ایلچی بلادینه قرمانیله، اون بدیخی عصرمیلادی نهایتنده، عموما قازاق طائفه‌لرینه دین مبین اسلامی تعلیم ایتمك اوزره قزان تاتارلریدن خصوصی معلملر کوندرلمشدر. صوکره‌دن هر نه قدر بو قرمان حکمی ایفا اولندیسه‌ده، قازاق اعیان واکابری همتیله معلملر اکسك اولمامش، حتی صوك سنه‌لرده ۱۸ نجی عصر نهایتنده

او قدر بیوك ایتمشكه حرفی ثروته مالك اولان بر قاراو افندی اوز بالالرینه خصوصی بر معلم بولدرو برینه ایدرمش. فقط مع التأسف، اوزمانلرده معلم وظیفه‌سنده بولنانلر، هپ عجزه تروهی و فرارلیلردن بولنمش، شو آلتی سنه‌ده انجق بر بالاغه اوقومق یازمق درجه‌سی تعلیم ایده بیلورمشلر.

ایشته بنم او زمره‌دن اوله‌رق بر دکلی. اورده‌کی حاجی خانه‌سنده معلم اولدم. اورالرده اولدقچه شان شهرتی معروف بر ذات محترم، قاراو طائفه‌لری ایچنده بر آیاقلی تاریخ ایدی. هر دائم صحبتده قاراو ملی احوال تاریخچه‌سندن بحث ایدردی. فقط نه چاره، بنده استفاده ایده‌جك بر استعداد یوقدی. بزی غایت احترام ایله معلمله قبول ایلدی. کندیسنده اوقویه‌جق بر اوغل ایکی قیز واردی. برده عبد الله نام برادریلك اوغلی. شو نورت نورسیده‌لره بن معلم اولدم. بو ثون نه قدر تأسف ایدرسام‌چه فائده، لایعقله برشی تعلیم ایده‌مدم. بر قیش معلملك وظیفه‌سنی ایفا ایتدم. حاجی مرحومده بزدن غایت ممنون ایدی. بر هم امام هم معلم اوله‌رق، اورالرده بر درجه شهرت هم قازاندم. زیرا بندن مقدم معلم اولانلر دها اجهل ایمشلر. آرادن ایکی اوچ ماه کچدی، بنم ایچون تعیین اولنمش بر معاش یوق. رمضان کلنجکده، حاجی ماسدن زکات ویره‌جك. یاخود بر کشی وفات ایده‌جك، بزه فدیه‌سندن مخصوصا برشی حصه ویره‌جك و امثالی صدقه ویرلر، بنم اجرات تعلیمیه‌مزه بدل اوله‌جق ایمش. دانا بوبله اوله‌جغی رحمه الله افندیدن اوکرنمشدم. بویون قیش معلملك ایتدك، یاز کلدی. کسه‌لرده اولمیور، رمضانده کلمیور، بواقلردن فلاندن کلش ایکی اوچ روبله ایله قناعت ایدیورم. هر نه قدر مصارف هپ حاجی دمسنده، بملك ایچمك حاضر ایسه‌ده، مقامنه مناسب ایسه آرزو اولنیور. تیح‌لکم یار، هپ بر یرده یاتمق ایله جان صقیلدیسی ملال کلیور، هیچ قریه‌لرده کیزمك ایچون البسه یوق.

بیسه قیشی کچردك، قاراوایلك عادات وراثلری بلدك. یاز کلدی. حاجیلر قیشین خانه‌لریدن (صقمه) بالالونه کوچمك مداراینه باشلادیلر.

شو مناسبتله بر قاچ كون درسلرى تعطيل ايتمك لازم.

بنده شو فرصتدن استفاده ايله شهره كيدوب كلمك ايستيورم. حاجيدن استيذان ايتدم. حاجى بر ايكى كون صبر ايدوكز ديدى. چاره‌ناچار صبر ايتدم. قيشلق خانه‌دن كوچدك. بو كوچ دخى، بزجه معتاد بر چوق شيلره محتاج ايمش. قاراى كوچدكى زمان، اول جميع اشياسنى آرابه‌لره دوه‌لره يوكلديلر، خدمتچيلر، خاتونلر، آرابه‌لر ايله برابر كيدر، خانه صاحبى كنديسى بر طائفه ايله حيوانلرى سورمه‌يه كيدر. اوده و قومشيده اولان (يور بالا) كنج بكلر، قزلر آيروجه بعضى حيوانلره بينرك، شوى يول، برى آخره انواع لطيفه‌لر سويليه‌رك (اولانك) شعرلر سويليه‌رك كيديورلرمش، بزده بونلره قاتلدق. بايلاوه كلنجه‌يه قدرده صلى عربت حاللريله مطلع اولدن **قازاقلر احوالى تام رساله‌مزه نظر اولنه.**

بايلاوه كلدكدن‌صوكره حاجيدن مساعده استحصال ايدوب (آط بازار) شهرينه كيتدم. بو اثناده سعيده قاراى اعيانندن بر چوق آدملر ايله كسب معارفه ايتدك، آراده ايكى كون قدر آطبازاره كلدم. اوراده بزم قازانلردن بر قاچ آدملر وارمش. آنلر ايله ملاقات ايدوب كسب معارفه ايلدك. از جمله عبد الغنى مرحوم اوراده ايدى. بو ذات عالى قدر عن اصل بزم قازاندن اوبوزيش چاقروم مسعده اويا قريه‌سنده كناروفلر نسلندن اولوب، علمادن واغنيادن هر قسمنه انتساب ايدرسه حقى واردى. آخر عمرنده فلك زده اولوب، هر ايكيسندن محروم اولمشدى. روسجه دخى مكمل بيلور، ارباب دكاندن ايدى. بزه چوق نصيحتلرده بولنوردى: دائما ديردى: بن كفران نعمت ايتدم. الله تعالينك ويرديكى نعمته شكر ايتمادم، بويله دائما مستحق اولدم، بوندن صوكره اللهدن يالكز بر شى ايستيورم: بنم مزارمى ديار غربتده قيلسون (من مات غريبا مات شهيدا) ديردى. جمعه دعاسى معمول اولدى رحمة الله عليه بر مدت صوكره ولايتده وفات ايتدى. آطبازارده بر هفته قدر مسافر اولوب، اورداى حاجى قريه‌سنه عودت ايتدك. وظيفه‌مزه دوام قيلديورز. داراى آراسنده ايام صيفده كيچمك اوزرل، هر اون بول [illegible]

نوب قبر ایچوررز. صباح احشام اوزل بنك حیوان ایله سیر و تماشا قیلمق
ممکن. قراول طائفه سنده تعدد وجود. جسم الاغلب اولدیغی طبیعی اولدیغی
کبی. عدد عقب دخی طبیعیدر. بنا طائفه سنده عقب هیچ بولنمامق دیرسم
جائزدر. بولنورسه ده اهمیتی در. قراوللر سون بر بهار حیوان اوزریده وقت
ایچیروررلر، حیوان قر همه سی حواله بنار. بلکه بو ر باده لرینون تاریخلردن
دانلوده مقادیر اولورور کیررلر. بعض نای بحه لر اسده بر قارچقه تاری ولاچن
اولور، اوردالله تار اولادقری شی. بعض وقده آولارلر. بو اسده مذموم بر
شی دکلدر. بلکه بر بورتالار بری احراه افتخار معامده بن بو قدر قوتك
ناموسی اخلال ایتدم دیر. اشته شو سببدن قراول طائفه سنده وجود نه قدر
جسیم اولسه ده، قوت آز اولور. قوه باطنه هیچ اولمار دیرسم جائزدر. قوه
شهوانیه سینه خدمت ایدن مقصدده: ضعف اعصاد، ضعف حواس
باطنه، حتی قوه ظاهره لرنده وجودلرنده بنه ضعف اولدیغی سبب طبیعیدر.
ایام صیفی اوردا بای حاجی بحب خانه سنده ایجدم، هر نه قدر استراحتم
تام ایدیده، مادی استفاده آز اولدی. صمد وفات ایتمدکدن باره حاصل
اولمدی. آرتق انکسحی بر آدمه معلم اکی اختیار ایتدم. حاجی دن دوغریدن
دوغری مساعده استحصالی ممکن اولمدی ایسه ده. انواع دسیسه لر ایله مساعده
الدم، الا باالکر بر بحشی حوامم وار. آنی هم حاجی بندنه مال ایده جك
سدی. اوندن خط کلدی چاقرعلر ایدن دیه رك آطه رارد ایتدم، صو کره
آطه زاردن ۱۲۷۸ تجی سنه اوغوست ابتداسنده آقمولا ولایتنده عمر وواقص
دیدکلری بر آدمه امام اولدم. بو ذات عن اصل باتار اولادندن
قراول اولارو یازلمش، یعقوب ملا بالالدن ایمش، پدری ابراهیم بورا قراوللره
آغا سلطان اولوب بعده دل لر حاکمان اسمی. بیربورنده وارمش، قراول بر
بو آدمی عادتا حان برده کوروررلرمش. عمر وواقص بندسی دخی عالم
مشهور، حکومت عندنده هم معروف اولوب، اکثری عمری وولص
مأمورینده کچمش بهود صاحبی آدم ایکن، بر بیوك برادری عموم اوداز
اهالیسنه اولکرای ملا. بر وجك برادری اوبارنای تحلیلك معنی اولوب،

جمله‌سی معروف آدملرمش. بز بو آدمده دخی بر قیش ملکه تمام بر سنه امامت وظیفه‌سنده بولوب ماده حیاتی استفاده ایتدك. بونك بالالری توب ایدی فقط اکثری شول زمانده هم بیدن معلوماتلی ایدیلر. زیرا وقتنده کوزل معلملر تویمش. بیزدن اوقی یورغان ایکی کوچك ایر بالا و بر قیز بالاسی بار ایدی. بز بونلری المزدن کلدیکی قدر تعلیم ایتدك. مکمل قازاق عادتنی بیلمشدك، مناسبتی کلدکجه بوز باللغده ایدردك. اطرافده کزردك. هر قابده بارسام قاپو آچیق ایدی. فقط بو چاره باشلق تربیه‌سزلك شول وقتلرده دهمری خیره هیچ صرف ایتمدك بوقسه عادت کوزل فرصت اراله کچمش ایدی شون قازاق بکتلری هر بو دیرایتك حاضر ایدیلر. خصوصا او زمانلرده سیاسی تعلیمانه میدان آچیقدی. حکومت قازاقلری اوول بولوب اوتورمغه تکلیف ایدردی. فقط بزنك دهمر اوزلره کتمدی بو تعمیزه اسیر اولدق.

بو آدمنك آطبارلار اوبازنده مابرام اسمنده بر بای قازاق اوغلنه کوچك باشنده وعده‌امش بر قیزی وار ایدی. بو قیزنك کیاوی تمام بالاغته ایردکده وفات ایدوب، قیزی قازاق (زاکنك) قاعده‌سی اوزره، یکتنك کوچك برادرینه عقد یاخود تعیین ایتمشلر. الحاصل کمالاتکه یتشکان قیز، ۱۲ یاشنده جوجه‌ده منتظر اولماسی طبعا آغر اولوب، قیزی بر حیلی حیلالره اجبار ایتمش. بر کون قیز بنم یانمه کله‌رك، بر فرصتدن استفاده ایده‌رك بکا حالنی شکایه ایلدی. قیزنك حالی حقیقة تأسف اولور بر حال اولدیغندن، بز دخی بو خیاله اشتراك ایده‌رك، قیز ایله بر چوق دفعه‌لر صحبت و استشاره بعدنده قرارده قدر قرار ویرمشدك. تمام آلتی آی قیز بزلن ایکی آرامزده اطرافلی صحبتلر اولدی، استقبال امری دخی مذاکره ایلدك. نهایت اشنی تمام قراره کتوردکدن صوکره تصل کتمك بویله کیتمك لرومنی کیجه‌لری تکرار مذاکره ایتمشدك. بز ظن ایده‌ردك که: بزم سرمزه کمسه مطلع دکل دیه، حالبوکه عمر قولص کندیسی بزم حرکتمزه دقت ایدرمش.

بن هر زمان عمر قولص حاضریه کندی حیاتمدن بحث ایده‌رك،

اقامت تحصیل ایچون مدینهٔ منوره‌ده قالمق آرزوسنده بولندیغمی سویلردم، اراده صورده چوق پاره لازم اولورمی دیه صوروردی. سنده بویوز روبله پاره لازم اولاجغنی سویلردم (بش یوز روبله‌یی چوق پاره ظن ایدردم)

بر کون صباح ایرکن عمر وولص بنی حضورینه چاغیروب، یوز روبله پاره چیقاردی ویردی، یالاری بویلادی. آنلره دخی امر ایتدی، سنده صدقه‌کزی ویروکز دیب. بر اللی روبله تکرار پاره توپلاندی، بونك اوزرینه بر بخشی آت حاضر ایتدیرمش (بونی سوب قاچه‌جق آتلرك بری شو ایدی) تکرار دیدی: بو ساعت مدینهٔ منوره‌یه کیدکز. بن دعا ویلان بعدنده بر کون بولوب احبا ایله وداع ایده‌جکمی سویلادم. عمر وولص بزه بر کون مساعده ویردیسه‌ده، قز ایله ملاقات ممکن اولمدی، قزی تحت محاصره‌یه آلدیلر. بر تیمیر واسطه‌سیله مکاتبه ممکن اولوب، قز بر کون صوکره سن آرقامدن کله‌جککی یازمش، بیلکسه‌ده حاضر منتظر اول دیمش. بنده اوراده نه قدر منتظر اولدم ایسه‌ده بر خبر آلامادم، آکلاشلدیغنه کوره قز بعدابی قورتارامادی. بزده قطع امید ایده‌رك یولمزه دوام ایلدك.

استطراد

قزاق ملتی عموما مسلماندر، فقط جهالت استیلا ایتمش، بعضا آبا واجدادلرندن باقی عادتلری شریعته ترجیح ایدرلر.

روسیه حکومتی بونلرك اسلامیتلرینی ایکنجی یکاترینه زماننده تصدیق ایده‌رك، عموم قزاقلری اورنبورغ محکمهٔ شرعیه‌سی نظارته ویرمش، حتی قزاقلره دین تعلیمی ایچون معلملر کوندرلمه‌سی خصوصنده و معلملرکده تاتاردن اولوب کندلرینه معاش تعیین اولنمه‌سی ایچون فرمانلر اولمشدر.

صوکره آقمولا اویازنده بر چوق تاتار امامارینك ظلمنه تحمل ایده‌میوب، قزاق اکابریدن موسی چورمانف کبی آدملر میدانه چیقوب، هر نصل ایسه صاریاسه‌نك ظلمندن قورتلمه‌نك چاره‌سنی آرامشلر. قزاقلرك صاریایه اداره‌سندن کیتمه‌سینه مشهور آطبازار یوسف ملا سبب اولمشدر.

وقت اولور شو خارجده بوغاز بازار ملالرینك هپ زمانلری طولمشدر بو
خصوصلر آیروجه مفصل یازله‌جقدر.

بنی اولدیغم حوالی ایسه نواحی طاو ارقلی دیباره گلدم. اوراده جوابی بولامادم. بر تمامیله ایله دواب قبالاردن بیلده گلدم. بو ایسه ۱۸۷۹ سنه‌سی ایلول ابتداسنده ایدی. اوراده اسکی استادم اولان جلال الدین ملا حضرتلرینه بر هفته خدمت ایتدم. بخاری چالدم، صوکره دانجه آلوب، قزار بولمیه دوام ایلدك. پیاده اوله‌رق بنده اورسورغ شهرینه گلدم. اوردن بلار پیاده یمینه ایتمك اوزره قرار ویرمشدم. بر آراق روده‌ده بر آدم راست گلوب بنم حاللریمی صوردی. تمامیله سویلدم. بو آدم نکابیسورغ امامی حکیم ملا ایمش. بنی مسجده ایدوب، یرمی‌یه تیمور یول ایله گیتمه‌لری توصیه ایلدی. او زمان تیمور یولدن جبرم نوبه یوقدی. حکیم ملا یری جانلارینده مسافر ایدوب، تیمور یول واگونلرنه قدر اوزاندی. واگونله گیتدك. همان نظرینی گورمامشم مکمل بر بنا ایمش. حکیم ملا بره چوق اکرام ایدوب تیمور یول بیلتلری آلوب ویردی. واغون بعضر ایلدکلری اوه بیدك، یرمی‌یه دوغری حرکت ایتدك. ایرته‌سی گون صباح یرمی‌یه گلدم. دوغری کامیلی برادرمه ایتدم. برادرم صباح ساعت اون قراولرده حرکت ایتدی، اوچ گیجه‌ده (تبریزی) مکاریه بارانه گلدم. مکاریده ایکی اون گیجه‌ده قالدم، یارمیله زمانی ایدی. بنم بازاردن عبد الفتاح ایدکاین اوراده اولدیغی سویلادیلار. ایسه‌ده تاینه گیتمه‌ده بر حجره‌دن جان ایتدیم، بر جوتدن قارالدم. معهذا اولمادیغی هیچ حسن ایتدم. مع ما فیه مکاریه امامی سعید آخون بری بر اون روز ابیه عبد الفتاح بای یانینه گیتدی، قاپوسنده عبد الحکیم آغای بای خدمتنده ایدی. آخوند جانبری حالمی بیان ایتدیسه‌ده، عبد الفتاح بای‌یه باردم ایتمك دگل، تحقیرانه سوزلر سویلادی. بنده واردیغمه پشمان اولدم. بنده بر یارمیلکده خدمت ایله هر اون ایلی اوچ روبله پاره قازاندم. او زمانلرده سیبری یولاندن حاجیلر گلدی. ابراهیم آخون، ملا بای حاجی، معیتلرنده اون آدم وار ایدی.

بزده بو حاجیلر ایله برابر بشمه‌ده قرار ویردك. آغوستوس ۲۲ نجی کونی بشمه‌دن حرکت ایتدك، مسکو آرقلی، ۲٦ آغوستوسده آدیسه‌یه کلدك.

آدیسه‌یه کلدیکم زمان اوتوز اوچ روبله آقچه‌مز قالمشدی. آدیسه‌ده واپورده ابراهیم ملا آدکایف خانلری سیمی حاجیلری استقبال ایتدی. آنلر آرقه‌سنده بز هم ابراهیم ملا خانه‌سنده مسافر اولدق اوراده بزدن باشقه دخی طلبه و افندیلر واردی. از جمله مشقوه جبرائیلی ملا [illegible] احمد بزمی و پتروپاول حبیب ملا مخدومی عبد الله و سائرلر واردی. بونلر دخی بز کبی قراریلردن ایدی. قرارسز مرکب بر جمع عظیم ابراهیم ملا خانه‌سنده مسافر بولنیور. سیمیدن ایکی آدمك پاسپورطی وار.

ابراهیم ملا اولا اعتبارلی هر آدمدن اوچ یوز روبله آلارق اون ایکی آدمی بوله قویدی. بومی عبد الله بن مسافرز، معصا حاجیلره حالی ایدیپورز. بزم المزده نه وار ایسه، هب آدکایف جنابلرینه تسلیم ایتدك، پاره ایده‌جاق قدر ایسه‌لرمزی دخی ویردك. (رمضان، سیمون نام یهودی ابراهیم ملا موکللریدن ایدی). بزی ها بو کون ها یارین اوزانه‌جقز دیه تمام بر آی صاوالادیلر. اول آراده بورایجه حاجی کلدی، هب پاسپورتسز کیتدیلر، اما بزه نوبت کلمیور.

بر کون کلای نزمی افندی دخی کیتدی. عبد الله ایله بز قالدق، بر پاره‌لر یوق هیچ بر شئه چاره‌لرده یوق. هیچ عقلمزده کلمیورکه: ابراهیم ملا بو قدر آدم قاچیردیغی ایچون بر شیلر سویلرسك، احتمال ابراهیم ملاده قورقاردی. بنده برکت ویرسون. بر کون سیمون بزی دخی قاچیرمق اوزره وعد ایتدی. بر قاچ کون صوکره، اوزرمزده بر کوملك بر اشطان بر اسکی فس اولدیغی حالده ایلانا واپورینه کوردی. بزه دیدیکه: سز کیتدی السه‌کز ایله کیدرسه‌کز، همان روسلر بلورز، سزك الیسه‌لرکز قالسون، صوکره بر یوللارز، یولده اویورسه، سز برکلره بکوریورسز، روسلر کورسه‌ده هیچ برسه دیه‌مزلر دیه‌رك بزی اقناع ایتدی. بزده بو سوزلری هب صحیح ظن ایتدك. حالبوکه آنلرك مقصدلری، بزم پاره‌مز آز اولدیغندن، الیسه‌لرمزی

دخی آلمامش. ایشته وابوره بندك. وابورلرك کیده‌جك. بر قهوه‌جی عرب بزی کوره‌جك. اما آدسه‌دن وابور حرکت ایده‌جکه قدر، بر ایسه ده کوز اچه‌جکز. بزی ایلمیری. بر (مرمر تابیو) مرامری وانای ایچمه نافوردیلار (ایکی آدم نصل صغدی بیلیورم) اوروپه‌یی بر شی ایله سیر ایتدیلر. بره دیدیلرکه: وابور حرکت ایده‌جکه قدر، سز هیچ بونك ایچنده حرکت ایتمایه‌جکسکز. تمام ایکیمی بوری ساعت مرامر تابیو ایچنده قالدق. ایکی بوری ساعت بر کوملك ایله بیر اورریده دائماً ملاحظه اولنورمی؟ نه الحمد الله ایکیمی بورت ساعت کچدی. وابورده حراب ایدی. عربده بزی تبیودن چیقاره‌جق. تابیو اورتوسنی آچدی، بزده حرکت ایده‌جك هیچ حال قالمامش. روالی عرب بزه نافدی کورلری آغلاردی. بر شیلر سویلادی فقط بز آکلایه‌مدق. بیك ایچمك ویردی. بوالده بزه احترام ایلدی. بزده بر کولمك اشطال، باشمزده بزده ایسلی فس، شمه هیچ بوسه‌مز یوق. ایریه‌سی وبی کیجه یاریسی استانبول بوغازینه کیردك. اطرافده جوروولر اوینمکده ایدی. وابورلر اورریده صباحه قدر قالاجغنی سویلادیلر. بزده یاتوب اویودق.

بر وقت غایب کورودلی بر طاوش اولدی. هیچ بویله بر طاوش عمرمده ایشتدیکمز یوقدی. غایب قورقوب اویاندق. اطرافه باقدق. وابور اورریده اولان روسلر دیدیلرکه: پوشقه باترام، بوده تعجب ایتدك او نوبی باترام ایمش. توپ آتارلرمش. (٢١) عدد توپ آتدیلر. بر طرفدن اذان محمدی اوقورلر، بر طرفدن توپلر آتارلر بزه غایت خوش کلمکده ایدی. فقط وابور اورریده اولدیغمز ایچون یالکز طاوشدن شعه بر بوسه بیلمارداک. صباح اولدی وابورلرکری آلدی تکرار حرکت ایتدك. وابورده بعض روسلر واردی. تصفور باصفور دیه بر شیلر سویلاردی بزم هیچ شیدن خبرمز یوق. بر اون دفعه کیتدکدن صوکره وابور تکرار دوردی. قاپولر بوشدی. کاپیتان معیتی قایق ایله بر طرفه کیتدی. بو بره‌یه کیتدی دیه صورده‌یغمزده، بزی دیدی: استانبوله دخوله رخصتی آلاجقلر. چوق کچمدی بر ترك

ایسه بری آلدی، ایارده اولان حیوانلره باقدی. صوکره بزم واپور حرکت ایتدی اوزره دکزه، ایکی طرف ساحلده انواع سرایلر، بعض خرابه‌لر، جامعلر، کویا کوزل منظرهٔ غریبه تمام بر ساعت صوکره استانبول، استانبول دیدیلر.

بر وقت بزم واپور اوره‌ده آدم بولت تیندی، بر مدت یانمه‌ کیدیلر، حاجی قادر ایکنجی اوچونجی قاپو قاپو دیلر. بن حیران بولدم. همه‌سینه دیمر، بزده آقچه یوق. بری: صورولک کاپیك، دیدی هر نصل ایسه بوکا راضی اولدم بری کوچ ایله واپوردن اندردی. بر طرفده اشیا بوده دیمرك جامه‌ری آلیور. دیدك اشیا یوقدر. هر نه ایسه، بری قایقه ایندردی. واپوردن بر قاریش آیرلدق، قایقجی دیدی: پاصپورت وارمه؟ دیدك. وار. قایقجیلر اورالری ایکی آدم. بری کورك چیکیور، بریده بزم یانمزده پاره صوریور. بنده بر آقچه یوقدی، آرقداشم اولان عبد الله مخدومده بر آز وارمش، قرق کاپیك ویردی، قایقجی راضی اولمدی تکرار صوردی، عبد الله مخدومده هر صوردقجه یکرمی کاپیك آرتدردی، دیرکن قایقجی اوچ صوم آلتوقش تین آقچه آلدی.

بردن تکرار صوردی پاصاپورت وارمه؟ تکرار دیدك وار، اما اوره‌ده دوره‌ورر، صوکره قایقجیلر اوز آرا بر شیلر سویلادیلر، بز آکلامادق، سرکاجی سرکاجی! دیدیلر. دیرکده قاپو کناره یاناشدی. بزده شهرکه چیقاریر، اما بزده کیده‌جکز بیلمایمز. قایقجیدن صوردق محمد رحیم افندینی بیلورمیسز؟ دیدی: بیلورم. دیدك بزه کوستر. دیدی اولور اولور. قایقجی بزم ایله برابر قارایه چیقدی، بر یکرمی ادیم کیتدکدن صوکره دیدی، کوسترمه‌جکم محمد افندی یری، پاره ویرورکز؟ بزم آرقداش قالغان آقچه‌سنی بر صوم دورت بین همه‌سنی ویردی. قایقجی بری توتدی. بر یر کورسادی، دیدی سز بورده اوتورورکز، بن محمد افندینی کتورورم. بزی بر یرکه اوتورت کیتدی. بو بر یرده‌سدر، بزنك خبرمز یوق جون کیجمدی بری کلدی ساده قهوه، دیدی کیتدی. اوراده آدملر چوق اوتورمقده ایدی. همه‌سی باماکی دارلار، بعض آدملرك آلنده بر شیشه‌نی صو بار، شوبی تارتالو،

یوق یوقر قالدی، تارتغان کیشینك اعیدن یون چیقه. چون تعجب شی بر وقت بزنك قاشیغه بر آدم کلدی. صول قولنده پادنوس ایچنده بیك کوب وای چاپان کبك نیسه‌لر وار. بزنی کلدی ویردی بزنی آرقاداشمه ویردی. ساده . دیدی ایمدی. اوراده بولغان کیشیلرنك قولنده همه‌سنده بوبله بر چاپان وار. بعضیلرنك چاپانلری آیاق اوستنده یاته، بهمه حال ایچرده بیورگان بولمدك، بزنك یانمزده بولغانلرغه هم بزدی آلارده آوربن ایچه‌لر ایدی، بزده ایچدك. ایسی بر بوسه، اوری بیك آچی. عبد الله مخدوم دیدی. اسمی آبو بوعی صوعه قاسانغانلر. دیدم: آچماق بولمه، آچون بولورغه کیراك. بخاراده بیز آرقادشم وار، اول بکا بر وقت مکتوب یازمشدی: آچون ایچه‌لر دیب. بو شول بولورغه کیراك. عبد الله مخدوم دیدی بن ایچمایمن بوکام. دیدم کیشیلر قارای اویات بولور. بك سوکشدیده، بولدی. بنده کوب اوتوردم، هیچ ایچرکه ممکن دکل، صوکره بوکه قویدم، شول آراده آیاغم تیوب کیندیده توکلدی. بر همان اوتورەمز بیك کوب اوتوردن هیچ کیم کیلمدی. بر زمان بزی کلدی، بزنك آیاق آستمزده‌کی چاپانلرنی آلدی. یاره وبر دیدی؟ دیدك یاره یوق قایقچی آلدی. دیدی: یه! دیدك: یاره یوق. محمد رحیم افندینك اوی بزده؟ بو آدم آچولانوب بزنی قودی بزده غایب مسکین اولەرق کیتدك. هیچ دل بیلمایمز، کوب آدملردن صورادق. هیچ بر نم هیچ نرسه بیلمایدر. بعض آغلایمز بعض کولەمز، اورامده آدملك اوتدکی عجب، بر نرار بزی بولسه کیراك دیب سویلاشەمز. همیشه بزنك یورمزله قاراغان کیشیدن یوراسی برەسی؟ محمد رحیم افندی بیلمای سوزمه دیمیز صورامیز. هیچ سوز انلمایلر، ایلی ایلك باشنی کوترەده آوزنی یوراده کیته. بعضا بیك آچولر ایته، بو آدملر مسلمان بولسه کیراك دیمز.

شول آراده بر کیشی کورمزله بوشدی، اورمزنك مسلمانلرغه بیك اوخشای. آرقەسندن یاروب بوصاندق، محمد رحیم افندی صوردق. اول هم بیلمه ام دیدی. بز دیدك: افندی سن بیورسن، سن سن بزنك کیشی بولورغه کیراك. بو آدم اچولاندی. شولای هم بولسەده، بزی چنکه چیقاردی،

سوزلرنه باشلادی. دیدی: بوراده محمد رحیمی هیچ کیم بیلمز، هم بوراده محمد رحیم دیلن کشی بولمای. دیدك بهار آیری بزله بر یول اورتاقلر، بیلن قاریم. آه. هیچ بر سی آشناسی یوق. هیچ بر سی بلماسه‌ده بهار محروم بولمادی عبد شریف حضرتده. شول وقت بر طاووش بولدی یوق طاووش، افندی ساعتی قاچدی دیدی: . اوتلی اولمش بیلن کوب یوق آلدی. بونی برسه دیب صورادم، دیدی برامدر هر بهار وقتده شولای یوق آلهلر. بوراسی دیار اسلامدر دیدی.

صوڭره بزه شو واقعه‌لردن برده برامونی بوسی اوستردی، دیدی بو یولی کورمسز! دیدك کورمدم. دیدی بو یول یوی کیدرسز، بالالیده کلورسز، صوڭره اوراده صوردق بشیره یکیدسی بزده‌در. دیه اوراده بر ایکنچی وار، او ایکنچی‌یه صوردق: قزانلی محمد افندی بزده‌در دیه. اشته اوشه کوستره دیبك کیتدی.

بزده او تعریف ایلدیکم ساعت قدر آرادقدن صوڭره، قزانلی محمد افندینی بولدق. عایب کوزلی آچیق یوزلی بر آدم ایمش. بزی اوز بالالری کامش کبی استقبال ایتدی. بیرام دخی اولدیغی ایچون قاریمزی بخشش طرندیردی. بزی جوق مدح ثنا ایتدی. اوزریمزه حاضر بزر جبه، بزر کوملك آیاق اورینه شملیت، باشلریمزه عمامه ویردی. بر آیوده نه درجه ممنون اولدیغمزی الله بیلسون. بو ذات محترم حضورنده، بن استانبولده بر آی یکرمه کون خدمت ایتدم. شو وقتلر الحمد استانبولده کوب کیجن حاجی ایزلن حانی الله بلسون.

دارن استحن حجی آباناق کلدی، استانبولده بوز عثمانیه قرنده بر دکه آلدی. شهاب الدین امرجانی، جانلری کلدی. سیبریه‌دن. نعمت الله حاجی سیدوکوف، نصرالدین حجی ابدیکین، صدر حاجی موسین و بشقه‌لری کلدیلر. بو یولرنڭ همه‌سینه فقیر خدمتی عرض ایدوب لازم اولورسه ملکه قدر خدمت ایده بولمق ایچون رجالر ایتدك، کیمسه‌ده قبول ایتمدی. عاقبت استانبولده قناعت قرار ویردم. بوندن استانبول مدرسه‌لری

ایدك. جامعلری گزدم، بعض آدملر، خدمهٔ شاهانه خدمتنی دخی تعظیم ایتدیلر، لکن هیچ بر تورلی قلبم راضی اولمادی.

بر گون سرکه‌جی نام موقعده ایدم. روسیه آدیسه وابورندن ایکی آدم چیقدی. یانلرینه گیتدم، حاجی بابا، قاچ غوبیردن دیه صوردم. ایکوسکی دیدی. صوکره قایق صوردیلر. قایقله گیدرکه کوردم. قایقله گیده‌جك ایکی‌کونسلی‌نك حسام الدین بابای دیدی: اوغلوم بر اوتوز بش سکه ویرکلم یار، شونی سوروکه مستحق بر شاگرد یوقمه؟ دیدم: بابا بن هم شاگرد یم، اوقور ایچون مدینهٔ منوره‌که واروره بیت قیلغان ایدوم، فقیرلکدن واروب اولامادی. دیدی اوتوز بش سکه یتارمه؟ دیدم: یتار. اینده که جده‌که وابور وار، حاجیلری اوچ آلتونه اوتورده، مونده میک احراملی آقچه هم قالا دیکاچ. بابای اوتوز بش سکه‌نی بیردی. بنده همان گیتدم بیلات آلدم قایتدم. شول وقت حسام الدین بابای بکا دیدی: بالام بیلات نی جون؟ سن جده‌که قدر بکا خدمت قیلوب باروسمه، بن سنك بیلاتنك آقچه‌سی بیرایم. دیدم: باش اوستنده بابای بن سکا خدمت ایدرم، سن بنم بیلاتم آقچه‌سی بیرمه، بوراده بر دخی غریب شاگرد وار. سن شول شاگردکه بر بیلت آلوب بیر، اول هم بونك ایله بارسون. بن سزکه خدمت ایدرم. (بو شاگرد استرلی باشندن طریف اسملی بر یکت ایدی، الان مدینه قارا باش طریف دیرلر) بونك بابای بوك راضی اولدی، شول کونی بز بیلاتلر آلوب عثمانلی شریف رسان اسملی وابوره بندك. آخشامدن صوکره جده‌یه دوغری حرکت ایتدك.

سفرمز عادت بکلی اولدی: چناق قلعه، ازمیر، اسکندرون، بیروت، صعید، تاالدن کحوب سویسدن دوغری تمام یدی کونده ذی الحجه‌نك برنجی کونی جدهٔ مبارکه‌یه چیقدق.

بو آرالرده بوللرده کورمی جهالت قالمامش، دکزدن نشئه هیچ بر شی کورمدم. حتی احرامده اولدیغمی دخی ملاحظه ایتمدم. شول کونی اویله وقتلرنده بونك بولدیغمز خانه‌که، بابانك نعمت الله حاجی نصرالدین

حجیلر گلدی. بونلر استانبولدن مصر طریقیله گلمشلردی. روس قومپانیه‌سی جده‌یه قدر بیلت ویرمش. فقط سوئشدن اور واپورلری اولمدیغندن، مصر خدیویه واپورینه قبول اولنموب. بمسه ساعتیب واپورده سویسدن جده‌یه دورت گونده گلمشلر. جده‌ده بری کوروب، همان قوجاقلرینه آلدیلر. حسام الدین باباده تک فاتحه بیردی. بر شول گونی آخشام جدۀ مبارکه‌دن حرکت ایدوب، ۲ نجی ذوالحجه‌ده مکه مکرمه‌یه گیردک صباح بیک ایرکن ایدی. مکه‌ده بعض گلدکده بو اولکی بور آدم قارشی گلدی: نعمت الله حجی، نعمت الله حجی! دیه باغریلر چوقدی. بونلر هپ دلیللر سفیلر ایمش. حاجیلری بو صورتله استقبال ایدرلرمش.

حاجی بولی حاجی بولی دیه همیشه باغرمق دوام ایتمکده. حجاج مسلمین همه دولتلردن ایمش پیاده یایان گلمکده ایدیلر. لبیک اللهم لبیک صداسی گوکلره قدر آشماقده ایدی.

شیخ محمود نام مقعده بعض حجیلر ایدست آلدیلر. بعده دلیللر مجاورین حاجیلرینگ دوه‌لری و اشیالرینی گورنه‌رک وارهجو مسافر خانه‌لری تعیین ایدرک. اورمزنی دلیل افندی باشی اولوب دوغری حرم شریفکه گوتردیلر. باب السلامدن کیروب اللرمزی قالدیروب دلیل افندی آرقه‌سندن مأثور دعالری اوقویه‌رق کعبة اللهغه متوجه اولدق. دوغریجه حجر اسوده گلوب طوافی نیت بعدنده حجر مبارککی اوپوب طوافه شروع ایتدک. احراملرمزی قولتق آستندن کچروب اضطباع ایدرک هر وقت اوزره بوکره بولرز دورت مرتبه کعبة الله اطرافنده یوروب صوکره اوچ مرتبه احراملرمزی اومورغه آلوب، آقرون آقرون یورویدرک تمام یدی مرتبه‌ده طوافی اکمال ایدرک حجر اسودی تقبیل بعدنده ملتزم شریفده قیام ایدوب دعا و نیازلرمزی درگاه رب العالمینکه ایصال ایتدک. بعده مقام ابراهیمده ایکی رکعت طواف و شکر نمازی قیلدق، شول آراده سعیلر تمام بعدم ایدیلر. قاپا قاپا ایچدکدن صوکره باب صفادن چیقوب عسکری قاراغول خانه یانندن کچوب صفا اوزرینه چیقدق. دیک اول زمانده صفا طاوی

دیرلردی. بوراده طاغ ویلان بویون صفا اورام پوچاغنده بر مقام اسمی اولدیغنی دلیل افندی سویلادی. بوراده سعی نیت ایده‌رك اورام بویلاب مروه‌گه دوغری کیتدی. اورام اورتنده میلین احضرین دیکان ایکی علامت آراسنده بر آز یوکورگان کبک ایندك مروه کلدك. مروه‌دن تکرار صفاغه صفادن مروه‌گه یدی کره یوروب سعی تمام اولدیقدن صوکره تاپلار قاشیرله دلیل افندی خانه‌سنه کیتدیلر. بز ایسه، اورام اورته‌سنده سقر گاپیك ایله صاچلرمزنی طراش ایتدیردك. صاچ طراش بزنی اعود بسمله و دعالر ایله باشلادی. بزده همان کورلرمزدن باشلر دوکلکده ایدوك. بعده صاچلرمزنی اوای آستنه طاشلادی. بو حال کوب خوشمزه کیتمدی.

بعده مکه مکرمه‌ده ایکی اوچ کون اقامت ایتدك خلق احواله مطلع اولدق کبی. مسجدکه کیتمز کیدوب گله بیلورز. هر کس کعبه تویندر حرم شریفده طواف طاعت و عبادت ایله مشغول نمار وقتلرنده مسجد داخلنده یوز مك قدر آدم بولنور. اورام‌لرده دخی کلوب کیتمکده اولانلرنك حسابی یوق دنیاده بویله بر کوبچیلك ازدحام تصور اولنمز.

تیم کوزمه هیچ بر شیلر کورنمور علی العرب باشلر حده مدد دوام ایدرم کوب وقتلار نمازغه بارورغه هم وقت یوق.

ذوالحجه‌نك سکزنجی کونی دلیل افندی کلدی همه‌مزه دیدی: یارین عرفاته کیده‌جکز بو کون احرام کیمك لازم.

ایکندی وقتلرنده همه برابر احرام کیه‌رك حرم شریفکه باردق. بو کور بیلان قارانمز، حرم شریفنك ایچنده قار یاوغان کبك حجاج مسلمین کافه‌سی احرامده. ایکی رکعت نفل نمار قیلنه‌جقدر، دیدیلر: خطبه اوقیورر. ایکندی نمازنده خطبه اوقیدیغنی هیچ کورمامشدم و ایشتمامشدم، چوق تعجب ایده‌رك دیدم: نرده؟ دیدیلر منبرده. دیدم منبر نرده؟ دیدیلر کعبة الله‌نك او بر طرفنده. منبری آراهرو کیتدم. حقیقة بیك اوزاق ایکن منبری کوره بیلدم ایسه‌ده، یانینه کیتمك ممکن اولمدی. فقط منبر اولده بزنك بیلدکمز منبرلر کبی دکل عادت جسم و بیوك مناره کبی بیوکدر، ایکی طرفنده، ایکی

علم طلوع ایتمش. امامده همان منارەدن اذان اوقور کبی باغیرمقده ایدی. بنم عادت مکمل سوزلری هم ایشیدیلور، فقط بن آڭلامزدم.

هرچه آخشامه یقین دوەلر کلدی، بار اورامغرده آدم ایرەجك بر یوق. هر کس اشیالرینی یوکلایوب، دوەلره بینوب، مکهٔ مکرمه‌دن عرفاته دوغری کیتمکده ایدی. یول اوزرنده آدم چوقلغی حساب ایله دکل. بر طاقان اولدیرو بایلرنڭ اشیالرنده و اوزرلرنده کورانجی اولوب کیتمکده بیز یول اوزرنده هر ایکی طرفده قهوه‌لر. عربلر بوصاء صلی! بوصه صلی! دیه باغیرورلر. برنده کندم صوردم: نه باغیرورسن؟ چوللکده صوبی کوستردی، دیدی: ایدمسنڭ صو ره بیمار. آڭلاشلدیغنه کوره: لازم اولورسه، ایدمسك آلورلر بیمار مملوکز دیمك استردی. دیرکن بر قریه کبی موقعه کلدك، دیدیلر: منی‌در. اوراده همشه اورام اوزرنده آتشلر یقمش، عربلر انواع یمک ایله باغیرمقده ایدیلر. اوراده آخشام نمازی قیلدق، تکرار یوله ایتدك. کیجه قراڭلق اولدی اوراقدن آتشلر کورنمکده، عادتا بر ایللوماناسیه ایدی. ساعت اوچ قرارلرنده عرفاته کلدك، چادرلر دکیلدی. کوز ایله اورمدقجه تعریفی ممکن دکل محشر مثل بر منظرهٔ غریبه ایدی. بر طرفدن صمورلر قاسالدی، آتشلر حاضرلاندی، بتون کیجه چایلر ایچلدی. عادتا بر کیف صفا ایچون کلنمشدی. کیجه‌سی چادرلرده راحت اویودق ایرته یوللی نماره قالقدقدن صوڭره صباح نمازنی قیلور قیلماز، همان صمورلر، چادرلر، یمکلر، کتابه دیمش برکه «کلوا و اشربوا هنیئاً بما اسلفتم فی الایام الخالیة» موبش جیعدی دیللر کلدی اوشاقلری کلدی همه دیرلر: حاجی! عزوت سلامت! مملکت سلامت! الله سلامت! سعالر کلدی تکرار حاجی! عزوت سلامت! مملکت سلامت! الله سلامت! فقیر فقرا کلور، همه‌سی شو جمله‌لری سویلرلر. بن چوق تعجب ایدرم، عجبا بو سوزلرنڭ معناسی نه‌در؟

عرفه‌ده بایلر چادرنده بتون کون صمور، بری کلور بری کیدر. طلبه‌لر کلور عمره استرلر، صدقه استرلر. بایلر یانده [illegible] ملا شریف هیبة الله بابای واردی. برده دیر: بن موده خدای‌عه قواجسلی قبلورغه کیلمه‌لرمه

دیسام، موقعده شول اوسی بزنك سامای شکللی آشاب ایچودن بشقه برسه بوق ایگان.

حقیقتده عرفه کونی بتون کون بزنك بازارلر آشار ایچر، بشقه هیچ برسه یوق. عرفات عجایب بر صحرادر جبل رحمت اطرافنی احاطه ایتمش حجاج مسلمین حسابنی بر الله بیلور. تمام ایکندی وقتی، امام جبل رحمته کلدی، بادی دوه اوزرنده جبل رحمت‌نك نشارنده بر موقع مخصوصده توقف ایتدی، خطبه‌عه باشلادی. هر کس امام‌نك اطرافنی احاطه ایتدیلر، لبیك اللهم لبیك صدالری کوکلره قدر چیقمقده ایدی. بزنك بازارلر چادرلرنده همیشه چای ایچه‌لر. کانه عمرلرنده ایچلمای قالغان چای‌لرنی ایچرکه کیلگان‌لر. آخشام یقین اولدی همیشه چای ایچرلر. عموم چادرلر بقلدی، هر کس اشیالرنی چای‌لرنی یوکلادیلر، شریف کیچه‌چك دیدیلر یوللار آچلدی، شول وقتده بن اطرافه کوزمی صالدم هیچ کیمده چای ایچه‌جك حال قالمامشدی فقط مدینهٔ منوره شیخلرندن بری: شیخ عبدالستار افندی دیرلر، بو آدم بر النده کاسه، بر النده چاینیك، دوه‌لر آراسنده همان چای ایچمکده ایدی. هر کس دوه‌لره بندیلر، جبل رحمته تعیین کلدیلر، کیمی یایان کیمی آتلی، کیمی دوه‌لی کیمی ایشاکلی هر کس غروبی منتظر ایدی‌لر. بزم حاجی‌لر، مثلا بولسه دوغری حرکت ایتدیلر، کیمی دیر: جانم مغرب اولسون، کیمی دیر آنده یوق، بز حدودکه یارغانچه مغرب اولور. عرب‌لر دوه‌لری چکدیلر، بولای دوغری یوردك. اون دقیقه قدر کیتدك، برده توپ‌لر آتلمغه باشلادی.

بو سفرلری تعریف هیچ قابل دکل، بوراده اولان عرفات بایرامنی کورمك ایله بیلور. بونلری تعریفدن قلم عاجزدر. بیچه یوز بیك آدم وقت معلومده بر آراده بولنورلر: دنیانك مغربندن مشرقندن آدم وار، قطبلردن وار، آفریقه‌دن وار عجایب بر منظره. بنم خاطرمه بایرام شو کلوردی: عجب نیچوك بو قدر خلق، هیچ پاتلمسه یوق، بو قدر احساس مخلوقه بری آخرنك تلنی بیلمیار، شولای بولسه‌ده غوغا هم یوقلار.

ایکی ساعت صوڭره مزدلفه‌یه یتدك. بوراده آخشام ایله یتسینڭ ایکیسی برابر قیلورلرمش. حاجیلر همیشه بری بریدن صورورلردی. قایسی اول قیلمیز دیرلردی. بعض ملالر یتسینی اول قیلمیز دیر و بعضلری آخشامی هرچه بزده اوراده بولغان ملالرغه ایاردیك قیلدیق.

ایرته‌سی اوڭ شیطانغه آتارغه دیب توندن ایچه واق طاش یوپلادق. چای ایچدك ده‌ن دیرلك هر طرفدن شیلقیلر باشلادی قیشلاقلر آتیلور. صباحده اولدی دیدیلر. هر طرفدن اذان محمدی اوقومغه باشلادی. بدوی‌لرده همان یا الله یا حاج خلاص اربع دیوك دوه‌لری نقارا بولاتمغه باشلادیلر. هر دوه‌جی میسه‌ده دوعری قطارنی حیلور. تمام کیش جیعدیغی زمان مناده کلدك. بوراسی عروب لبی صحرا دکل عادی بر شهر. خصوصی منزللر وار. مراده ایندك اشیالری دیشده‌یدك‌دن صوڭره قربان کسمه‌که کیتدك. نعمه الله حاجی مرحوم حسنه افندی آتاڭ انچورده بن کیتدم. بزم رفقامز مجموعی بر یکرمی قدر توی کیسه‌دك. بوراده بر شی ایسم دفنی حلب ایدنده، اورده قربان کیسه‌جك آدمنڭ توسکی. قربان قیتنی‌نڭ اوچورلعی. بربر بوزرو توی ایحدن یکوتی یودن یسدك ایکی محمدی‌دن ویردك، هر کیش کاورچغی برابعده ایتمر همین بوار ایسه‌ر صوڭره حعی صورر، بوبله آدملرده کورمه یوشدی. بزم آرقداشلر ایتمرنی تمام ایندکدن صوڭره میلاده کیتدیلر. بن اوراده بر ساعت قدر قالدم. بورار قربان کسیلمان آدملری اوزدم. قربان کسوچیلر حساب‌سز کوب، دوه‌نڭ حعی بلك آزرلی. حالبوکه دوه‌نڭ حقی اون بشکه دیکاندره الله اعلم بر سوز دیه‌جك آدم بولمازدی. بونده شو خاطره کلوردی: عجبا دوه نشه‌حلمی؟ بر ساعتدن صوڭره بن دخی میده کلدم ایسه، بزم آرقداشلر صموار ایسه یوپلامشلر چای باشلامش، هر کیش صاچی قیردرمش احرامدن چیقمش اور ایبه‌سنی کیمش. چایدن صوڭره ایشلر اللرده یوب، مکه‌ده کیتمك طواف زیارت ایچون، ملة مکرمه‌ده کلوب زیارتی املال ایتدکدن صوڭره، بزده دلیل اوندی دیدی. شیمدی تمام حاجی اولدك. مبارك سلامتر. بعده بکرار منه‌یه کلدی.

اوچ کون آشاب ایچوب یاتدق، شیطانلره طاش آتدق. صوکره حجاج کافه‌سی مکهٔ مکرمه‌که عودت ایتدیلر. سلامتلك بر امثال ایدی. بر ایکی کون زمزم مبایعه‌سیله مشغول اولدیلر.

شمدی بعض حجدن مقدم مدینهٔ منوره‌که زیارت ایتمش آدملر، دوغری جدهٔ مبارکه و اورادن مملکتلرینه عودت ایده‌جکلر. بزم رفقامزده، بر قاچ کون صوکره کاروان ایله مدینهٔ منوره‌یه کیده‌جکلر. بو آراده اوچ درت کون بعض آدملردن آلدیغمز عمره حجلرینی ادا ایتمکله مشغول ایدوك.

عمره حجی مکه‌دن نهایت بر ساعتلك تنعیم نام موقعده یاروب احرام بت ایدوب کلور، طواف سعی بعدنده باشنی طراش ایدر. صاچ اولسون اولماسون هر دفعه‌سنده مطلقا باشی طراش معامله‌سی لازمدر. بن اوچ کونده سکز مرتبه عمره قیلدم. بونك ایچون اون ایکی آلتون آقچه آلدوم. آقچه‌لر الدن کیتدیکی کبی خاطرنده کیتدی. اما باشی آجیسی حالا باقیدر.

ماه ذوالحجه‌نك ١٨ نجی کونی بزده مکهٔ مکرمه‌دن مدینهٔ منوره‌که دوغری حرکت ایتدك. غایت بیوك قافله نعمة الله حاجی نصر الدین حاجی صادق حاجی بونلر هپ مطلی شوردولر ایله، بزده بونلرك خدمتنده (ع.ص.م) بوك دوه‌سی اوزرنده اون بر کون کیده‌جکز. مکهٔ مکرمه‌دن معاودت بعدنده آلتی ساعت سیر ایدوب وادی فاطمه نام منزله کلدك. حاجیلرك یاللری دوه‌ده، بزم کبیلر اسه بوك دوه‌سنده، بعض حاجیلر پیاده یایان آیروجه بر قافله دخی تشکیل ایتمشلر.

وادی فاطمه‌که کلدکده بزم (جمال) دوه‌جی بزه دیر: حاجی! حرامی کثیر مشمش یاقین. چوق تعجب ایتدم، بو نه دیمك استر. حاجیلرك برینه صورمشدم، دیدی، قاراقچی کوپ بوقلامه دیب ایته.

صوارلر یاتدی چایلر ایچدك آشلر آشادق، بعده یاتوب یوقلادق. ملمام چوق کیچمدی، بر طاوش بولدی، دیرك ریووایولر آلدی. حرامی حرامی دیب باغرشدیلر. او آراده بر حاجی افندینی اورمشلر، آقچه‌سینی ده آلمشلر. صوکره بویلر قاچدی. صباحه یقین قافله تکرار یوکلری آرتدی. حرکت

ایندك. اون دورت ساعت سیر ایده‌رك اخشام وقتنده عثمان نام منزله
كلدك. بورایه قدر دوه شتری‌نك آغیرلغی تمام آكلاندی. مبارك اسنانك
وجودلری اوقدر خارصدیوردی. الله صبر ویرسون. صوكره خلص نام
مرحله‌یه كلدك. بورادن حركت ایدوب بر ساعت قدر كیتدكدن صوكره بر
چوجق اوزرمه دوشدی. چوجق بویوردی قافله‌نك آلت طرفنه كیتدی اما
چوق اوفاق. برآز كلدم چوجق اویومش اغلایور. دوه‌دن اینیم. چوجغك
یانینه واردم، صوردم. چوجقده هیچ جواب یوق بر قاچ دل ایله. تاتارجه،
عربجه، تركجه، روسجه كیمسه آنك یرده آتاك یرده ده‌ده صوردم. چوجقده
سس یوق. چوجغی قوجاغمده آلدم كوتوروب كیتدی دوه‌م اوزرینه آلدم
همان دوه‌جی كلدی دیدی. اولماز، بو دلی آدم سنده مارازلق ایتمه‌دم. اینك.
چوجقده همان اویودی، نه چاره بن دوه‌دن اینیم، پیاده كیتمه‌كه مجبور
اولدم. چارناچار رابع نام مرحله‌یه قدر تمام اون بدی ساعت پیاده كیتدم.
چوجق بر كره باشنی قالدیرمدی. بنده آیاقلرم قالمادی. كوزلرم قراردی.
حالمزه قالمدی، هر شیئه تحمل ایتدم چوجغی رابع مرحله‌یه قدر كتوردم.
رابعده چوجغی دره اوینه‌دن آلدم. كوزلری آچوب بوسه بر قوجاقلاندی
آغلادی، بنده آغلادم. چوجغه‌دن هر شیئی صوردم لكن هیچ شیئی سویله‌مدی
فقط كوزلری آغلار. صموار نقدر چای حاضر اولدی، چوجغه چای ویردم.
یواش یواش زور ایله چای ایچردم. شیمدیده عجب بورالمشم. ماندیغم لكی
اویودم اوراده چوجقده اویودی. صباح اولدی. بارلدن صوكره سیلار چوجغی
قالدردم. اوراده سوت صاوجی كلدی. چوجغه سوت ایچردم. چوق وقت
كیچمدی چوجوغك دلی آچیلدی سویله‌مكه باشلادی. او كون رابعده بتون
كون قالدق. چوجغی بوینه ایتدم. اوبله وقتلری مكمل سویله‌دی ایسه‌ده،
اوریننك كیم اولاسی و نره‌لی اولدیغنی سویله‌یه‌مدی چوق صوردم ایسه‌ده
بیلمدی ایكندی وقتلری ماهی كوتوروب چقوب بتون كاروان جمع‌ایشدیر
ایتدم. صاریلدن بر چوق آدمل كوروب بونلاری بو اوله‌لی دیدیلر. وادی
فاطمه‌ده بدری ایله برابر بولندیغی كوردنده ده سویله‌دیلر. بونه حال چوجغه

صاحب جهادی تربیه‌سی بزم دمده‌مزده قالدی. چوجق ایچون بکلر دوه
توتمق ایجاب ایتدی هم نعمة الله حاجی مرحوم دوه پاره‌سنی ویردی. بو
طریقه چوجغی مدینهٔ منوره‌یه قدر کتوردم هم اوراده مکتبه ویردم داخل
نظاری تحتنده محمه مکتبه قبول ایتمشلردی. دانا کیتدم دخی بر چوجق
ایدم. ثم المدن چوجق حقنده بو قدر بر شی کلدی آرتق هیچ برشه
ممکن اولمدی. ایشته بوده الحمد لله مطلوب اولان مرکزه کلدك. مدینهٔ منوره
نور الله الی یوم القیامة زیارتی بزم کبی بر عاجز بنده‌که نصیب اولدی.
نه مختار اولدیغم بر ساعت وار ایسه ایشته بو ساعتدر. مدینهٔ منوره‌ده
کلدیکمز زمان نعمة الله حاجی غایب حسته ایدی. بشقه رفقالرمز همه‌سی
سلامتلر. دوغری حرم نبوی‌که باریب. قبر سعادتی زیارت ایتدك. بعد الزیارة
قایرکه کیلوب استراحت ایلدك. چایلر آشلار یمکلر او کیجه بایلر بانده
صوڭ دفعه اوله‌رق مسافر ایدوم. ایرته‌سی کوبی همشهری‌لرمزی آرادم. عبدالستار
افندینی بولدم. مدینه منوره‌ده قرآن قرائت‌سینه مخصوص اوچ دورت تکیه
وارمش. عبد الستار افندی شو تکیه‌لردن برینڭ شیخی ایمش. شیخ افندی
بزه تکیه‌دن بر ویردی، بوده ایسکی اوصقی بنالرمزی اورایه کوبرادك. بزم
ارقداشلردن بری خصوصا مدینهٔ منوره‌ده بزم ایله برابر قالاجق شاکر عبدالحق
افندی واردی. فقط اول چوق زنکن. هم اولدی مدینهٔ منوره‌ده یدی
ایله برابر اقامت ایتمش، آقچه‌سی وار اوراسی آنڭ ایچون عادتا اوز خانه‌سی
کبیدر. بز دخی شکرلر اولسون آقچه آز بولسه‌ده وار. فقط بر اوتوز بش
روبله آقچه قشارعه بارورله امراك شریف ابزیلك آتی ایچون شوڭك چاره‌سی
بوله‌مورم قشار نبره‌سندن آدمه یوق بونڭ شوندن بشقه غم کدر قالمامشدی.
رفقالرمز همه‌سی کیتدیلر، بز مدینهٔ منوره‌ده قالدق.

شو مبارك بلدهٔ طیبه‌ده اولان، فراقلی نامنی حامل روسیه‌لی مسلمانلرڭ
همه‌سیله کسب معارفه ایتدك. ایسکی‌دن اوراده بردن بر سنه مقدم کلمش
متأهل اوله‌رق دورت آدم وارمش، طالبه صفتنده سکز آدم وارمش. شو سنه
مبارکه‌ده دخی آلطی آدم کلوب، مدینهٔ منوره‌ده طالبه صفتیله قالدی. بونلردن

بورجان باشعوردلریندن حسن افندی چلبی ناحیه‌سندن عبد الله مخدوم بو آدملر هر ایکیسی هم طریقی ایله بخارادن کلدیلر. نمانکن عبد الحق افندی آلتی سینی بالات امامی. بن عبد الستار افندی تکیه‌سنده بر حجره‌یه کیردم. عبد الحق افندی بر قاچ کون بنم ایله برابر ایدی صوکره محمودیه مدرسه‌سینه کیردی.

مدینهٔ منوره‌ده اول اوبارینی کیمده ده بن عبد الحق افندیله برابر بر حجره‌ده بولنوردق بر کون صباح ایرکن عبد الحق افندی حرم شریفه کیتدی. بنده وضو ایدیب آلدم همان بر شیلری قالدیروب یوقارو قویماقده ایکن صول الم اوزره یارمق اوجوندن بر اینه باتدیغینی بر شی اولدی امانه اولدی بیلمادم کدم کیف سزم. یواش یواش بو ساتجی یوراکیمه کلدی، بو وجودم شیشمکه باشلادی. یاتمده کیتمه یوق نه اولدیغمی بیلمیوم. اوراده بریث کوریمه دوشدی. بنی آلدم یارمغی بوندن بوغدیم باغلادم. چوق تعجب ایتدم یوراککده اولان جایپدی قالمادی فقط یرمق آشه یانمش کبی سم سیاه اولدی. حرم شریفه کیده‌جك حالم اولمدی صباح نمازی اوده قیلدم، چوق آغلادم، مدینهٔ منوره‌ده کلوب، حرم شریف جماعت نمازندن محروم اولدیغمه تأسف ایدیوروم.

بر ساعت صوکره عبد الحق افندی کلدی، وقعه‌یی اوکا سویلمشدم. دیدی: سنی عقرب اورمش. دیدم اوندر؟ دیدی چایان دیرلرمه. شول کشینی چاغا. دیدم اوینی بر حیوان کورمه آلشمدی کورمه‌دم. اوراده محمودیه طلبه‌سندن هادی افندی کلدی. اوده حال تبعی صوردن صوکره دیدی: اوبله ایسه او حالا شورده‌در. همن شوریکه قصدچ اوراندی، همان اشته اشته دیدی اورمغه باشلادی عقربی اوراده اولدیردیلر، همان بنم یارمغمی تز ایله بغلوب، شو عقربی ادیروب، کولی بنم یارمغمه یاندی. او آراده عبد الستار افندی کلدی. بو آدم دیدی: بوق جانم هیچ دواکار قیلمار آنك دواسی تمام یکرمی دورت ساعت صبر ایتمکدر، (۲٤) ساعت ایچنده اولمز ایسه صوکره هیچ بر شی اولمز، بده بو آدمك سوزی چوق تأثیر ایتدی.

هم جمعه تمام ایکی دورت ساعت آجیسی چکدم ایرته‌سی توبی صباح بازارده اوراده اجلدی همان راحت ایتدم. هم چوق ککمه‌دی اویودم استراحت ایتدم. مدینهٔ منوره‌ده بوراده بر اجل ساعتی دخی ککدیدم.

بر قاچ آی استراحت ایتدکدن صکره تحصیل عشقی کلدی، اما نه‌دن باشلایه‌جغم، نه کبی درسه شروع ایده‌جکم، بونی تفکر ایتمکده ایدم. بر نیجه کشی‌یه حالمی سویلادم ایسه، هر کس بر فکر سویلادی. عاقبت هیچ بر کونا چاره بوله‌میوب شوراده بولنان اوچ بش طلبه ایله باشلادق. اورمه‌یك ایلکی شرح ملانی اوقومغه باشلادق. مدرس دخی اور حسمودن احمد صبا افندی اصلی سمرقندلی عثمانلی بارجان قریه‌سی اوسته کیرك ایندا بووا عبد الناصر حضرتلرنده تحصیل ایتمش، صوکره‌ده استانبولده و عربستانده اکمال ایتمش اصحاب افندیلردن بر آدم ایدی. بر سنه قدر بوبله ایکه بشی اوله‌رق درسلریمزه دوام و ثبات ایتدك، بعض وقتلر حالمی احمد صبا افندی‌یه سویلار و ممکنده ایتمان فکرم اولمدیغنی افاده ایدردم. رحمه الله علیه بو فکریمی چوق تصدیق ایدردی، فقط دیردی: سن عجله ایتمه، فلك بر کون چرخی چوردنده، دنیانی آلتی اوسته کوروریز. سنك فکر حالنك نه اولور. بو سوزلری بو کون سویلاب، بش سنه صوکره عکسی معامله ایدرسك ثبات ایله مأیوس اولورسن. اما تصور تفکر ایله، هیچ برنده قطعی قرار ویرمه، آتی دخی قدره حواله ایله. سنك ایچون بوندن صاغلام یول اولمز»

مدینهٔ منوره‌ده تمام قرارلاشدم، بو مبارك شهرده نه پوسته وار، نه ملعوبات وار و نه ده المی کیدن وار. انسان عادتا بتمه بر عالمده یاشیورمش. حتی مکه مکرمه‌دن بوبله خبر ایکی ایدی بر اره شیخ الحرم کتابخانه‌سی عوالی بر پوسته کبی شی کلورمش، اوده بعض وقتلر بش آی کلمیورمش. مدینهٔ منوره‌دن پوسته کتدرسه دخی، مارکه وارلق یوق. شول مبارك کتابخانه ایله کیدرمش. بن احوالی قریشمه بیلدیرمك ایستیرم. بو کون خط یازدم، ادرسی هم اورنجه هم عربجه یازوب، شو مبارك کتابخانه‌غه بیردم. تمام

سلر آی صوکره شو مبارك چنطه ایله برابر تا سیمریه دارى قلعه‌سندن
مکتوب کلدی. بر کون حرم شریفده اوتورمقده ایدم. صفلر آراسنده
بر آدم بارلق عبد الرشید افندی! بارلق عبد الرشید افندی، دیه کیزمکده
ایدی. قالقدم دیدم بن. دیدی سزی شیخ الحرم پاشا استیور سز ایله
حرم شریفده. آغالر محلی دیکی یرده بر آدم یاتیده کوردی. سلام ویردم
اوتوردم، النی اوپدم. دیدی: اوغلوم سن نره‌لی‌سن؟ دیدم: روسیه‌لی‌یم.
دیدی نره‌سندن؟ دیدم سیمریه ولایتندن. اوو! چوق اوزاقدن ماشاءالله.
الده بر کاغد واردی. بکا ویردی، دیدی: بو مکتوب سنك ایچونمه؟
باقدم بوم برادرمك یازیسی، آغلادم کوزمدن یاشلر کلدی. دیدی باق آچ
اوقو، مکتوبی آچدم اوقودم ایچنده اویله بر شیلر یوق. فقط شونی یازمشدم
بی وفات ایتدی دیه‌رك دفتردن چقارکز، بن آرتق بر دها تاریخه کلمه‌م
دیمشدم. شوکا جوابا برادر یازییور. بابالر رضا بولمایلر دییب. بوراسی
شیخ الحرم افندیکه سوالمکدن حیا ایتمشدم. او آراده شیخ الحرم افندی:
مکتوبی بکا ویرورمی سن؟ بن اوقویم دیدی. ویردم. اوقودی، دیدی.
اوغلوم نه یازمشدرك؟ یوقسه کندیکی وفات ایتدم دیه یازمش‌می ایدك؟
دیه‌رك کولدی. دیدی: اوغلوم سن بر اسلام یاوریسی سن، سنك ایچون
بویله سوز یاقشماز. هم بوراده قالوب نه یاپاجق سن، سن او قدر
بر اوزاق مملکتدن کلمش سن، سن بوراده علم تحصیل ایتدکدن صوکره،
هیچ بر کون قالمه. همان مملکته کیتمه‌لی. ایشته بوراده حدیث تفسیر درسلری
کورمه‌لی اوغلوم. دیه آرقامدن سویدی، الینی اوپوب کیتدم. هرچه بر سنه‌که
یقین، مدینهٔ منوره‌ده تکرار طلبه زمره‌سینه کیردم: حقیقه چالشدم سعی
و غیرت ایتدم. فقر و ضرورته دخی تحمل ایلادم. فقط شریف آغای بك
حیوانی ایچون کیجه سنه اوتوز بش روبله حاضر ایتمشدم، الکن کوندرمك
ایچون امین آدم بولنموب قالمشدی. شول آقچه‌یی ده فقر وقیرلقله دوچار
اولسامده آشامادم صرف ایتمه‌دم. رمضان شریف کلدی مدینهٔ منوره‌ده
رمضان مبارك چوق عجب اولورمش هر کس بتون رمضان ختم و تلاوه ایله

مشغول اولورلردی. اهل مدینه و مجاورین تمام کاوه‌سی کیجه کوندز
عبادتده اکثری ختم ایله مشغول. حتی عمر زاهد اسملی بر امام (رحمه
الله علیه) بر کیجه‌ده ختم ایتدی. بونلرك همه‌سی بکا تأثیر ایده‌رك بن
قرآن حفظنه چالشمغه قرار ویردم. بر کون استشاره ایچون مشایخ قرادن
شیخ احمد افندی یه واردم. دیدی: چوق کوزلدر، فقط ثبات لازم.
قرآنی حفظ ایتمك آساندر اما محافظه‌سی کوچدر. استخاره‌کز بر قاچ کره
استخاره ایدوکز. هرچه بر حفظه باشلامق اوزره قرار ویرمشدك، شیخ افندی
بزه دیدی. عجله ایتمه حج موسمی کچسون. بونك اوزرینه درسلریمزه
دوام و ثبات ایتدك. حج موسمنه دخی منتظر ایدك. ذوالقعده باشنده
حاجیلر کلدی. بزم تاراواردن قرغانش طیب حاجی ایله اوتا حسین
حاجی مرحوملر کلدیلر. بزه تاریخ عبد الفتاح بابادن بر خط ایله الچی
ایله آقچه کوندرمشلر. عبد الفتاح بابا: بخشی اوقوب کامل کشی
بولورغه اجتهاد قیلسانك، تاریخه بر کشی کیرالك. کشی بولورغه حالك کلماسه قایتمه.
بز ایسه‌ن بو یولده بر شهری ایدی فقط تاریخه قایتورغه هیچ کوکلومده
یوق ایدی. شول آراده بابادن دوامنی‌بین خواجه هم حجازه کلمش ایدی.
بونلر ایله بر بدل حج ویردیلرده. بز مدینه منوره‌دن برابر حجکه اوت
باردیلر، مکة مکرمه‌نه کلدم بوراده حرم شریفده بر کون طواف اثناسنده
قزانلی عبید الله حاجی اوغلی عبدالرحمن افندی راست کلدی. بو آدم
بزم ایله برابر قشغارده دخی بولنمش ایدی، مدینه منوره‌ده بر سنه قالور
ایچون بعد الحج قزاحقی سویلدی. بر چوق صحبتدن صوکره عبدالرحمن
افندی دیدی: قاسم أفندی‌غه کتابلر آلمق دیمك. بنده دیدم: سزکه بن
اونبور بش سکه آقچه بیرایم، بر شونك برلان قاسم افندیغه کتابلر آلوکز،
اما یازکز، اول کشی بو آقچه‌نی قشغارده شریف آغایه بولسن، بز عبدالرحمن
افندیکه اوتوز بش سکه آقچه بیردك، اول کشی حاجیلر ایلان قاسم
افندیغه باردی. بزده شریف آغای حقدن قوتلدق، قلبمز استراحت ایلدی.
بو سنه حجازده امنیت بر کامل اولادی، حجدن مقدم وبا باشلادی.

شول طریقه‌که: ساده چوق آدملر اورامده واررلی اولدیلر، حاجی‌یه بیوك ملاکب اولدی دومیه قاچ یور آدم دین اولمقده ایدی، بر بهمه حال صاغ و سلامت مدینهٔ منوره‌که عودت ایتدك، مدینهٔ منوره‌ده بر سنه تحصیل‌مزینك ثمره‌سی کورلمشدی کیدیمه بر تحصیل شوقی کلمشدی، شو غیرت ایله هم درسلرمه دوام ایده‌جکم هم حفظه چالشاجغم دیه‌رك، هیچ بر شیه قولاق ویرمیوب امین آغا مدرسه‌سندن حجره آلدم، حجره‌یه کیتدم، حجره غایت رطوبتلی اولسه بوبله یکده‌دن بحثی اوله‌جغی ملاحظه ایده‌رك مدرسه‌ده مسکنی اختیار ایتدم، همان شیخ افندی یانه کیدوب حفظه باشلایه‌جغمی سویلدم، اوده وقت ایچرمیوب برآن اول باشلایکز دیدی.

بسم الله الرحمن الرحیم ١٢٩٨ نجی سنه هجریه برنجی محرم الحرام حفظ باشلادم، بن اعوذ بالله من الشیطان الرجیم، دیمشدم خواجه بکا دیدی: اوغلوم سن بونی نه ایچون اوقودك؟ بن هیچ بر شی آکلایه‌مدم، چوق تعجب ایتدم، خواجه: نه سکوت ایدییورسن سویله؟ نه ایچون اعوذ اوقورسن، آه اوغلوم انسان هر نه زمان دوداقلرینی حرکت ایندرسه ملاحظه ایتمه‌لی، شو دوداقلریدن چیقه‌جق سوزلر نه‌در؟ دیدم: خواجه افندی! بر حفظه چالشه‌جغم، درس اوقومیه‌جغم، خواجه: آ اویله اولمز، سن بکا قولاق ویر، سن کلام اوقورکن ملاحظه ایتمه‌لی سن، بو سوزلر کیم سوزیدر. شیطان نی آلدار، سن کوزل چالشمه‌لی سن، اما نیم دیدکم کبی چالشمه‌لی سن.

حکمت شودرکه وسوسهٔ شیطانه انسانی هر زمان افعال حربه‌دن منع ایدر، حفزلرك اساسی قرآنده‌در، اشته شو سببدن سن قرآن اوقورکن شیطان علیه اللعنه جمیع دوسنی صرف ایدر، بو اوقوسنده آکلاماسون دیه، شونك ایچون هر دفعه‌ده استعاده سبب اولمشدر. آه بو قرآنی آکلامق استه‌مدیکمزدن نه حاله کلدك. نیسه اوقو بقایم.

بن استعاده و بسمله بعدنده سورهٔ فاتحه اوقودم، خواجه بر دها اوقو بقایم. بر دها اوقودم تجوید جهتندن بر قاچ کره تصحیح بعدنده دیدی:

اوقوم سن بو مبارك سورهٔ فاتحه‌یی اوقودیغك زمان، دکل سن بن دخی
معناسنی لایقیله ملاحظه ایده ایدیم. خصوصا نمازده اوقورکن کیم حضورنده
بو سوزلری سویلدیکمده اولدیغمی تحضر ایده ایدیم هیچ اولمزسه حیا ایدردم.
عادی بر مأمور حضورنده، شیمدی انسانلر ایله مقصدمزی افاده ایتمکدن
عاجز قالیبور قورقودن تتون وجودمز تتره‌ر بر پولیس مأموری حضورنده
او قدر قورقدیغمز حالده، جمیع عالملرك خالقی و روز جزانك مالکی اولان
معبودی ذوالجلالك حضورنده، لاابالی آغزمزدن چیقان سوزلردن بی خبر بولنه‌مز
جریمه‌در اوغلوم! آه بن سکا چوق شیلر دیه‌جککم. سن انشاء الله
اریشه‌جکسن فقط بن دیدیکم کبی حافظ اوله‌لی‌سن. یوقسه: «ولا تکونوا
کالذین قالوا سمعنا وهم لا یسمعون» نص جلیل قرآندر. بالکز حافظ اولدم
دیمك ایسه، نه سکا فائده اولور نه ده عالمه فائده اولور. ها اوقو باقالم!
تکرار سورهٔ فاتحه‌یی باشلادم. خواجه: مربی حقیقی الله‌در، فقط هرکس کندی
نفسنی تربیه ایچون و دیکر قرداشلرینی تربیه ایچون اللهك کلامنه تمسك
ایتمه‌لی. پادشاهلرك پادشاهی بر الله‌در. بن سلطان محمودی کوردم،
عبدالمجیدی کوردم، عزیزی ده کوردم، بونلر هپ شیمدی طوپراق اولدی،
عالم شیمدی بو نه یاپاجق البته بوده بیته‌جك بر کون کلور دنیاده باقی
قالمز. مالك یوم الدین اولان پادشاهلر پادشاهی ابدالآباد باقیدر لم یزل ولا یزال
ایشته سن شیمدی بو ذات جلیل الصفاتك سوزلرینی حفظ ایده‌جکسن،
سن، هر نه زمان اوقورسك کندی حضورنده اوقویه‌جقسن، عادی بر آدم
حضورنده ملاحظه ایتمه‌دن بر سوز سویلرسك، درحال محجوب اولورسن.
شیمدی اللهك تعالی، حضور رب العالمینه کلمشسن، نه کبی جسارت
ایله ملاحظه‌سز دکرسز سوز سویلرسن، بونی جزئی ملاحظه ایدرسك
کفایه ایدر. دیرسن که: «ایاك نعبد و ایاك نستعین». باق! بر کره قلبلرکا
باق! بو سوزلرك طوغریمی؟ ایشته شو قدر بر عظم جلیلی ملاحظه ایله اوقورسك،
بونلری بو صورتله حفظ ایدرسك هیچ بر وقت خاطرکدن چیقمار. هر زمان
قرآن سنك ایله اولور، سنده قرآن ایله اولورسن اوغلوم، اوقو! اهدنا الصراط

المستقیم. آه! او صراط مستقیم دینجه اوقدر بر ایکی کلمه‌در اما شو ایکی کلمه آلتنده دنیا و آخرت سعادتی مدفوندر. هر شیده. هر فعلده، سوزلرده، عملده، حرکات سکناتده معاملات و عباداتده صراط مستقیمی تعقیب ایتمك لازمدر. حق الله و حق عباد شو ایکی کلمه تحتنده بولونور. شونك ایچون ضعیف بنده بونی اوری آراپ بولمقده عاجزدر. اما آرامقده وظیفه‌سیدر. ایشته شو عجزینی اعتراف ایده‌رك. سن یاربی! صراط مستقیمه اهدنا ایله! دیر، بنده اوز حالنی ملاحظه ایدرسه، عجزینی هر زمان اعتراف ایدر.

علما بونك کسبی اولوب اولمدیغنده اختلاف ایتمشلردر جمهور علما موهبیدر دیرلر اما ولایتك کسبی اولمه‌سنده علما متفقدر. شونك کبی صراط مستقیمی کسب ایتمکده بنده‌نك وظیفه‌سی اولسه‌ده. بویله بر مقدس امر عظیمك کسبنده بنده اوزینك اصابت ایتمه‌سنه اعتماد ایده‌میوب، صراط الذین انعمت علیهم دیه‌رك یاربی سنك انعام ایلدکلك صراط مستقیمه اهدنا ایله دوقوز بن خطا ایدرم دیه‌رك، تکرار عجزینی و اکتسابده اولان قصورینی اعتراف ایدییور.

ایشته اوعلوم صراط مستقیم آسان بر یول دکلدر. نظم قرآنی تلقی ایله بوزلر اسرارندن دخی بر آز دوقو آسانك چوق کورل اولوردی. تعالم همت الرجال تقلع الجبال. سن همت ایدرسك بن شاد اولورم. شویله سورهٔ فاتحه‌یی بر پارچه تکرار ایتمه‌لی اما بر آز ملاحظه ایله تکرار ایتمه‌لی. بن شو طریقه مدینهٔ منوره‌ده حفظه باشلادم بر طرفدن حدیث درسینه دخی حاضر اولمقده ایدم. بن قرائت خواجه‌سی سلاطین آل عثمانه خدمت ایتمش و سلطان عبد العزیز دفعه‌سنده مهم شیخ الاسلام خیر الله افندینك قائمپدری ایدی، بو ذات حضورنده تمام دورت سنه خدمت ایتدك بعض وقتلر برآیت کریمه‌یی ایکیشر کره تکرار ایدردم.

بر طرفدن استاد الکل احمد صبا افندی حضورنده فقه درسلرینه حاضر اولوردم و آخرون حان افندی جانبلرندن فرائض و خلاصة الحساب اوقوردم. بر سنه قدر امین آغا مدرسه‌سنده قالوب صوکره مدرسهٔ شفاهه چیقدم بوراده

حجره‌مز غایت کوزل مدرسه‌ده هم هوادار ایدی بو مدرسه‌ده بنم بابالریدن بندن ماعدا ایکی اوچ آدم واردی بری اورنبورغ غوبرناسی موسی آولی نعمة الله مرحوم ایدی بو آدم دخی حفظه چالیشردی.

بر کون مدرسهٔ شهاده اوقورمقده ایدم بکا دیدیلر: شیخ الحرم قواصی سنی استیور. قاپویه چیقدم. قواص بر مکتوب ویردی، دیدی: پاشا افندی کوندردی. مکتوبی آلدوم، ظرفه باقمایوب همان آچدم. برده باقارسام ایچنده اولان مکتوب تاتارجه دکل، روسچه‌ده دکل، چوق تعجب ایتدم. هر نه ایسه مکتوبی جیبمه قویدم، حرم شریفه کیتدم. او زمانده دوقتور قدری بک واردی رحمة الله علیه دوغری آنک یانینه کلدم. بو ذات فرانسه‌ده اکمال تحصیل ایتمش، غایت مشهور بر دوقتور ایدی. بونک ایله برابر غایت حلیم و متدین تصوف ایله مشغول بر ادم ایدی. مکتوبی باقدقدن صوکره دیدی: برادر بویله بر دوزنک مکتوبی بن حضور سعادتنده حرم نبویده اوقومقدن ادب ایدرم استرسه‌کز آقشام اوه کلورکز، بن بو مکتوبه چوق مراق ایتمشدم غایت اوزون بر مکتوب ایدی. اخشامه خانه‌لرینه کیتمکه مجبور اولدم، مکتوبی تقدیم ایتدم رحمة الله علیه مکتوبک آزاجق باشینه باقدی، برده قویدی. هم ایله سوره باشلادی: ای رشید افندی بن دانا چوقدن سزکله بر اوزون اوزون مصاحبت ایتمک دلرده ایدم. بر چوق شیلر صوره‌جغم، سن اصل روسیه‌نک نره‌سندن اولورسکز؟ بن روسیه‌یی بیلورم؟ محاربه‌دن مقدم قزانه قدر کیتمشدم.

افندم بنده‌کز سبیریه‌لی‌یم، طبولسق ولایتندن. آ! چوق کوزل! بن اورالری بیلمام اما بنم برادر سلیمان اورایه قدر و دها ایچاری تومسق سمتی یالاب بدی صولره قدر کیتمشدی، اورالرک احوالنه دائر عمران غزته‌سنده مکمل اثرلری واردی.

برادر! سزده عسکرلک نه ایچون یوقدر؟ بو قزان مسلمانلرنده عسکرلک وار. فقط مع التأسف بن قزانده بو بابده بر معلومات آلامادم. اسحاق بابایدی، بیلمام نه ایدی بر زیرک آدم واردی. بر تورلی مرامنی افاده ایده‌مدم.

ترجمان واسطه‌سيله بر حيلي شيلر سؤال ايتمشدي. ايچه وارده صوكره بر
خواجه كتورمشدي، آنكله خيلي آكلاشه بيلدك. خواجه‌يي افندي بو مره
مدده كوريرم. بو آدم چوق درايتلي آدمدي. فقط مع التأسف سياسي بر
فكره مالك دكل ايدي. يالكز عسكرلك مسئله‌سنده افندي اصلا راضي
اولمديغي كبي بو عدم رضا مسئله‌لرك كافه‌سنده اولديغي سويله‌يه بيلدي.
بوني ده مسلمانلرك فرقه عسكريه آورلي بك چوق آدملر اسماي وسطي‌ده
دوغري قاچديغي، ويرده بعض افرادك كندي اعضالريني بوزوب امراض
ايتمه‌لري كبي شيلر ايله اثبات ايتمك استه‌دي. فقط بونلر بزم يرلرده ده چوق
واردر، بونلر بعض افراد قليله اعمالي‌در، آنجق شخصلري بر آغر مجبوري
يوكدن قورتارمق ايچوندر. بوقده سياسي بر فكره مبني دكلدر. محاربه
كوسترديكي تاتارلر كمال ثبات ايله بره قارشي محاربه ايدنلر، ترك
سلاح ايدنلر بيكه بر اولمشدر.

شيمدي بو بابده سن ده كبي فكره مالك سن؟ سيمبيرلي‌لر ده ايچون
— بز عسكر ويرمزلر؟

افندم بنده‌كز! كچن كيدر بو بابده بر شي بيلميورم.

چوق شي! قاچ ياشنده‌سكز؟ — ديدم: ۲۳ ياشنده‌يم.

تأسف اولنور. سز بو يوله مكتوبله كلديكده بن سزي عادتا بر معلومات
خزينه‌سي ظهور ايتدي. بوني بوراده برادموب همان استانبوله كوندرمه‌لي
حالاسنه دوشمشدم. حالبوكه سن بزم خواجه‌دن علم قرائت تحصيل ايتديكي سن"

— اوت افندم ايتدم.

چوق شي! خوجه، سكا يالكز قرائتمي تعليم ايتدي؟

اوت افندم! اويله‌در. افندم بزده شو مكتوبي آكلامق ايچون جانم سن
نه ياپه‌جقسن بو مكتوبي؟

افندم، بو مكتوب بزه احتمال اودن كلمشدر.

رحمه الله عليه كولدي، ديدي: عجايب — بزك اوده بوراده قرائت ورحمه
يازار آدم وارمه؟ خير افندم اوله‌ماز يوقدر.

آدم سن‌ده، اویله ایسه بو مکتوبدن سن نه ایچون بر شی امید ایدرسن جانم!

افندم پوسته‌دن سکا کلمش در. دیدی چوق شی بر ده طرفی؟ دیدم برم اوداده قالدی. اولمز بو مکتوب سنک کلمز اوغلوم. کیم ویردی سنکا بو مکتوبی؟

دیدم شیخ الحرم افندی قواص کتوردی.

شاشقن حریفلر. اویله ایسه بو مکتوب شیخ الحرمه کلمش مکتوبدر، اوراده کاتبلر بودالەلق ایتمشلر. هر نصل ایسه، سنکا طلب ایتمشلردر. شاشقن حریفلر.

حاجم رشید افندی! سن بر کورل کنج آدم سین. احتمال سندن استقبالده بر شی چیقار، خواجه‌نک درسنه دوام ایله، بو مکتوبی بن شیخ الحرمه ویرورم. سن یارین حرم شریفه کلورکن طرفی کتورور بکا ویرورسن.

شیمدی بورادن کیجه‌لم؛

شیمدی آکلاشلدی، برم حسن ظنلر بوشه چیقدی، مقام بوراده چوق قالاجقمی سن؟

افندم! الی ماشاء الله:

دیدی: یوق بو اولامز افندم. سنک کبی بر کنج آدم بورایه کلوبده استقبالنی عمر ایتمک، هیچ بر وقت کار عقل دکلدر. بن، اختیارم اوله ایدی بر کون بوراده قالمزدم. بن عثمانلی‌یم. برم استانبولده آدم چوقدر، فقط بن اوراده دها زیاده منفعت کتوره بیلورم.

اما سنک کبی بر کنج آدم همان ۲۲ یشی یاشنده کلوبده بوراده قالورسه بونکا رسول الله هیچ راضی اولمز.

بن او زمان بو سوزلری چوق دکلامکده استه‌مزدم، لکن نه چاره بیوک آدم سوزلریدر دیه او زمان اوداده عودتمده تعباره قید ایتمشم.

بن بوراده قدری بیلمدن بیلک چوق درس آلدم، لکن نه چاره جهالت

او زمان بزی تماميله ضبط ايتمكه قويامشدر.

آرادن بر خیلی وقت کچدی. بن همان بر طرفدن حفظه چالیشیورم بر طرفدن درسلره چالیشیورم. بزم رضی اوغلودن بر چوجق، شیخ مشایخ نقشبندیه‌دن امام ربانی مجدد الف ثانی سلاله‌سنه منسوب شیخ مطهر افندی خانقاهسنه دوام ایتمکده ایدیلر. بر کون بنی دخی تشویق ایدیسر بولدی. بنده بر قاچ کره جامعه‌لرینه حاضر اولدم بر کون شیخ افندیی تنها بولوب، حالمی عرض ایده‌رك سلوك آرزوسنده بولندیغمی سویلدم ایسه، صوکره مولانا الشیخ مطهر افندی، اسدا نره‌لی اولدیغمی صوردی، صوکره نه ایله مشغول اولدیغمی صوردی. دیدم: حفظه چالیشیورم. قدس الله سره دیدی: «ای شیخ! شیخك اکبر من کل المشایخ الك یجتهد فی هذا الامر فقط لا! لا! لا! ما یکن ابدا».

بز بونك اوزرینه مأیوس اوله‌رق رجعت ایتدك. درسلریمه دوام ایدیوردم، حفظه دخی وار قوتمی صرف ایتمکده ایدم.

مدینهٔ منوره‌ده انسان ایچون قیش هواسی غایت رطوبتلیدر، مدرسه اوطه‌لری خصوصا رطوبتلی اولور. یاز هواسی ایسه صیجاقدر حرارت دائما ٢٨ . ٣٠ درجه‌لرده بولونور. شونك ایچون اهالی عمارلری شو هوالره تطبیق ایده‌رك کچیرمك ایچون یاز بغچه‌لرده اولورلر قیش دخی خانه‌لرینك اوسته قاتلرنده بولونورلر.

طلبه ایسه، وقتی اکثریتله حرم شریفده کچیرورلر بن کندم دائما حرم نبوی‌ده بولونوردم. اوراده هر زمان تکرار ایله مشغول اولدیغم کبی بعض درسلره دخی قولاق ویروردم. حرم شریفك هواسی غایت لطیف معروفدر مکمل هم هیچ بر وقت آدم اکسك اولماز. بوراسی عادتا مدینهٔ منوره‌نك بر مرکزی و اجتماع ایچون مخصوص بر موقع بیلدر.

بر کون حرم شریفك دام آرقه‌سنده باب مجیدی قرینده حفظمی تکرار ایتمکده ایدم، کوزلرمی قاپامشدم اوقویوردم. شو آراده یانمه بر آدم کلدی اوتوردی کوزلرمی آچدیغمده تانیشدم، محمودیه مدرسی لار حسن افندی.

دیدی: آنی‌بن شویله لازم. بن همیشه تکرار ایدرم. بر آز اوتوردقدن صوکره
بو ذات محترم دیدی: یا! شویله یا! کوربیورمی سن؟ بوداله حریفلری
دیدیم نه‌در خواجه افندی؟

دیدی یاقسانه. حجرهٔ سعادتده اولان مصحف شریفی چیقارمشلر، صحیح بخاریده ختم ایتمشلر، دعا ایدیورلر، انکلیز عسکری مصری محاصره ایتمش‌مش. بو آدملر دعا ایده‌جکلرده، مصری انکلیزلردن تخلیص ایده‌جکلر. الله عقللر ویرسون! بویله‌جه شاشقین آدملر: الله دیرکه: (و اعدوا لهم ما استطعتم من قوة) بویلرده دعا ایله مدافعه ایده‌جکلر، ای: الله سزه عقل ویرسون.

بن اوراده صاحبدن بولوردم، هیچ خبرم یوق، حالبوکه مدینهٔ منوره اماملری روضهٔ مطهره‌یه جمع ایتمشلر، دعا ایدیرلرمش. خواجه حسن افندیده بونی بزه سویلامک ایستر. بن همان تکرارم ایله مشغولم. خواجه افندی دیدی: یا سن دقت ایله بو مصرک تخلیصنه دعا دکلدر، بلکه انکلیز عسکری مصره کیرمشدر، او فلاح اسماعیلک اوغلی توفیقه اظهار سرور ایدیسوردر. اولور اولور خائن اولور: بو فلاحلر دولت علیه‌نک پنجه‌سندن قورتولدیغی ایچون بویله بایرام یاپارلر. آه: عدالت! حقلرینده وارمی! ارتحال ایتدیلرمی؟ برم قهرمانی آرمی چکدیلر! حقلری وار: بو کیمه بولمه‌در. سن کنج آدم سن خاطرینک بر کوشه‌سینده یار بونی. بر زمان کلور لازم اولور. بن ایسه حقیقه بو سوزلری کاغده دخی یازدم اما آکلامقدن عاجزم. خواجه افندی بزه شول آراده حیفی سیاسی تصحیحلرده بولندی. بن قائل خطاب محفوظ دخی اولامدم. فقط بیوک آدم خاطرینک بر کوشه‌سینه یازدیغمده بویله یازمشم. مصر وقعه‌سی نه اولدیغنی تخشی بیلمیدم. بزم زمانمزده مدینهٔ منوره‌ده نه تلغراف وار و نه‌ده پوسته فلان وار. اهالی آراسنده عربه فلان یوق. بزدن بیوک آدملر آراسنده دخی بو سوزلر چوق سویلانمزدی. فقط او کونلرده مصر القاهره‌دن بویوک پاشا خصوصی آدم ایله پاره کوندرمش‌ده بو دعالر او سبدن اوقونورمش. صوکره آرادن چوق کچمدی مصره انکلیز کیردی.

مصری کلدی. همان او اوللرده مصردن سورکونلر کلمکه باشلادی. جمله‌دن
بری شیخ محمد عبده‌سی راحوده هجومی بو اسمده بر آدم کلمشدی،
چوق عجیب بر آدم ایدی. هر سکسن دیدی مصر احتلالنده اشتراک
ایتمشده سورولمش دیه.

استطراد

مدینهٔ منوره نور الله الی یوم القیامه عادتا برده‌نک سمرقندیدر. ترکیه
سرایلرنده حرم دائره‌سنده خیانت ایتمش آغا تعبیر اولنور بچلمش خواجه‌لرک
کافه‌سی مدینهٔ منوره‌یه سورولدیکی کبی سیاسی متهملرک دخی بر قسمی
بلدهٔ طیبه‌یه سورولور. بیرم اوراده بولندیغم زمانده علما و اکابردن استانبولدن
هم چوق آدملر سورکون کلمشلردی. از جمله ۱۸۸۲ تحت یلی سلطان حمید
سرایده چرکسلر حرکتی اولدیغی زمان. باشلاری طاغستانلی شیخ شمویل
مرحوم اوغلی غازی محمد پاشا دخی ماهیه اکی یوز لیره تقاعد ایله مدینه
منوره‌یه سورکون کلمشلردی. آغر جزائه گرفتار اولانلری طائفه گتیرورلردی.
صوفیه‌لری مصری‌لر دخی بنده طبعه‌ی مصر اتخذ ایلدیلر. بیرم استادمز
الشیخ احمد افندی کندیسی دخی سورکونمش بیرم جمعیر بولدی صوفیه‌دن
آیلادن از ذات محترم حضوری سعادتی سیاسی متهملر ایچون نحوند
اندرسیده سرای آغالرینک خصوصا بعض ادبسز خیانت استبیه‌دن بی
بهره آدملرینک بلدهٔ طیبه‌یه کوندرلمه‌سی خوش کورمزدی. بو خصوصده عبد
الحمیده دخی اطاله لسان ایدردی. بر زمان بلدهٔ طیبه سیاسی متهملر ایله
طولادی. بر همیشه بویله محترم نظریله باقاردی.

بیرم خواجه رحمه الله علیه قرائی استماع اثناسنده هر زمان بر آیت
ازبرمه‌دن بر شیء چیقارردی. بر ساعت قدر هیچ عقل ادراک ایتمز بر شیلر
سویلرردی. بر کون سورهٔ بقره‌نک باشنده (و اذ اخذنا میثاقکم لا تسفکون
دماءکم و لا تخرجون انفسکم من دیارکم) آیت کریمه تلاوه ایتمکده ایدوم.
هر نه خاطرینه کلدیسه مدینه منوره‌ده بولنان سیاسی متهملر حقنده

چوق سوز سویلادی، صوڭره دیدی: اوغلوم بونلر مملکتڭ بهارلریدر، سلطان حمید چوق بیوك بر كیشیلی ایدیور. سلطان عزیز بونلره میدان ویروردی. هر نه اولدیسه عجله ایتدیلر. سلطان عزیز کبی آدمی قتل ایدوب ایشی اللی سنه گری‌یه براقدیلر. دیدی. انتهی. ایشته بن درسلره دوام ایتمکده‌یم خواجه‌مڭ بویله سوزلرینی روحملڭ طی ایدردم.

بو طرفدنده حدیث شریف درسنه دوام و ثبات ایدردم. عربلر ایله دخی چوق اختلاط واردی، بروفسور مالکی امامبریدن الشیخ علی موسی نام ذات ایله کسب معارفه ایتدم. بو آدم مدینه خلقی آراسنده معتبرلردن ایمش، علم قرائتده مهارت ایله مشهور ایدی. سنه‌ده بر کره نهایت اکی کره امام اولور محراب عثمانی‌ده صباح نمازینی قیلدیریردی. رحمة الله علیه غایت مؤثر بر صدا ایله اول رکعتده سورهٔ قتال اوقوردی ایکنجی رکعتده بعضاً سورهٔ معارج و بعضاً سورهٔ قیمه اوقوردی، آرقه‌سنده چوق آدملر نماز ایچنده بی هوش اولورلردی، رحمة الله علیه بر گون صباح نمازندن صوڭره بریم اوداه گلمش ایدی، چای ایچرکن سوزه باشلادی. مصر مسئله‌سی اوزرینه سوز سویلایه‌رك دیدی: محمد علی‌نڭ بوندن تمام یاریم عصر مقدم مالکه دها زیاده‌جه — التمش بش یتمش سنه مقدم ایتمش اولدیغی جهاد نتیجه بو سنه محصول ویردی. دها دوغریسی فرانسزلرڭ دسیسه ملعنت کارانه‌لری نتیجه‌سی بو کره میدانه چیقدی. مصر القاهره اسلام حکومتی الدن گیتدی. مولی حاللری اصلاح ایتسون. مسلمانلرڭ بصیرت گوزلرینی آچسون. دیه‌رك گوزلرندن یاش گلدی.

صوڭره (ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم) آیت جلیله‌سنی اوقویه‌رق هپ سوء اعمالمز کفران نعمت ایتدك. هیچ بر جهتدن اسلامه لایق عملمز قالمدی. سلطان مراد رابع زماننده بوندن ایکی یوز اللی سنه مقدم اجدادمز استقبالی تفکر ایدرك، ارض حجازده اتحاد اسلام ایچون بر تدبیر لزومنی تصور ایدوب، مکهٔ مکرمه و مدینهٔ منوره‌یه گلان حجاج مسلمینه تأثیر ایتمك ایچون دلائل عوالیه بر اهل و مستحق رهبر تعیین

ایتمشلردی، ونك ایچون مخصوص واردات اوسته‌لمشدی. ارض مصرده
دینسز اولدیغی دیل بر بحث ایتمشلر. دلیللرده وطنداشلری حجاج
مسلمین ایله شیخ الاسلامی تعدادده بر بهانه بولوب، مملکتلرینه قدر گیدوب،
اسکلرینی دخی اوزاتوب، حجاجه عملی قدر تأثیر ایده‌جکلردی. فقط بو
ولایتلرده بر هوا اولدی، بالعکس دلیللر حاجیلری ایدیلرینه بر مطمع
ایجاد ایتدیلر، نه یاپدیلم بو صورتله هم دونده هم ملتده و هم دیانتده خیانت
ایتدیلر. شیمدی دیللرینك کافه‌سی برر ترجمان اولدیلر. حاجیلری تجارت
و دین اسلامه تابع ایده‌جکلری یرده، تغییر ایتدیلر. نعوذ بالله من شرور
انفسنا! دیه‌رك بوندن صوکره دها بر چوق سوزلر سویلادی. بو سوزلر بکا
صوك درجه‌ده تأثیر ایتدی. بن بو سوزلری دیکلر ایکن و ملاحظه ایدر
ایدم. همه‌سی بر دفعه قید ایتدم. بوندن صوکره بویله سوز ایچون
خصوصی بر دفتر اتخاذ ایتدم. رحمه الله عنه علی موسی سوزلرینی دائما
دائما سویلاردی، بنده اکثریسله حرفا بحرف حفظ ایدردم. فقط فقر و ضرورت
بر طوبرقده صوقیلو تنی بو بنی آدملر ایله اختلاطدن منع ایدردی. بر
گون حرم شریفده سوره ونه آخرنده (۱۲۲) آیت کریمه‌یی اوقومقده
ایدم بریم خواجه تکرار رو بلکله باشلادی. اشته گوردیکمه الله تعالی
مراد ایدرسه سنك بنی آدمی یاشمردن مجبور ایدن حجره آثار،
استر ایسترسه (گوله‌رك) سندن بویله بر آدم یاپاردی مبین احمدی احکامی
الی یوم القیامه ایدر، بر بر بنا جسمدر بو گون داخلده اوچ بورمیلیون
اهالی مسلمان بولونمقدر اشته آلتدن بری بس دگلمی بس؟ مادام‌که بو بنانك
انجمنده ساکن اولمق ایسترسك بونك بعض تعمیراتی ایله اسمك وطنه‌سی‌ده
سنك ذمه‌ڭکا دوشر. نه ایله تعمیر ایده‌جکسین. اویسه ایمدی بالطبع کیمسه
وقت اولمق لازم اشته سنك دخی آلتن قوتی محمد اولورسه گلدیکده دخی
بر نوع استعداد اولورسه. برچوق اوسته‌لردن اولورسن دی نعم. کمی سوزلر
سویلادی. صوکره ایرتیسی گون بنی خانه‌لرینه دعوت ایتدیلر. بنده
ایلکدی ... قدیمدن صوکره بت رحمدن خواجه ایسه برابر جمعدم دات

رحمت وارشونده خواجه‌نك خانه‌سی قپوسنه كلدیكمزده آرقه‌مزدن دوقتور فدری بك كلدی. سلام بعدنده قاپودن بزم ایله برابر كیردك، خواجه افندی غایت ممنون خوش كلدكز، خوش كلدكز اولادلرم كلمه‌سنی تكرار ایتدی. بك سفره‌سنه اوتوردق كوزل بر بعدنده فدری بك بوتون چیكدی توتون طاباقاسیله برابر جیبندن بر كاغد چیقاردی. دیدی ای رشید افندی او سنك بوندن قاچ آی مقدم سكا ویرمش اولدیغك ورقه مكتوبك ترجمه‌سیدر سكا اوقومه‌جغم عینیده درسعادته كوندرلمشدر. بقالم مكتوب:

لیون شهرندن ١٨٨١ سنه میلادی تموز قاچ ایدی خاطرمده قالمدی. مكتوبك تمامی ضبط ایتمك ممكن اولمدی صوروبده نسخه‌سنی عینا آلمق ایچون بنده مراق ایتمدم. فقط شو سوزلر خاطرمده قالمشدی اوتلده عودت ایتدكدن صوكره یازمشدم.

ای محمد! سن او قدر كوزل بر طریق و یول كوستردك، بنده‌لرده بر حیات روحانیه و مادیه اساسی قوردك، فقط سندن صوكره بو اساس چوق كیچمیوب سؤ تصرفه اوغرادی، سن بو كون كلوب امتك حالنه بقار، و بونلرك بو حال پریشانیلرینی كوره ایدك البته البته بونلردن نفرت ایدردك كبی چوق سوزلر واردی بعض ادبسز سوزلرده واردی. بزم خواجه رحمة الله علیه هپ استعاذه ایدردی.

صوكره فدری بك دیدی: ایشته رشید افندی برادر بن اوچ سنه‌در حضور پیغمبریده فقرا خادمی‌یم دولت بكا التی لیره معاش ویرور فقط بن بش لیره معاش ایله كیدوب استانبولده خدمت ایتمكی ترجیح ایدردم فقط نه چاره اختیار یتم الده دكل كبی سوزلر سویلدی صوكره دیدی: خرستیانلر بزم دینمزك اساسنی بلمك استیورلر، ایشته بو مكتوبله دخی خرستیانلرك بری شیخ الحرمه مراجعت ایده‌رك شیخ الحرمدن بر جواب امید ایتمشدر. بوندن ماعدا استانبوله دخی بویله مراجعتلر وقتیله چوق اولمشدر. كیچن سنه عرفات میدانده هوا غایت براق و لطیف ایدی هیچ بولوط یوقدی آلاویركه ساعت آلتی قرارلرنده دهشتلی بر كورولدی اولدی.

هر کس ظن ایدرکه عللری حب حامه پاتلادی دیه. چوق ایچمدی دوقتور، ارابه‌رو پولیس کلدی. دیدی اوچ حاجی‌یی دوه‌لریله باش رعد اوردی. چوق حیرتده قالدم همان حیوان حاضردی بنالک کیتدم، وقعه یرینه کیتدک پولیسلر ضابطلان احاطه ایتمشدی جبل رحمت قربنده اوچ دوه عادتا بری آخرینک اوزرینه دوشمشدی صانکه مخصوص یاتلمش کبی ایدی اوزرینده اولان اوچ حاجی محرم اولدقلری حالده دوه‌ده اولدقلری هیئت ایله یاتمشلردی، هپسی میت حالتی. حالا بروجه قانون راپور یازلدی، یاتمش اولدیغی رسملر چیقاریلدی، کشف و معاینه اثناسنده موتانک سنتسز اولدقلری تحقق ایتدی. ضابطان عموما تعجب و حیرتده قالدی، فرنک اولمه‌لری احتمالی تقرر ایلدی عثمان پاشایه خبر ویردک همان تحقیقات و لاشه‌لرینک محافظه‌سنه امر ویرلدی. لاشه‌لری شیشه‌لره قویه‌رق دوغری میزانه کتورلدی تجارب طبیه‌دن بر چوق معامله تعدیده نوبلرنک بریده حیات اثری مشاهده اولندی. بن کندم باش دوقتور اولدیغم مناسبتیله بتون کیجه یانلرنده قالدم، انواع معالجه‌لری تجربه ایتدم. صباحه یقین حیات اثری اولان حریف کوزی آچدی. همان صغوقلق ویردم، تکرار صحاف کامپرس قویدم بر طرفدنده کاوس اولنیور. کوزی بر آچار بر قاپار دیرکن خیلی نفسی آلمایه باشلادی، بر طرفدن طمرلری کوزمکده ایدک، دیکر طرفدنده حرارتنی دکلردک بریجی دفعه اوله‌رق ۲۲ درجه حرارت کلدی بیوردیلر (خاطرمده بویله قالدی).

ارتسی کونی تکرار برآز نابعلق کاوب عاقبت کیدردی کیندی. ایشته نوبلرنک دخی مقصدلری البته صحیح ونیتلری خالص دکل ایدی. اشته بو اوچ آدم حقنده الله سبحانه وتعالینک مراد صمدانیسی نه ایدی البته برچه معلوم اولامز. فقط رشید افندی شو اورون سوزلردن الاجعمز حصه یوم مسلمانلر ایچون استباه لازمدر. حاتم اصل انتباه بونک برکیده اولمق لازم ایکن، نه چاره دیرک‌لر اولمش بر جسددر دیمکه مجبورز.

شو حالده سزنک کبی بر آدمی تسمیرده‌دن بورایه سوق ایدن کیمه اول

حالق لا یزالك بر حكمیدر (لا یزال طائفة من امتی علی الحق ظاهرین)
ایشته اوده جالشه‌لی عرب اسمه‌لی آخشام اذانی نعتی ایدی بر حرم شریفه
جیقدق . صوكره اوداده كیتدم . الامه‌ری صبح اینده بندكلم سوزلری دفتره یازدم .
ایرته‌سی كونی بن جوق شهرده دولاشدم دال لحه‌لری جوق آز اوقودم
بو كیجه یاننده هیچ اویومام دیبسم جائز ایدی الكن بو آدملرك نكا
سوبلدكلری اوندلری شیلری بیرم مد كنه نطمی واصل دكل . آخشام خواجه
یاننده دیرسه ایدم . خواجه رحمه الله علیه عادت ملایم وحوش طبیعتلی
عادتده بن قرآن شریفی اوقوسه‌ده نشلادقدن صوكره آداب بیاندن بر مناسبت
چیقاریر اونده بر شی سویلردی . و نه درسه دخی باشلامادن دیدی .
بن بو كون جوق حسته‌دم . دیسم جوق راحتسز دون نكا او مكتوبلی
او عرفات واقعه‌سی جوق تأثیر ایدی . اوعلوم بونلر بوك عبرت درسلریدر .
بونلری خاطریده حفظ ایتمه‌لی . حقیقه خواجه حسته ایدی . هم بر اوقورك
یالكز دكلادی هیچ بر شیلر سویله‌نمدی .

بلده طیبه‌نك بار موسمی غایت صحیدر فقط نعجدار منتظم غایت مكمل‌در
بم صالح شعیبه اسملی بر دوستم واردی . هم قومشی ایدك . بر اون مدة
دیدی هایدی سم بعجده‌یه كیده‌یم . برابر عوالی مدینه‌ده نعجه‌سنه ایلك
نعجه غایت منتظم دواكه‌دن هر شی موجود ایدی چوق كوزل صحیت ایتدك
بوتون كون نعجه‌ده وقت كچیردك . بن بو آدمدن مدینه منوره‌ده بغجوانلق
اصول بیی صوردم دیدی بلدهٔ طیبه بوبراعی غایت مهم وقیمتلی برده‌در
بوندن اون التی سنه مقدم بوراده فوائد نامیه هیچ بر شیلر بوق ایدی زوان
دلان اوقوردی عنده جوق آزدی . بن بو یارده چوق سعی ایدم بونده
شو بم نعجه بولمش محمود حمید افندیلكه حرم شریف حطیبیدر بر املیم .
اورو ادن استانبولدن چوق شیلر كتوردك بوراده ابلدك شمدی بوراده جوق
شیلر وار بر قاج سنه صوكره میوه و سبزه‌دن بورلسی استانبول كبی اولاجقدر .
شمدیده الك چوق شیلر وار . اخشام اولدی بن ایده حلدم براقمادی صباح
برابر كیدرز دیدی . صباح دیرسم وار دیسامده براقمادی بیته بر بوراده

قالدی. آقشام نمازینی قیلدقدن صوکره تکیه‌ده دوقوز شش مسافر ایلدی
ایچلرنده بری‌ده ابراهیم بوریجی خوش بیش همان قهوه‌لر دالدانک هوای
اوروپایه باشلادی. عربلرده قاعده‌در. مسافر کلورسه هوای اورورلر هم
قهوه یونار هم هوای اورورلر. یعنی نرده مسافر وار سرده قهوه ایچملک تلولر
دیه‌قومشیلرینه بیلدیرمکدر.

عرب البسه‌سی عادتا برم مملکتنده حایولر البسه‌سی کبی‌در قش بولسه
حریر کبالرلی وار عابت اینجه بر شی استعمال ایدرلر عادتا بیلری تور بیری.
ابراهیم بوریجی دانا بلده طبیعه‌ده محبوب بر چوجق ایدی بم یاننه کلدی
اوتوردی تمام تمام تیز کبی بر چوجق. دانا عربلرده چوجقلره علاقه چوق
مشهوردر. چوق آدملرده مبتلادر (الان برم سببی پالات امامی عبدالحق
افندی بو چوجقغه مبتلا ایدی) بو چوجقلرده‌ده اوبله بر عادت واردر که
کندیلرینی سون آدم یاننه هیچ بروقت وارمازلر هم اسلام وبرنلرسلامی دخی المازلر.

صالح افندی تعجه‌سده چوق صفا اولدی، عربلرتون کیجه یعنی و برم
ایندیلر، قومشیلردن چوق آدملر کلدی. عادتا بر بایرام کیجه‌سی کبی اولدی.
عوالی مدینهٔ منوره‌نک عابت هوادار بر قطعه‌سیدر. اکابر اهل مدینه ایام
صیفی هپ اوراده کیچیریرلر. او زمانلرده مدینهٔ منوره حلقی مسکرات ولن
بیلمازدی. بالکز بر شو سملك. کورلسس مراقلیلره حقیقة عابت کوزل سسلی
آدملر بولنوردی. صباحه یقین بری ذوالفقار ادلی محمدی اوقور. عابت کوزل
بر سس ایله تلمیه ایدر. صباح نمازینی قیلمق ایچون ایکی میل قدر بر
مسافه‌ده اولان قبا مسجدینه کیدرلر. بر آزده مسافرلر خاطره‌سی ایچون بر
کون حدیث درسی براقدی، صباح نمازندن صوکره تکرار تکیه‌ده کلدك
عربلرك دوو وصفاسی تکیه‌لرده امثلنی بربجی دفعه اوله‌رق بوراده کوردم
اویون و ملاعبه‌لری هپ ادب دائره‌سنده، ادب خارجنده بر حرکت کورمدم
صباح نمازندن صوکره معصوم خواجه اولادینی دخی بوراده دعوت ایتمك
ایچون بم اسمیمدن آدم کوندردیلر. ابراهیم بوریجی بونلره عشق ومشدی.
خاطرمده بحثی قالمدی احمد افندی عابت. چوق کیجه‌دی بربر چوجوقلر

ایدی لاهورده کلدیلر. ابراهیم بربحی هپ بیم یانمده بولونوردی بونلر
کلدیکلری زمان بنی همان بولدن چغیرادی. بونلرا بر ویردی. بری صاعته بر صوامه
طوب اویوردیلر انلرده دخی ابتدا بولنیب اوملان اوسطلرده میبان تعبیر
ایدرلر بورادا جاویلر کوفته سی کبی بر شی ایدی. چوق کوزل صحبتلر
یاپلی کتابلر ایله چیمیر ایچدک. هر نسنده بزه چوق احترام ایدرلردی.
عربلر بر فنجاندن زیاده چای ایچمزلر فنجانلرنده عادت اولان اولور ابراهیم
بربحی اوز چایی آز ایچدی ام چوقجه دوشونمکده ایدی. احمد ایسه،
چایی برم فنجانی ایچدی فالعال یارمسی اعاده ایمشدی ابراهیم بربدن والعوب
مجبر آفندیدن کیندی او احمدنک سوزی اولان چایی ایچدی. اشته
بونلرنک کیف و صفالری بوندن عبارت. عشقلرده بونکله سلی بولنیورمش.
صاحب شیغسه قوی‌لر کیبدی مکمل بملر اولدی بون ون بعجه صفاسی
سوردک عربلر اوز آرالرنده هپ بویله بری آخره عادت رعایه ایدریه احوب
مودب مسافر پرورلک ایده خصوصا اهل مدینه افتخار ایدر.

بر کون علی موسی بزه کلمشدی. دیدی: رشید افندی برم باشمزه بو
فکر کلییور باره فکر دکل اما فقط احتمال باره عمل کوسترمک بیلدم
بیورورکز دیدی. بو سیبریه حلقه مخصوص بر دایل تعیین ایتالک شمدی‌ده
قدر روسیه‌لی ایلک تحقیقیده بر قارل دینیدر کندیسو. اوده اصل دایل
صبی اولدیغندن مناسبتسیز جاهل آدملر ایده قالدی. برم فکرمز
اورالره باره دلیلک تشکیل ایتسا کده سیبریه معاونت ایسه بر ملله بر چیزه
موفق اولورز، دیدم بیم المدن نه کلور؟ دیدیلر: سیبریه اوراده مشهور
شهرلرنک اسمی ویرورسه لر کفیدر، شعه شی ایستمزز بن حالا: طلوالسکی
بوسلی ابرتوسکی فلان فلان بر قاچ شهرلر اسمی یازوب ویردم.

اشته شول وقتلر بونلر هر نه طریقه دیپشلر ایسه، بر سنه صوکره احمد
سلیم جداوی نام ذاتی، سیبریه دینی اوقورن تصدیق ایدرردیلر. مقصدلری
اقصای شرقده بر آمال سیاسیه حسیاتی ویرمک ایدی. حتی احمد سلیمی
۱۸۸۹ نجی سنه‌لری تا سیبریه‌که قدر کوندردیلر. صوکره علی موسی وفات

ایدی بر چوق رفقاسی برابر حلوسنی ده ییدی. بر چوق شیلر اولدی اما نتیجه کوز کمدی.

بن شو طریقله بلدهٔ طیبه‌ده تحصیلده دوام ایدیورم ۱۲۹۹ سنه‌سی حجاج ایله برابر مدینه منوره‌یه بر چوق طلبه کلدی هپ تاتار طلبه مدرسه‌لره دولدی، همه مدرسه‌ده بر اوچ تاتار طلبه‌سی بولنوردی.

تاتارلرده دخی اور آرالرده بری آچیق عشق اظهار ایتمک کبی حاللر بر آرا ظهور ایتدی. بنم استادلرم احمد صفا افندی دخی بونه علاقه‌دار اولمش ایدی، مرحوم بو خصوصده بر چوق عربی شعرلر سویلامشدی.

بر کون تاتار طلبه‌سی آراسنده بر سفاهت اجرا ایده‌جکلر اولدی. عبد الحنان افندی، قازانلی مدرسی خیر الله افندی عینکلی مداخله ایدرک خیر الله افندی قارا باش طریفک فورایجی اولدیغنی سویلدی. داها اور آرالرده اوچلر واردی. بر کون خیر الله مخدوم ایله برابر بنم کوچک دکانه واردی خیر الله مخدوم اوبلجه‌سی ویردی بر فورای سپارش ایتدک آخشامه حاضر اولور دیمشدی. آخشام کیدوب آلدی. صاقن بونی مدینه قربنده جبل سبع دیرلر طاغ بتسیه چیقدی. ظریف افندینک حجری بوردی اوراده کلدکدن صوکره ظریف افندیدن چوق رجا ایتدک اولا فورای بوز نصل اوبرم دیمشدی صوکره بر فورای وار دیدکده، بن توبه ایتمشم بو اصلا وقطعا ممکن دکل کبی سوزلر سویلدی. بر رجا ایتدک خصوصا عبد الحق افندی یالواردی چوق یالواردی. نهایت. عاقبت ظریف افندی قبول ایتدی اویناماغه باشلادی.

ظریف افندی فورای اوینار، بر بیوزمز اول آراده کیف صفا عالمی ململ ایدی. شو آراده حرم نبوی امامرندن هاشم بوجبو کلدی. همه فورایلری ویلان آتدی، نه قدر یالواردی ایسه، تکرار فورای اوینامه‌سینه راضی اولمدی. هاشم افندی بزه دیدی که: (مجاه النبی سمعونا) پیغمبر حرمی ایچون ایشتدیلر. بز حیا ایتدک، اما نه کبی حیا ایدی بیلمیورم.

بر کون فرائض درسنده سورهٔ حجده ۲۹ — ۳۰ نجی آیتلری اوقورکن ایدم بنم خواجه بر عبره کلدی دیدی. سن مکهٔ مکرمه‌ده بولندک ؟ دیدم

الحمد الله. دیدی. سن ویلا بعامی نه وقتده کوردك؟ دیدم انشاء الله وقفه
اوینده اولاجقدر. دیدی: الله تعالی دیور، (لیشهدوا منافع لهم ویذکر
اسم الله فی ایام معلومات) سن بورایه هر فج عمیقدن تا سیبریه‌دن کلورسن
ابتدا اور منفعتکی مشاهده ایتمك ایچون، هر نه وقت اور منفعتکی مشاهده
ایدرسن. صوکره بیله، مقدس بر مقامه کلدکدن صوکره، بو قدر بیوك
منفعتی کورمه‌یه موفق اولدن جناب واجب الوجودی دخی بر قاچ کون ذکر
ایدرك دیور. سن اول اور منفعت و فائده‌کی ملاحظه ایتمه‌لی سن. بوی
طاشلر اویوب، مزارلر زیارت قیلوب، زمزملر بوکلادب رجعت ایدرده و بو
فائده حساب ایدرسك بوب سنك حالك. بون حاجم سن کورلرکی قاپالرن
واردك قاپالرو عودت ایتدك ایسه، کیمه بوب سنك سعیرده مشقت
و رحمتلرکه. جانم سن نصل آدم سن! هیچ بر شیئلر کورمدکمه؟ چون
باری اولسون سنك قیمش اولدیغك حجه، چون باری اولسون سنك
چکمش اولدیغك زحمته. چون شی سن مکهٔ مکرمه‌که کلدك نه ایچون
کلدك نصل کلدك؟ دیدرك بزم حوجه چون طارلمغه باشلادی کوزلری
قیزاردی. سن ابتدا مکه‌یه نردن کلدك؟ استانبولدنمه؟ احرامه نردن کیردك؟
جانم اولادم!

دیدم: بن سویشدن جده‌یه کلورکن واپور اوزرنده احرامه کیردم. دیدی:
چون کوزل واپورده هیچ اولمزسه بنك آدم اولمشدریا: بونلرك ایچنده
زنکینلر وار، میلیونه مالك آدملر وار. اوراده سعید وار اللهك امریله
حضور رب العالمین که تقرب ایدر ایتمز همه ایستهٔ فاخره‌لری چیقاردی. میلیونه
مالك اولانلر دخی سنك کبی باشی آچیق ملان آیاق اولهرق قالدی. عدالت
قپوسنه کلدی. پاشادر، والیدر، قاضیدر، پادشاه سلطان حمید دخی اوراده
بولنه ایدی ایسه سنك کبی چیپلاق اولهرق کلوردی. بو حالی کوردك
هیچ عبرت آلمادکمه؟ کیمه اوحرمتلرده چیپلاق اولسه بوبله، بوراکلارده
اولان کبی اظهار ایتسونلر ایسترایسه فقرالی زحمتسونلر دیه (و لا رفث
و لا فسوق و لا جدال فی الحج) بیورمشدر، سن بونلری هیچ خاطره کتورمدکمه؟

اوغلوم سن بو ایشه نصل ایدرسڭده تکرار مکه‌یه گیتمه‌لی اوراده مناسك حجی
علی وجه السنه ادا ایتمه‌لی سن. صوکره اورادن بڭا بیوك بر هدیه گتیرمه‌لی
سن: زمزم ایسته‌مم ها، سجاده ایسته‌مم. اڭ بیوك هدیه‌ڭی بڭا بر آیتجه‌سنی
اوقومه‌لی سن. بنده اخطارلرمده بونی گورورسه‌م ممنون اولورم. معالم
موسمده باقلیور مولا مؤمنلرڭ نصیب اولورایی آچوب حج مبرور نصیب
ایلسون. ها اوقو باقایم. بنده سورهٔ حجی آخرینه قدر اوقودم.

صوڭ آیت کریمه‌یی اوقودیغمده رحمه الله علیه دیدی آه مسلمانلر بالکز
شو مبارك آیت کریمه ایله عامل اولسه‌لر بو کونکی حاله گلمامش اولورلردی.
ایشته بونڭ نتیجه فلاحدر (قد افلح المؤمنون) دیمك بوندن صوکره سویلامشدر
اوغلوم. بیه چالشمه‌لی. بن گنجکن چوق چالشدم پادشاهلر حضورنده
بولندم سلطان عبد المجید، سلطان عبد العزیز، سلطان مراد و سلطان
عبد الحمید حضورنده بولندم. عبد العزیز ایله ایکی کره یمك سفره‌سنده
بولندم، عبد الحمید ایله بر سفره‌ده افطار ایتدم. لکن چه فائده عاقبت!!
الحمد الله که چوق شکرلر اولسون بو کون سلطان السلاطین اولان حضرت
پیغمبر علیه السلام حضورنده مجاورت ایله مسعودم، بوندن صوکره بر کلمهٔ توحید
ایله گیجرسه‌م بن بختیارم.

والدهٔ طیبه خاطره‌لری‌نی چوق کره ممنون ایدر، اوراڭ احوالی چوق
عجایبدر. بر گون رمضان المبارك افطاری منتظر ایدك، افطار ایچون
گتورمش صو ابریقی روحه معتاد آز افندیلری اولان آدملر حرم شریفه
قرابه مخصوص صغور صو قویارلر هوالر صحن گوللر اوزرنده افطاره‌ده اوچ
چاریك بش دقیقه قالمش. افطاریه‌مز او کمره‌ده استادم احمد صفا افندی
یانده ایدی. بر عرب گلدی برم صومه‌یی الدی. دیدم: یا شیخ هذا حقنا
لازم اما بحر دستی چوملکی الدی آلدم گیده‌یك او کمره قویدم اوچ آدمه
بر اوقاجق رودر. هوا صحار ١٦ ساعت روح آرا بوه شطانده ایردی عرب
تکرار گلدی برم چوملکی تکرار آلدی گوتوردی. بنده برمدن قالقدم گیتدم
زورعی آلدم تکرار گیتدی برمه گلمکده ایدم فلاح عرب گلدی بر توردی،

آجی بر شی سویلادی، بنده شیطانه اطاعت ایتدم روزگی قالدردیغم کبی فلاحك قفاسنه ایندردم. روزگده بك پارچه اولدی، صوده کیتدی، قفاده یارالدی آحشام اداسیده اوقندی. برده صوسز قالدق. غریب فلاحده صوسز قالدیغی کبی قفاده یارالدی، همان اطرفمزی آدم احاطه ایتدی قواصلر کلدی، بنی حبس ایتمه‌لی. پولیس دائره‌سنه کوندرمه‌لی کبی سوزلر سویلادیلر. فقط فلاح دیدی یا هو غوغا ایدن بر ایکمز سزك نه ایشکز وار شیطان مسخره قاپلدی کبی سوز سویلادی او آراده قامت اوقندی. هر کس نمازه دوردی. حرمتك باشدن قان کیتمکده، اما نمازی قیلدی. بن شافعیلرده قان ابدستی بوزمدیغنی بیلموردم. صوکره بنده چوق پشیمان اولدم نه فائده فلاحده پشیمان اولدی. اشته عربلرده انصاف بویله‌در. کرم بویله‌در. بن بو آدمدن صوکره چوق کره عفوك طلب ایتدم. فقط پاره‌ده ویرمك استه‌دم ایسه قبول ایتمدی.

بان کیره نه قدر انصاف اشته بو عربلره مخصوص بر کرمدر.

۱۸۸۲ نجی سنه مدینهٔ منوره‌که رسمی پوسته خانه کلدی، بو سنه‌سی اهالی مکتوبلر ویدرمکه راضی اولمدیلر اکثر آدملر مکتوبلرینی همیشه شیخ الحرم جنطه‌سنه ویرورلردی. پوسته‌جیده بر کنج آدمدی برنجی دفعه اوله‌رق بن مکتوب ویردکمده دیدی: بو کون ۱۲ کوندر پوسته خانه آچلدیغنه اشته بو برنجی مکتوبدر. بوندن صوکره چوق کچمدی، مکه مکرمه‌یه تلغرافده کلدی.

بن درسلرمده دوام ایتمکده‌یم طلبه آراسنده چالشقق ایله کسب امتیاز ایتمشدم. همه استادلرك اوزینی قازانمشدم، موسم کلدی، حجاج مسلمین کلمه‌یه باشلادی. حاجیلر بو سنه پك آز کلدی طلبه ایچون بدل قالان کبی شیلر اولمدی، مولود تصدق ولادده اولمدی ذوالقعده آخرلرنده هند جاوا حاجیلری کلوب مکه‌یه کیتدی بزم قازان حاجیلردن بر ایکی بدلجی بولماسه، حاجی نامنه آدم قبل الحج همان اولمدی کبی. بنده حجکه وارمه‌سی چوق آرزو ایدردم فقط پاره یوق بولق ایچون چاره‌ده یوق. بر کون چایجی عرب الله افندی یانمه کیندم. حجاره وارمق آرزو ایتدیکمی قسمت اولمدیغی

صوولاشدم. دیدی اوروده مدینه قافله‌سی راکب كلدیور، دوه كیراسی قاچ
مجیدی عجبا؟ استرسڭ بن دوه پرسنی ویره‌یم دیسه همان مناخه میدانه
چیقدم، دوه‌جیلری بولدم. بدی مجیدی‌یه كیرا ایدوب صباح شفا مدرسه‌سنه
كتورمه‌سنی امر ایتدم. همان عزت الله افندی‌دن بدی مجیدی آلوب، سفر
تدارکنه باشلادم. بر کیجه‌ده هر شی حاضر اولدی، بنم ایچون زینت ایله
کیتمك بر کورلمامش عالمدر. داها بو سفر او زمانده هر کسه نصیب اولمدی
ایرته‌سی هجین دوه‌سی کلدی بزده مدرسه شفا باغنده هر شیئی حاضر ایتمشدك
همان هیچ بر شیلرمزده یوقدر مع مافیه بر شیلر اولدی همان دوه‌یر اله آلوب
اهل بلده عادتی اوزره باب السلام قارشوسینه چیقدم اورادن روضهٔ مطهره
وقبر سعادته کوز دیکوب وداع ایدوب باب عنبریه‌که دوغری توجه ایتدم.
ایکی طرفدن دکانلره اولا اهالی مسعره؟! مسعره! یا الله یا سلامه! دیه بنی
تشییع ایتمکده ایدیلر. بن باب عنبریه‌که قدر پیاده کلدم اوراده بر آز قرار
ایتمشدم، همان اهالی‌دن بش اون دوه کلدی، دیدیلر: رکب‌نڭ اولی کیتمشدر،
یورکز. بزده بیدك همان ذوالحلیفه‌که دوغری حرکت ایتدك، بر ساعتدن
زیاده منزله کلدك بوراده همان اهالی‌نڭ اکثری کلمش، هر کس دوه‌دن
اینمشلر، کیمی بیلك کتورمش، کیف صفا تغنی ترنم بونله بر سرور کورمه‌مشم.
بن بو کره، بریم خواجه‌دن آلمش اولدیغم درس ایله. بورادن دخی
ملاحظه‌یه باشلادم: مدینهٔ منوره حلقی ائمه و خطبا و سادات بلکه اکثر
سادات بوراده موجود ایدی. اغنیا کرامدن سید صافی بزم ایله براوردی ایکی
اوغلی دخی بریچی دفعه اوله‌رق حجکه کتوررمش: واصی محکمه‌سی کمه‌لریدن
معنون حاشوقجی نام بر ذاتڭ اوغلی دخی بریچی دفعه اوله‌رق حجکه
چیقمش، بونلره صراره تعبیر ایدرلرمش. بو چوجقلری و بمش اولادقلری
دوه‌لری آلتون کموش ایله بزمن ایتمشلر، بونلری تشییع ایچون کلمش
آدملر دخی چوق ایدی. بتون کیجه بن بو بلدهٔ طیبه خلقنه کمال اهتمام
ایله نظار ایلدم. بونلرڭ طور و حرکتلرینه اعتبار اولدوده ظاهر و اشکار ایدی‌که:
بونلرده هیچ بر کونا حدیث یوق، سفاهه منهمك. عملسز اولرلری قاپنمش،

هپ اویون کولکی سوڭ کیجه یعنی ترنم ایله وقت کچیردیلر. بنده اوراده بر قاچ وقت کچیردکدن صوڭره، یاتدم آراجق اویودم. برده کیجه یاریسی الفلاح! الفلاح! دیه بری باغرمایه باشلادی. هر کس یریندن صچرادی. دوه‌لره یوکلاندیلر. هرکس حاضر اولمش دوه‌سنه بینمش دوغری توجه ایتمکده ایدی. بر آز کیتدکدن صوڭره برده باقدم شیخ الرکب یحیی افندی دفتر دار دوه اوزرنده توقف ایتمش: اوقفوا اوقفوا! دیه باغیرمقده ایدی. هر کس توقف ایلدی. چوق کچمدی آرقه‌دن بری هوبوا هوبوا دیه باغیردی، همان رکب حرکت ایتدی. آراجق کیدر کیتمز بری دیدی: یا شیخ عبد الله سمعنا. همان باشلادی: نعت، صلوات شریفه، عاقبت‌ده کوزل سس ایله بری آرقه‌سندن بری نهایت درجه‌ده مؤثر ابیات و اشعار اوقودیلر. خصوصا بو حال بکا چوق تأثیر ایتدی. بن بریجی دفعه اوله‌رق بویله بر سفرده بولنیورم. بندن بشقه اولاد ترکدن کیمسه‌ده یوق، همه‌سی عرب یا مستعرب، بلکه اکثری مستعربدر. بن بوراده بریجی دفعه اوله‌رق اهل مدینه‌نڭ مخلص و القابلرینه دقت ایتدم، هر کس دقت ایدرسه ظاهر و معلومدرکه: رکب شیخی افندی یحیی دفتردار، صراره چوجق حاشوقجی، امام‌لردن بری ابراهیم اسکوبی، دیکری فلان ازمرلی، و امثالی بڭ چوق لقبلر، بونلرڭ اصل‌لری ترکی اولدیغی هیچ شبهه‌سز کوستریر ایدی.

ذو الحلیفه بورایه بئر علی دخی دیرلر، بورادن حرکت بعدنده تقریبا بش ساعت قدر کیتمشدك. همان دوه اوزرنده کیدیور آراسنده بولنان مؤذنلر، اذان محمدی اوقومغه باشلادیلر. بلدهٔ طیبه حرم شریف مناره‌لرنده سلیم و اذان نه کبی اوقونور ایسه، عینه شو طریقه اوقودیلر اذان تمام یاریم ساعت سوردی. بر طرفدن شفق طاڭ ظهور ایتدی. الصلاة الصلاة نداسی اولندی. همان دوه‌لری چوکردیلر، هر کس ابدست آلدی. جماعتله نماز قیلدیلر. بو اثناده نه چوق خوشمه کیتدی. شول آراده بو یاریم ساعت قدر وقت کچیردی. تکرار کاروان حرکت ایتدی. هوا غایت صاف. کاروان حلقه‌ده هیچ سس صدا یوق. هر کسه دقت ایتدم. تلاوت ایله، اوراد و احزاب ایله

مشغول ایدیلر. کونش طوغدی هوا صجاق اولدی. کاروان تا صجاق وقته قدر کیتدی. تمام کونشك یوقاروله‌دیغی زمانده کاروان کوزل بر خورمالق بدوی قریه‌سنه کلدی، اوراده توقف اولندی. هر کس آشامق ایچمك ایله مشغول اولدی، بن بر آز اکمك ویلان یدم، همان استراحت ایتدم. بش ساعت قدر بر توقف تعدنده کاروان تکرار حرکت ایتدی. ایکندی وقتلر اکلدی فقط نه اذان وار، نه ده مسجدده نماز ایچون تدارك بر. صوکره تحقیق ایتدکده بونلر هپ جمع صلاتیی قیلیورلرمش. ایکندیی مواده وقت ظهر ایله برابر قیلمشلر. بن اسه بالکز ظهری قیلمش اولیورمشدم. علماء حجاز سفرده عموما جمع صلاتیی تجویز ایدرلرمش. بنده بر آرالق اوز دوه‌می توقیف ایدرك عجله‌کنه ایکندی قیلدم. صوکره غروبه قدر سیر ایتدك. مغرب اذانی اوقندی. همان کاروان یوقتادی، مغرب ایله عشایی برابر جمع ایلدك. هر نه قدر بو فتواسی بیلمارسامده، اوراده حجی علمادن بیوك آدملر وار ایدی. بن تقلید ایتدم. شول طریقه تمام ٦٧ ساعتده مکهٔ مکرمه‌یه کلدك. عربلر آراسنده احرام کیمشلرکده اکثری باشلرینی اورتمشلر ایدی. هیچ احرام کیمامش آدملر هم وار ایدی. بونده بنم خاطرمی بر آز اشغال ایتدی. زیرا مکه مکرمه‌یه بلا احرام دخول جائز اولمدیغنی بیلوردم. مکهٔ مکرمه‌یه شنبه ذوالحجه‌ده صباح کیردك. همه رکب خلقی مسلح ایدی. شهره کیره باشلادیغمزدن هوایه دوغری کیم روولوبر، کیم تفنك آتمغه باشلادیلر. هم ایپ و قصبه‌ده اوقو یلردی.

بن مکه مکرمه‌یه کیردکدن صوکره رکبدن آیرلدم، اوز بیلدیکم دوله کیتدم. قوللی دکیه‌لریدن بونه اشیالرمی ایندردم دوغری حرم شریفکه واروب طواف و سعی ایتدم. صوکره مملکت طرفندن کلمش بر ایکی حاجی واردی بونلر ایله ملاقات ایلدم. صوکره همه وقتی حرم شریفده کیجردم. هندستان وجاوا حاجیلری پك چوق ایدی، بر قاچ دفعه‌لر آتدیرك بایه کیتدم، جبل طارقدن کلمش حاجیلر ایله کورشدم. جبل طارق حقندن بر بله جلی مذاکره و تعاطی افکارده بولندق. آنلرده جاوه طائفه‌لرنده تثبیر بولمش، هم

خلقنده فقرا دخی بولنمش. مکه‌ده فقرا چوقلغندن چوق جانی صیقیلیوردی
دیردیکه: بزم مملکتده باره یا کرم یوق. جبل طارق آدملری انکلیز
لسانی سویلرلردی، عربی ده کوزل تکلم ایدرلردی، اوز آرالرنده اسپانیه لسانی
تکلم ایدرلرمش. بکا بری دیردیکه: بن نه قدر تفکر قیلسامده، سیبیریه‌ده
مسلمان اولماسی تصور ایده‌میورم. سنک عربی تکلم ایتمه‌کز بنم چوق
خوشمه کیدیور، فقط سیبیریه‌لی بر آدم اصل اولورده عربی تکلم ایدر؟
سیبیریه. ماسقوه، روس. دب ابیض کبیر. بر چوق شیلرده صورمشدی فقط
بن بر بورلی آکلاته‌مدم. هندلیلردن بر چوق آدملر ایله کسب معارفه
ایلدم. هندیلر اوز آرالرنده اوردی لسانی تکلم ایتسه‌لرده، همه‌سی فارسی
بیلورلر. علماسی کوزل عربی تکلم ایدرلر. نادرا انکلیز لسانی بیلنلرده
بولنیورمش. بونلر غایت متواضع و حلیم آدملردر. دنیالری معمور. اغناسی
چوق. تجار ملتدر. مکه مکرمه مجاورلرندن اظهار الحق صاحبی
رحمه الله افندینک دخی بر ایکی کره صحبتلریله مشرف اولدم. بو ذات
جمیل الصفات دخی عالی بر افکاره مالک اولوب، زمانه‌مزک اعدالری
مکائدینه مقابل تدارک و مدافعه لزومنی بزه تکرار سویلرلردی. نصرانیت
فلسفه‌سی بیلمک، عهد عتیق عهد جدیدلری مطالعه لزومنی توصیه ایتمک
وظیفه‌سی اولدیغنی افاده ایلدی. بن هر نه قدر او زمانده بونلری ملاحظه‌دن
عاجز ایدیسه‌مده، قدس الله سره جنابلرینک بعض سوزلری قولاغمده
قالمشدر. یوم ترویه‌ده ایکندی وقتنده حرم شریفه ایرکنجه کلمشدم. منبر
یاننده بر یر بولدم، امامنک خطبه‌یه کلمه‌سنه و خطبه‌سنه کمال اعتبار ایله
دقت ایلدم: امامنک آلتنده مؤذن کلیوردی. امام رداسی عمامه اوستندن
باشندن اورتمش ایدی، غایت وقار و تأنی ایله منبره دوغری کلدیلر.
تمام منبر یاننه کلدکده مؤذن توقف ایلدی، امام‌ده منبر باصامقلرندن
چیقمغه باشلادی. اولا برنجی بصامقده ال قالدیروب دعا ایتدی. ایکنجی
اوچونجی بصامقلرده آیاقلرینی باصامقده و حمد ثنا اوقومقده ایدی. تمام منبرک
یوقاروسنه چیقدقده دخی برکره ال قالدیروب دعا ایتدی. شول آراده

وبعض قاضیلر کتاب بیلن سودا قیلهلر. هر امتحانده کیلگان طالبدن اون بلارجی کتاب آلوب سالکن. شول طریقه قاضی افندیلر بری آخردن کسب امتیاز ایتکانلر.

برده قاضی بعد رشوتسز ایشلمک ایمکانی ده یوقدر. اسکی زمانلرده قاضیلر ماهنه اون آلتی سکه معاش آلمشلر. شمدی دخی سنهوی سکز یوز سکه آلورلر. الحال بر قاضی بو معاش ایله حیاتنی تأمین ایدهمز. شول حالده رشوته مجبور اولورلر.

بیلک مقصدم قاضیلرنک هپسی صمیمی دکلدر، اصل مقصدم سو یور سنه ترقیده بو مبارک مملکتده بر آدم تصدیق ایتمدیکیدر. بن کندم دخی شول نجیب قاضی بر چوقسندیم.

انکلیز حکومتی ده آنلردن جمعیت اسلامیه محکمهسی احواله دائر شمدیلک بو قدرله اکتفا ایدرز.

بالکز شوراسنی شایان استغراب، بر عصر طرفنده بر محکمهده، صاحب تدبیر و خادم ملت، نه مفتیلردن و نه ده قاضیلردن بر کیمسه تصادف اتمامشدر. و اوده بو محکمهلرک اسهلسی چوق اسکی بر حالدهدر. بریچی سورهسنده پاره موجوددر. روسیهنک بتاریخده عسکر سلطی اولمش. نه چاره؛ حوق قوسلر کچمش بعض استفاده اولنمامش. بکلرینه آمال مناسبهسندن ایدرکه. آسایشی داخلی بی امن ایمک، شو احتدن عموم قادرلو ملاینت اوشتروب بونده شیلر ایله خوشنود ایدردی.

بکلرینه داخل صلاحیته محکمهسی شد استعماله اکه الیبوب، اورنبورغده، بروسکیده بر جامع و مدرسه یاپمق امر ایتمش، حتی او مدرسه جامعلرک ادارهسی ایچون ایلا (مولای) بجریده سنده امر بیورمشلردر. شمدی اورنبورغده بروسکیده موجود مساویدر. او زمانده بنا اولنمشدر. واردات جامع سقمنده حرب اولمق لازم کلور. (قورغان) قرای قائل بادهلرده دین اسلام تعمیمی ایچون، قزان تاتارلردن مخصوص علما کوندرلمشلر.

معاشلر اعطا قلنمسيچون امر و فرمان بيورلمشدر.

بكاتريننك بو خصوصده عائد فرمانى ١٨٩٢ سنه‌سى باغچه سراى (ترجمان) غزته‌سى اوفا ولايت غزته‌سندن نقلا درج ايتمشدى.

بكاتريننه هر نقدر مسلمانلر ايچون توسعت ظاهرده تومش ايسه‌ده، پك سطحى اولوب كوز بوياسى كبى بر شى ايدى.

مع ما فيه تاتارلر بو فرصتدن هر نه قدر كنديلريچون بر شى قزانمديلر ايسه‌ده، قيرغيز قزاق باديه‌سنه دخول ايدرك، تجار، علما هب تعليم دين مسئله‌سنده اشتغال ايتمشلردر. او سنه‌ده اوقومق، يازمق ندر؟ هيچ بيلمين صحراوى قيرغيزلر، شيمديلك دينى سنده تاتارلرى دخى غبطه ايتديرمك درجه‌سنه كلديلر.

بو حالده حكومت دخى مطلع اولوب، تاتارلرك قيرغيزلر ايله مناسبتلرينى قطع ايدوب. بالعكس اورالره بو صوڭ سنه‌لرده خريستيان اسكانى اوروپه قرار ويردى. (قزاق اوردی) تعبير ايديلمكده اولان خريستيانلرى قيرغيز اراضى واسعه‌سنه تهجير ايدوب، حتى خصوصى مبشرلر و پاپاسلر تعيين ايدرك (روسلشديرمك) فكرينى عمومه نشر و غيرت اوبومقده ايسه‌ده. حكومتك بو فكرى اول طرفلرده رواج بولمادى. بالعكس اورالره هجرت قيلغان خريستيانلر كنديلرى قيرغيزلاشديلر. نه دينلرى نه ديللرينى دخى غيب ايدوب اور آرالرنده بيله قيرغيز لسانيله تكلم ايتمكده‌درلر. ... روحانيلرنى دخى ترك ايدوب، سنه‌ده ايكى اوچ كوتره‌سنه كيتمى بر نظام ايتمكه باشلاديلر. ايسه ايچون يملك قطعياً ممنوع اولان اوكوزلرده، موتور مذهبلريچه، ايسه ساتولده دخى اكلى ممنوع اولان آت اتنه صاريلدرو كيف ايتمكده‌درلر. و الى الآن روس حكومتى اورالره پيدرپى خريستيان اسكاننده حيثنى مبشرلر خصوصى پاپاسلر ارسال ايتمكده‌در، بونلرك دخى تأثيرى شبهه‌ليدر. مع مافيه حكومت دخى بو حالدن متأثر اولدرق، مبشر جماعتلرى طرفندن خصوصى تدبيرلر مداخله‌سى ايچون قرار ويرمشلردر.

قيرغيزلر تعيشی

اهالی [illegible] اولورسه [illegible]. عشائری [illegible] اولور. [illegible] [illegible] [illegible]. قیرغیزلر دخی [illegible]. فقط قیرغیزلرده قصبه اولادرو [illegible] [illegible] ایدر. [illegible] پرورلکده آنجق قیرغیزلره مخصوص [illegible]. [illegible] مجهول [illegible] [illegible] ([illegible]) [illegible] ([illegible]) [illegible] واقع اولور. فقرا اهل [illegible]، انکی [illegible] ایچون [illegible] [illegible] کسلمه دفر میدان [illegible] [illegible] اولامور. قیرغیزلرده [illegible] آشمو [illegible] [illegible] کوردر قیرغیزلر [illegible] سوار [illegible]. سوارلر آنجق بولره مخصوص [illegible] شدر. [illegible] [illegible] ایدر. سوارلرده [illegible] مخصوصدر [illegible] سمالی [illegible] شاتی [illegible]. [illegible] دکلمی؟ [illegible] [illegible]. [illegible] ایدر. حقیقه فکر [illegible] شدر. [illegible] ([illegible]) و (صادق) [illegible] حرکتی [illegible] خاطرلرنده‌در.

١٨٦٤ [illegible] ١١٧ [illegible] قیرغیزلر [illegible] (داوهر) و امیالی محررلره [illegible] سوار [illegible] [illegible] ایمشلردر.

([illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] اوبوب، همان [illegible] [illegible]. ([illegible]) [illegible] و [illegible] ملاحظه [illegible]. فقط سیاسی داخلیه اوسه ایجاب ایدردی.

[illegible] [illegible] قیرغیزلر [illegible] [illegible] تعمیم ایتمك تجارت [illegible] [illegible] دخی قرار ایتمك قطعاً ممنوعدر، مع ما فیه اختلاط و [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] تلقی ایدوب [illegible].

(یکاترینه) امپراطوریجه‌یی تاتارلر هر زمان احترام ایله یاد ایدرلر. ملکه
(یکاترینه) یه ثنا ایتمک زمانی شمدی کلمشدر.

بخار نصرانیت

(نیکولای‌یه) قدر اون طقوزنجی عصرک نصفنه قدر اسکی امپراطورلر طرفندن. اسکی رجال حکومت طرفندن، تاتارلر انجق هیچ بر کوندلمه ایلمه‌جک و وجود شکایت اولنه‌جق بر معامله کورلمامشدر.

انجق اوروپاده اسلامیت علیهنده، بر چوق نشریات عسکرلر دوام ایدرک. بت ایله کلام قدیم ترجمه و طبع اولنمش حسین علماسی کلام قدیمه خصوصی (کاتکورداسنده) تضعیفاتلر تألیف ایتمشلر.

(بیل) عهد عتیق، عهد جدیدلری السنهٔ اسلامیه‌یه ترجمه ایدرک. بس المسیحیین محاله نشر ایتمشلر ایسه‌ده، او زمانلرده روسیه‌ده بویله بر نشریات فائده اصحابی کورلمامشدر.

١٨٤٦ سنه‌دن اعتبارا روسیه‌ده دخی مستور (عوریه) جماعتلری ظهور ایدوب. مسلمانلریه مصادق مسئله‌یه اشتغال ایتمشلر ایسه‌ده (١٨٧٠) سنه‌لره قدر مطبوع بر رساله‌ده تصادف اولنمامشدر. وجود نادر اولور ایدی.

امپراطور ایکنجی (الکساندر) اثناسندن اعتبارا بر طرفدن مسیونرلک تکثیری، دیگر طرفدن سبب داخله‌نک (اصلاوات) طرفنه کسب قوت ایتمسی مسلمانلر علیهنده بر چوق نشریات فاسده‌ده که میدان آچمشدر.

١٨٧١ سنه‌سندن ١٨٨٦ سنه‌سنه قدر روسیه‌ده اسلامیت علیهنده نشر اولنان رساله‌لرک اسی یوز کتاب مطبوع اولمشدی.

بعضیلرینک اسامیسنی بوراده ذکر ایدوب مؤلفلرینی دخی بیان ایدیورم.

(کراشین تاتارلر اسلامیتی) معجم مؤلف اثری ١٨٦٦ ده مطبوع
(کراشین تاتارلری مسلمانلرک عموسی) ١٨٧٢ ده مطبوعدر.

(محمدی اسلام ایله مناقشه اصولی) ۱۸۷۲ مطبوع و موغرادوف اثریدر.
(مسلمانلره وارشو عهد جدیدک عدم تحریفی اثبات) ۱۸۵۶ ده تألیف اولنوب
۱۸۷٤ ده طبع اولنمشدر. الیکساندر فیلیمونف اثری.
(قرآن حقنده بر روحی) ۱۸۲۱ ده تألیف. ۱۱۱۵ ده طبع اولنمش
قونیوسکی اثری.
(مسلمانلری نصرانیته اخراج ایچون قرآندن مستنبط ادله) ۱۸٤٤ ده
تألیف ۱۸۷۵ طبع اولنمش فارتوناتف اثری.
(محمد (ع. ص) ک نصرانیتدن مأخوذ اقتباسی) انجیلدن برچوق
(عهد جدیده مسلمانلرک تعلیماتی) (حج و مکه مکرمه‌دن و سائره
تأثیری). بو رساله‌ده اسلاملری ممکن درجه‌ده تحقیر مع ایمان ایچون
مناسب بولنانلرک بروسی یول انتمش و بو کبی معبرانی شامل برچوق کتب
و رسائل تألیف اولنمش و مسیونر جماعتلری طرفندن طبع ایدلمشدر. مسلمانلر
بینده نشر اولنمقده‌در. و برچوغنده طبع اولنسه‌ده شمدیلک بر احتلالی
موجب اولماسون ایچون مخفی طوتلمقده‌در و بر زمان اوله‌جغی شبهه‌سیزدر.
و بونلردن مساعدا نوعی و همده شهری زور الیده آرداردر. حقیقه بونک
مقصدلری، ایسه‌ده بونلره مدافعه‌ده بولنمیور. علمای اسلامدن ده بو یرده
اولیسکن تحریر مناسب ردیه کورلمامشدر.
صحیح روسیه‌ده بونه بو رده نشر ایمان ممکن دکلدر. فقط حر اولان
مملکتلرده طبع و نشر اولنه بیلور. اسلامبول، ... شعبه، جوارح، ...،
مشهد، جمرده، دربندی رد ایدرک بعدر کتب تألیف ایتمشلر، بو سببدن
رمانیئی کورد بونله بر اسباب ایله اشغال ایتمدم. مولانا الشیخ رحمه الله
افندی اثاردن اظهار الحق نام ایچون بر رهبر کافی دوافیدر.
بو حاجب سلف صالحین قرن صاله اله او عراشمو شونده طورسون،
علما و حکمانک دینی محمدی حقنده یازدیغی برهانه معارضه ایده، ...
امکانی ایدلیدی. وار دوغری دین احمدی مدافعه‌سنه صرف ایدرلردی.

حتی کتب کلامیه‌مز بونلره مباحث عادی محتوی ایکن، علمای عصریه فنون جدیده‌یه تطبیقاً عقائدمزی شرح و ایضاحده چالشیورلر.

حالبوکه علم او وقتده اولده‌ده مکملدر، مادامکه عین کلامی حکمت عتیقه ایله سلف شرح ایتمشدر. عیناً حکمت جدیده موضوعاتیدن بری دخی بطلانا دینمزی رده قالقشمش اولسه، علمای عصریه علم و فنون ایله علمای [illegible] ایله مقابله ایده‌بیلورلر. شیمدی شکران عطامدرکه، علوم جدیده حقائق قرآنیه‌نك مفسر و معبریدر. حق حروف حق ایله قائمدر مســـلمانلر شکرانه ایتملی.

اکر قرآن، انجیل محرف کبی سفسطه‌دن عبارت بولسه‌یدی. اما مسلمانلرك حالی نه اولمق لازمکلوردی؟

عربلرکه تهافت حکمایی رد و مسلك حکمایی فهم ایچون تصنیف اولندقلری حالده، فرنکلر شوبیله طورسون، شرق مستعربلری دخی حکمادن عد ایتمشلردر.

ابن الرشد مسئله‌سیده بو علم وفوق نشده عبرت صحیحه‌سیدر. الحق یعلو و لا یعلی هرکس حقیقتی بیلده جوردر. حتی مکتب و مدرسه‌لرده دخی ولده کتابلر علاوه ایدلیکدن، عداء اولیلریده حقائق اسلامیه‌نی [illegible] بعدنده، بویله‌لرینه مدافعه اصولنی کوسترملی.

بزم ایچون فرنك و روس عیدلرینده مدافعه ممکن اولمزسه، عربی [illegible] عزتلرنده مدافعه ایتملی. و صدده مصرده نشر اولنان (المنار) غزته‌سی ده ۱۳۱۱ سنهٔ هجریه‌سنده (٤٠٠) و ۱۳۱۲ سنه‌سی ۳۲۲ نومرولی نسخه‌لرنده، اسلامیت علیهنده اسلام علماسی اعتراضاته سدلر بردی. (۱) [illegible] هم دینمزی و همده عقیده اهیا ایتدیلر. [illegible] نشر اولنور [illegible] امریکا) غزته‌سنك ۱۰٦ نجی عددنده [illegible] بر مقاله بازلدی مقاله‌نك مضمونی [illegible] ۹۲ ۹۲

(۱) بایزیدوف افندی اعتراضلره توقیل یازمشدی.

عددلرینده (احوال المسلمین فی الممالك الروسیه) عنوانلی یازمش اولدیغی حقیقی احوالی رد ایدرك، بو خاتم الامر ایله عربچه سوزلری طوغریمشلردی.

[illegible] بو مایسلرنده و بونده هم سیاسده و بونده هندستانده و بو یرلرنده [illegible] مقال بر جمعیت اسلامیه اوچدیغی [illegible] علم و [illegible]. [illegible] بو مسئله‌یی [illegible] اعماره آلمدیغندن استفاده ایدرك، [illegible] محاورالرینی تضعیف ایتمکده‌در. [illegible]
میسیونیرلق فکری شیوع بولدی.

الحاله هذه، [illegible] (شهادة الحق) و امثالی عربی [illegible] هر اسلامیت علیهنده اولوب، عموم مدرسه‌لری [illegible]. [illegible] عبارتدر.

روسیه‌ده اسلامیت علیهنه مداخله رسمیه

روسیه اسلاملری [illegible] چالشورسه چالشسون، [illegible] اسلام علم و عرفانده قائمدر. [illegible] معروف [illegible] روسیه‌ده [illegible] مسلمانلغی قبول [illegible] روسیه مسلمانلغی قبول ایتمدیکی [illegible] روس [illegible] او جهتی اوقوموق [illegible].

اولا مدارس اسلامیه [illegible] معارف نظارتنه ادخال اولنمسی [illegible] هر [illegible] مجلسده مداخله اولنوب [illegible] عموم مدرسه‌لری معارف نظارتنده [illegible] ١٨٦٣ سنه میلادیه [illegible] (وصوچاش پاوه‌سه) فرمان ایمپراطوری صادر [illegible] مأمورلر او زمانده بوکبی احوالی موقع [illegible] گورمشلر.

چونکه او زمانده [illegible] موجود ایدی. [illegible] مع ذلك مسلمانلر [illegible] اولمش.

ابتدا وانلی وکیلده (اوچنجی دوره) مجلسنده اولدقجه نسبی روسجه
علمی اولدیغی بن ایدوب، (زیمستوا) اعضالیغی من سند یعقوب اوغلی
یوسف مجلسده عرض ایدر. مجلس دخی قبول ایدرسه ده، غوبرنه‌لی
آخوند ابراهیموف مخالفت ایدرک، بو تدابیر حسنده ممکن نتیجه بر چاره
بولمه‌ز. شهریمز مساعده اسیور دیر. بعده مسئله‌یی سنه‌ده تحویل ایدرلر.
وانلی رئیسلی مجلس ۱۹۶۱ سنه‌سی (۵) مرطده ۱۵۲۱ نورولی رسمی
ادراک الله، دوحه‌وای صابرانه مختلفه ده مراجعت ایدوب بر طاقم رجالرده
بولنور.

دوحه‌وای صابرینه ایده. موافقت گوستیرک جواب ویرار و آخوند ابراهیموفدن
(آپیاسنیه) استر.

آخوند جوابی، بن اوبراوانه روسجه تعلیمک شهریمزده عدم جوازینی
سویلمدم، بلکه اهالینک جهالتده وقتاری مساعد اولمدیغنی سویلدم.

۲٤ آپریلده: (واتکه) ولایتی طرفندن معیکه دخی بر کاغد گلور.
مفتینک اسلاملره نصیحتنی رجا ایدر

۱۵ ایلول: معنی رد جمال نه ولی به جواب ویرار

۷ اوغوست. اورنبورغ غبرنال غوبرناطورندن مدرسه‌لر حقنده دوحه‌وای
صابرانیه‌یه تهدیدانه بر کاغد گلور.

۲ سنتبر. غبرنال غوبرناطوره معال مدرسه‌لر صابرانه نظارتنده اولموب،
معارف نظارتنده اولدیغنی بیان ایتمش،

۱۲ سنتبرده غبرنال مشار الیه [illegible] تهدیدانه و امرانه بر کاغد یازمش، بولنا
معارف [illegible] ده ۲۰ نجی سنتبرده [illegible] اولادلر [illegible] ۲۰ نجی اوکتابرده
غبرنال مشار الیه جواب یازمشلر. [illegible] کوره جواب ویرلمش [illegible] ایچون
بو کاغد [illegible] صابرانه‌ده [illegible]
وعده ولایت محکمه‌سینه صابرانه [illegible] بر چوق تعاطی افکار اوراق
تداول ایتمش، ملالر و اهالی سنه‌ده دخی [illegible] چوق اولوب، کیمی

روسیه‌جه تعلیم بوینی و قوانینی تعداد ایتمشلر و الهی مصرانی صاتمش، بعض ملالر مسئولیته آلنمشلر و بعض آخرلری‌ده تلطیف اولنمشلر.

کذا سنه ۱۸۶۱ (۷) نجی دکابرده (صاراپول اویازی اوچیلشعه) مجلسی، مفتی نامه مخصوص کاغدنده ۱۸۶۴ سنه‌سی ۱۴ اولاده صادر اولمش امپراطور فرمانی موجبنجه، بالرلرنی (آبروسیمت) ایتمك — روسلشدرمق خصوصنده اجتهاد غیرت ایتمك سزه لازمدر.

۱۸۷۶ نجی سنه‌سی ۱۵ اولده ۲۲۲۳ نومرولی کاغد ایله مفتی‌یه امر ایدرك، (دیپارتمینت دوخاونای دیل اینستراننای اسپووید) مذاهب اجنبیه اداره‌سی، مفتی حضرتلرینه غیر رسمی تهدید ایدرك بر مکتوب یازمش. مفتی دخی بو مکتوبکه موافقته بر جواب ویرمش. فیما بعد چوق دفعه‌لر صاراپوله بو خصوصده هر نوع کاغدلر کلمش ایسه‌ده، صاراپوده هیچ مدرسه‌لرك معارف نظارتنده اولمدیغی بیان ایدوب، مداخله‌یه حقی اولمدیغی افاده ایتمش، بو خصوصده صاراپوده رسمی و غیر رسمی اوراق پك چوقدر حتی مفتی نامه (سیکریتنای) خصوصی کاغدلر چوق اولمشدر.

۱۸۹۷ سنه‌سی ۲۳ مارتده (موقت صاویت) رئیس خان اردوسندن، دوخاونای صاراپوده یازیور: بوك، کحوك مسلمانلر، خاندن امپراطوری اسمارینی سلبیورلر، و مؤذنلر امپراطوره دعا ایتمیورلر. بو کبی خصوصده صاراپوله بر تدبیری لازمدر. تاتار مدرسه‌لری الی یومنا حکومت نظرنده، معارف نظارتنده‌در. اهالی عندنده کمسه نظارتده اولموب، اسکی زمان کبی بلا نظارت ابقا اولنمقده‌در. صاراپوده موجود اوراقه اعتبار اولنورسه صاراپوده مدرسه‌لری قواعد آورغه اجتهاد ایدرسه، بولار وارمش؛ فقط مفتی هر زمان بیده دکل، بونك حقنده بوش جوابلری ایله مداخله‌دن ال چکمشدر.

معارف نظارتنك مقصدی: مدرسه‌لری حمایه ایله، پروغراملر وضع ایدوب، موافق میللت روس لسانی تعلیمه تکلیف ایتمکدر. تاتارلر ایسه بونی دیسینه‌در، روسلرك فکری بزی آبروسیت ایتمکدر دیه‌رك، هرچوق اوله ایراد ایدیورلر.

طلب ايدرم. معارف مأمورلرى (انسپکتور) لر تاتار لسانه آشنا اولمدقلريدن، ملالر ايله امتزاج ايده‌ميورلر، بوندن طولايى عرضحالر ايله معامله‌ده مجبور اوليورلر.

بناءً عليه بعض اصحاب عقول، بو حاللرى موازنه ايدرك، بونله ملالرك اسعدانى دائمى اميديله مدرسه‌لر معارف نظارتنده اولسه دخى، معارف مأمورلرى واسطه‌سيله اداره اولنميوب، دوخوونى صارايه واسطه‌سيله اداره اولنسه، هم اهالينك اطاعتنه مدار، وهمده حكومتك مطلوبنه موافق اولور فكريني بيان ايديورلر.

بعض كيمسه‌لر داخليه نظارتنده اولمغه، صارايه اداره‌سى ترجيح ايديورلر. (دوخاونى سيمينريا) مكتبلرى، مأمورين روحانى نظارتنده اداره اولنيور ديرلر.

حال عصرى دخى، مكتب، مدرسه‌لرك، بلا نظارت ابقاسى جائز دكلدر. فقط: معارف مأمورلرنكده اسلامه شرقيه عدم اطلاعلرى، و عموم معارف مأمورلرينك، مسيونر جماعتلرينه علاقه‌دار اولمه‌لرى، و تاتار مدرسه‌لرنده تحصيل اولنان علومده، صرف عموم دينيه‌دن عبارت اولديغى ملاحظه اولنورسه، بالطبع مدرسه‌لرك دوخوونى صبريه تحت اداره‌سنده برلك اولنمسى و اوراده دخى خصوصى بر شعبه كشاد اولنوب، مدرسه‌لر اداره‌سنه حقيله نظارت اولنمسى لازمكلور.

مدرسه‌لرى بر قاچ صنفه تقسيم ايدرك، بيوك، كچوك هر مدرسه‌ده خصوصى پروغراملر ايله تعليم ايدرسلرينى و امتحان سؤاللرينى، محكمهٔ مذكوره واسطه‌سيله، هم معارف و همده داخليه نظارتنه عرض ايتمك شرط اولسه، و هر ولايتده معتبر بر اصحاب احوال‌لر واسطه‌سيله تفتيش اولنه‌رق بعضيلرى اكمال اولنسه. معارف نظارتنده بر درجه‌يه قدر معاونت تقدیمیله اولنورسه، مستوادنده معاونت، مقدار معين ترتيب اولنسه، روسجه دخى تعليم ايتمك مستسناجه اولنوب بارمق تحصيلدن صكره، تدريجى تكليف اولنسه، طلب ايدرم: طرفيمجه مطلوب حاصل اولور.

ثانیاً: علمایه (آبرازاوانیلنای سینزه) تکلیف اولنمسی.

بو ایسه هیچ بر زمان یوقدر. چونکه ادم نماز ایچون معبده گیدر. نماز ایچون روس لسانینی بیلمک هیچ بر شیئه یارامز. هر نقدر امامله مثلیله معلملری و ضابطه لردن بعض روسجه کاغدلر کلمده ایسه ده، بونلرک عمومی مأموری روسجه بیلن بر کاتب ایچون عینی اولمه جغی شبهه سیزدر. چونکه مسلمانلرده دائما بر [illegible] امر و فرمانلری دائر نسخه یازسون، صاحبلری ده [illegible] و خصوصی کاتبلری وار.

بورادن مسلمانلرده گوره. حکومتک بر امی علمای جهتی اولدیغی گوستریلیر ایدیلر، شمدی یه قدر عموم مسلمانلر حکومته اطاعت ایدرلردی. حتی بو اسم طرفندن سویلنمش سوزی، مسلمانلر بیننده احداث سوزنه گوره بیلکی اولمقده ایدی. امامده دائما متین، متشرع ایدیلر. هر بری کمال استعداد ایله تدریس و تعلیم دین مبین ایله اشتغال ایدرلر ایدی.

شمدی، نه زمان امامله روس لسانی تحصیله باشلادیلر، بو او زمان اعتباراً امام اولمق عربی و فارسی و علوم دینیه دن وارکچدیکه، لاتقیمه تاریخه اوقوسه، تاریخی ملی بیلک ارتقدی.

معاذالله بوندن صکره بو حاله گلدیر، بو حال دوام ایدرسه کیم ملوز اونور [illegible] صکره ده اولور؟ کیم امده اولیله ر امامده اهالی‌یه نفوذ گچیره بیلیر؟ اما او حالده گورسه اهالی ده اولور؟ دین مبین کیم تعلیم ایدر؟ حقیقةً شایان تأسف دکلمی؟

اشته بویله بر زمان ایچوندرکه بعض احادیث شریفه وارد اولمشدر. (یوشک ان یکون خیر مال المسلم غنم یتبع بها شعف الجبال و مواقع القطر **یفر بدینه من الفتن: رواه البخاری)** ......

وقط احتمالکه ابتدال امامت ایچون هم روسجه بیلور [illegible] عموم دینده عرف امامت مبدانه [illegible] وقط [illegible] شوراسی که بو امامده نه ایکی احوال و اهالی نفوذ واقعه [illegible] بو سببدن دولته [illegible] ایده جکلر.

حالصه اسلام بو حالده اندرسه دوام. بعده روسلر اولورلر نائل مرام: اولور. اثنا عالك روسیه‌ده طبعه مساعده اولمامش نسخ و رسائلك مدرسه‌لرده تدریسه مماطعت. بوده ظاهرا (صبور) تحاوراتی نی برشی ایسه‌ده، ۱۸۹۲ سنه‌سنده تاتارلردن بر چوق رسمی و غیر رسمی بو خصوصی تدقیق ایدنلرك ثمره سعی و غیرتلرندن نشر ایتمشدرکه، بو خصوصده حکومتك هیچ مداخله‌سی واردر. دارا (صبور) ده رجال حکومتدن بریدر.

(صبور) ك كندا منع ایتمش اولدیغی اثرلردن مهم اولان بر اثنا همان بوده کبی. تاتار عقائد نسفی شرحی، وفقه الاکبر کتابی ایسه‌ده تحریف و تبدیل ایتمش اولدیغی اثرلر پك چوقدر.

بو اراده مهم اولانلردن بر قاچ کتابی بیان ایده‌بیلورز.

احادیث نبویه‌دن مشارق شریف، اخلاقدن عین العلم و تخاری زاده، و علم اعتقاددن مختصر الوقایه، و بعض سور قرآنیه و منتخبات کلام قدیمدن قل یا ایها الکافرون الیا طی ایتمك استه‌مش ایدی. حتی ترکجه استوای کتبدن ثلاثه شهدی دخی اخراج ایتمشلر ایدی.

صبورك بو معامله‌لری عموم تاتارستانی تزلزله کتیردی. حتی صبایه وارنجه بو حادثه متأثر اولوب کیمی هجریه نیت ایتدی، و کیمی هجرت ایتدی، عوام و خواص سنده قیل و قال او درجه‌لره واردیکه: صباح و اقشام، جار و جوار بلدلرینه ملاقاتی عقبنده. بعد السلام، نی حال، نی خبر، اثنالر حقنده، مسلمانلر حقنده نی حوادث وار؟ دیه استفسار ایدرلردی، هر اش اسب و کاریمی ترك ایتدی. قریه‌لردن، قصبه‌لردن، ولایتلردن بو خانه‌لری شکایت ایدرك بعضیلری داخلیه ناظرینه و بعضیلری معارف ناظرینه نیز چوقده دوخوبای صبرلیه‌یه عرضحالر تقدیم ایتدیلر. صباحا بعده یومیه اوزره قری عرضحال قبول اولندیغی و بو عرضحاللرك اوچ ای قدر دوام ایلدیکی کورلمشدر.

او اثناده بعض علما اندیرلیه نیرسیورغه تاتارلردن خصوصی وکیلر ییدیرپ

ارسال اولنوب، هر بريلرى دين كتابلرك نوبله تحريف اولنمدن خوشنود اولمدقلرينى نظرلره عرض ايلديلر. عاقبت صونك دفعه اولهرق ١٨٩٤ نجى سنه‌سى ١٥ مايده قزاندن، اورنبورغدن و بلاد سائره‌دن مجموعى ١٨ وكيل مرخص پطربورغده تجمع ايدوب. داخليه نظارتنه بر عرضحال تقديم ايده‌رك **كتب دينيه‌نك على اصله ابقاسنى استرحام ايلديلر.**

داخليه ناظرى (دورنوف) جنابلرى غايت بر انسانيه مرخصلرى حضورينه قبول ايدوب، تاتارلرك اسباب شكايتنى محمد جان عليف جنابلرندن شفاها بالاستماع. عموم مرخصلره خطابا بن ممكن قدر تاتارلرى سلمى اسملك اچون غيرت ايده‌جكم. تاتارلر هجرت ايتمه‌سونلر. هجرتك عاقبتى وخيمدر. پريشان اولورلر. سزده سزك مطلوبكزه غيرت ايدرم. سزدن عرضحالكزى ويركز. بن سزه جوابنى واليلر واسطه‌سيله اعلان ايدرم ديو مرخص افنديلرى وداع ايدر.

بو حال خلقده ايسه بو حال هجرتى مدهش جريانى اورتجه بالمذاكره (بونكا ا. ستاوتس پو اسلامو) شمديلك اسكى حالى اوزره براقمه‌لى ديمكه مجبور اولدى.

ايسه بر قاچ سنه‌دن قدر اوزه‌اق بكلمك اولندى. سنه وقتنده ميدان بالمدى. هجرت ايدن ايدى اسنده‌ده، نعمتدرى (دورنوف) جنابلرينك ديديكى گبى پريشان اولهرق عودت ايلديلر. بر سنم روزگارندر كچمدى نچدى. مولا بر دها اونترمسون.

تاتارلرك احوال حاضره‌سى

تاتارلرده صناعت و تجارت جهتلرى مقايسه اولنورسه روسيه‌يه نسبتا چوق ايروده قالمشلر ديمكه مجبورز. مع ما فيه كليا محروم ده كى ديلدرلر. تجارت بابنده بلكه بر درجه‌ده روسيه ده كى رقابت ايده‌بيلورلر. فابريقه‌لر اصحابى تاتارلردن موجوددر. حتى بيوك شركتلر. امپراطور طرفندن ده كى

سندو اوسمش شرنسو موجوددر . حام ، نف ، قطار ، صابون و امثالی
اوفق فابریقه و زاوات‌لرڭ اصحابی موجوددر .

بو چوق تجارتلر عمومی و خصوصی (سوال) و سوداگرلاردن
مدام‌لری آلمش آدمبرده چوقدر . پرس و آمریقه و سودا گرلرده دخی بر موقع
مهم اشتغال ایتمشلردی .

ایدم بعض بیربورعده . موسقواده و بلدسترده ده رسورلی . اول صحابلری
مسماللردر . پیربورعده اندر . عرب ، دوره محصوص بند حانلری هپ
تاتارلر النده‌در .

سبریه‌ده دخی بر چوق تجارتلر منحصراً تاتارلر النده‌در .

حیاط ، تاتارلر ، حف ، دنلردر . ساعتجی تاتارلر . و سائره هپ تاتاردر .
هر نه قدر آز چوق تاتارلرڭ صنایع ، تجارت ، زراعت جهتلری ایسه‌کده
دخی موجود ایسه‌ده ، معارف جهتی هیچ بوق گبی ایدی . تحصیل ایتدکده
اولدیغی علم ، صرف علوم عربیه و دینیه‌دن عبارت ایدی . وقتا شو
دولت سنه‌لرده ، وقایع ماذنی صلاه . هر یرنده بر چوق شهر ملاحظه
اولسه‌رده بو اصول مکتب اتخاذ ایدوب اصول جدید داخلینده علوم بدراعه
دایشندیلر . و بعض‌لرنده خصوصی معلم جلب ایدوب بر قاچ سنه‌لی مکتب
و مدرسه‌لر انشاد ایدوب شوبه جدیده بومکتب و به جوغنده اسوره ۹ ایت
۱۲۵ یه قدر اوقومیون معیاراً ک بو هو ده بعض نی سه سه خانه
..معهوا فی اندن و سدر و اجوبهم ادا ربعو بهم عهه م تحدرون انس
حمله طاعه ایند و ادر ادبی و درسه انسی بر اسن و عربستان جهت
سوز ادرت فنون جدیده ، علوم عربیه و احادیث نبویه تحصیل ایتدرمک
انه‌کده در . بو بر درجه موقعیت لری دخی کورولمکده‌در الحق سعی و غیرت
ابدییسه عبث اولماز . همه حال مدرسه‌نڭ معارف شاریده اولدیغی ساحه‌ده‌دن
تماماً چیقارمه‌یدلم (۱)

(۱) زیرا بوکا صاحب بر حوادث دالیل ه فرته سندن مقلا کتابڭ آخرینه الحاق اولنمشدر .

زیرا معنی حکومتلرینه اعلان اولنمش ۱۹۱۰ سنه‌سی ۱۹ سنتیابرنده ۱۶
نومرولی امریه‌سنه نظراً مکتب، مدرسه آچیلماسی روس حکومتنك مشروطیتی
وثیقهٔ مذکوره ۲۶ مارت موافق نظام وقانون اولمایان مدرسه‌لری هر سنه
معارف نظارتی اجبار ایدیور. انجق مذکوره نمور ۱۹۰۶ سنه‌سی ۲۱ نجی مارت
پراوه‌سی هم بونلره علاوه ایدرسك احتیاط لزومی ضروری دور.

حکومت طرفندن بو کبی سیاستك اثناسنده بعض یرلرده و بعضاً
مأمورلری طرفندن هرجور تعدیات و تجاوزات دخی مداخله ایدلمش و مشبوه
معامله‌لر اجرا ایلدی. قزانده (منلر) وقعه‌سی انجق نام‌نهاددن صادر
اولمه بیوك بر وقعه ایدی. و ۱۸۹۴ دار بخته‌ده ... (سویدی) وقعه‌سی و
۱۸۹۳ ده (چیستای) وقعه‌لری عینه نشر ایدرك جریده‌ده سومبری اسعف
ایدنلرین صکره تاریخ جلدلری طوپلادر شهیدن ایدی. ...
شیر صادر اولورسه ... دنیا ... توبه‌لری ...
صکره (دیمونستراسیون) یاپملی دیرلردی.

نه چاره! آوروپا عالمنده بر قاعده واردر: حرب جانی موجودر. حتی
مسلمان اولامق لشرطیله «دیرلر».

روسلر تاتارلری آوروپالی اسلامك ایچون تعریب عرب ایدرلرسه ده او ...
عداوت برابر ایدر. تاتارلر دارالفنونده تحصیل ایدرلر؛ عسکری مکتبلرده
تحصیل ایدمزلر. رهبرلکی قوریسنده (۱) تحصیل ایدن تاتارلر واردر ...
داخلیه ایچون درجهٔ مأموریت رتبه‌سنده محدوددر.

دارالفنونده تحصیل ایتمش بر اوده ... مأمور ... اولورسه ...
اولور. بك چوق بویوك اولورسه ... مدعی عمومی ...
اولور دها زیاده کیتمز.

عسکرلکده، (پالکوونیك) اولور. دها بعض تریل وار ایسه‌ده. آنلری
بعض اسنده میئی اوشمشر. مثلا چنکیز ۱۸۷۷ محاربه‌سنده او ...

(۱) مکتب حربیه زادکان صنفی.

خدمت ایتمسی بر خان زاده ایکن. آلتی بیش یاشنده ایکن بر (امیرال) اسپاند) اوله بیلدی. اوده (استاوکه) قاعده‌سنه موافق اولدی.

(بالاك) لرده امیراللغی مناهل اولمق ایله مشروطدر. و امیرالی اوچ دورت امیرال موجوددر. بو عادات بالکز بالالار حقنده دکلدر. (پراواصلاوینای) لرك عربده مذهب شاملدر. قلاندار، یهودیلر، لهلیلر، حتی راسپولنیه دخی شمولی واردر. بعض بالالری عموم (آبوراوواوات) ایدمك. آغارینق حکومتك مرامی اولدیغی سویلنمکده ایسه ده بختسی حمر ایله بیقامق قبیلندندر.

روسیه‌ده عموم معارف دهالری بروبجرده. اولا محصورا بالالر، بطبعی بدن انجاب ایدر. اکثریا بیك جمعی حاوی روسیه لوسورده بر مکتب بولندیغی حالده، بکرمی اوتوز خانه‌دن عبارت مسلمان قریه‌سنده، دینی مکتب، مدرسه‌لرده روسجه اوقومق، یازمق بدن لازم کلیور؟ بالالر الت بو کبی احوالی ملاحظه‌یه مجبور اولورلر.

(بالاك) لر بالکز روسجه اوقومق ایله بو حاله کلدیلر. بو بوکی کونده عموم اهسانده، عبادتدن قطع نظر ایله، عادات اسلامیه‌دن دخی بر شیلر قالمامش. بونه مسلمانلری بیجره‌لرده اسماء اوتدری روس حروفیله اوقیور، شلمه توحید قیلدی. بونه بالالرده بولری هر زمان کوریبورز.

معارف انکار اولنمز. فقط معارفده اسلاملر ایچون علوم دینیه اوله برابر اولمدقجه فائده ایتمز. عالم اسلامیتده اول بول لازم اولان علوم دینیه‌در. تحصیل علوم سعی و غیرت ایله میدانه کلور. اصول قدیم. اصول جدید هر نه اولورسه، بوبیله سعی اولندقجه هیچ بر کونا موفقیت اولنمز.

اصول جدیده‌دن مراد. اوقودیغی بیلمك. آکلامق دیمکدر. بوندن اوتوز سنه مقدم بالالرسنده، قرآن و حوراندر اوتوروع و نواحیسنده دخی بریده دخی اونده مشهور علما وار ایدیلر هر کس معلومیدر. و مهاسلیدن. دکل بالکز مسلمانلر، بلکه روسلر، و رجال دولت دخی

جبر الله، مخدوم عمران افندی، تاشکندلی عبد الرحمن افندی مکهٔ مکرمه‌ده ایدیلر.

حج افعالی تمام اولدقدن صوڭره حجاج مسلمین عودت ایتدیلر، بن مکهٔ مکرمه‌ده بر وقت معلومه قدر قالدم.

بن عودت ایده‌جکم. فقط پاسپورتم یوق. الده پاسپورت ایسته‌یه‌جکم. بو خصوصی چوق فکر ایتدم. عثمان پاشایه سویلدم. پاشا دیدی: هیچ اوروسی یوق، بر سنه مرور ایتدیکی کبی ویره بیلورز. بوبلاده مرور تذکره‌سی ویریرلر. هم بزه چوق کوزل نصیحتلرده بولندی دیدی: برده تحصیل ایچون بورایه چوجقلر کتوروڭز. بز آنلری اسلامیت شانه لایق صورتده تربیه ایدوب، اکمال تحصیل ایتدکدن صوڭره یوللارز. دیه چوق اصرار ایتمشدی.
بن دخی وعد ایتمشدم.

مکهٔ مکرمه‌ده شیخ القرا شیخ سرور حضورنده قرآنی تکرار ایله مشغول ایدوم. شیخ سرور ایسه، عن اصل کوله قل اولوب، علم قرائته چوق خدمت ایتمش اولدیغندن، خواجه‌سی آزاد ایتمش، آخر الامر مکهٔ مکرمه‌ده اکابر قرا درجه‌سنه نائل اولمش سماحتلو بر ذات ایدی.

بر آرالق مملکته کیتمک اوزره تاشکندلی عبد الرحمن افندی چوق تشویق ایلدیسه‌ده، بر وقت ایتمدك. مکه‌ده قالدق. عبد الرحمن افندی جده‌یه کتدی. بن مکه‌ده بر آیدن زیاده قالدم.

بر مکه اطرافنده زیارتکاهلری کزدك. غارلره کیتدك جبل نوره دخی کیدوب ابتدا وحی کلمش اولان باسم ربك الذی خلق آیت کریمه‌سی نازل اولمش مقامی زیارت ایتدك. بورایه مکهٔ مکرمه مشایخ کرامندن الشیخ محمد مراد افندی، جبر الله افندی، عمران افندی برابر ایدوك. جبل نور مکه قربنده عجایب یوك بر جبلدر. بونك دروه‌سنه چیقمق ایچون خصوصی یول یاپیلمشدر. بز شو یول ایله تمام طاغك اورته‌سنه کلدکدن صوڭره مکه‌یه دوغری باقدق ایسه، مکه غایت یقین. تمام نه نی شیطان اغفال ایتدی مکه‌یه دوغری اینمك قرار ویردك. شیخ مراد افندی راضی اولمدی طاغ

اوروبه قالدی. بز عمران افندی خیرالله افندی دوغری اینمکه باشلادق بر چوق اوچوروملردن قیالقلردن بیجه زحمتلرله اینه‌دك. صوکره بر یره کلدك. عادتا قعر جهنم کبی انواع مدهش ومهلك حشرات ایله مملو بوندن آشاغه اینمك امکانی خارجنده ایدی. بوراده قطع امید ایدوب کلدیکمز یول ایله طاغ اوزرینه عودتی اختیار ایتدك ایسه‌ده، بعض اینمش اولدیغمز قیالقلردن چیقمق غایت مشکل اولدی. بر یرده عمران افندینی کوتوره‌رك چیقاردقدن صوکره اوروبه عاجز قالوب. عمامه‌لرمزی چیقاروب آرقان کبی آشوب بر اوجونی عمران افندی بیلنه باغلادق اوده شول حال ایله جسیم بر طاش آرقاسنه یاتدی. خیرالله مخدومده عمامه ایله صاریلوب چیقدی اول آراده آز قالدی عمران افندی اوله‌جکدی. صوکره بنده خیرالله مخدوم چکوب آلدی خلاصه کوچ بلا ایله طاغ تپه‌سنه عودت ایتدك. مراد افندیده بزم عودتمزی منتظر اوراده یاتارمش. بعده همه برابر کلدیکمز یول ایله عودت ایتدك. بو زیارت غایت زحمتلی اولدیغندن مراد افندی شو خاطره‌یه یادکار اولمق اوزره، همان مکتوبنده حمل بور امضاسی قوبار. خلاصه مکه‌ده چوق اکلنلی وقت کیچردك. بعده صفر الخیر نهایتنده بزده خیرالله افندیله برابر مملکته کیتمکه قرار ویردك، بر کون وداع ایتمك اوزره شیخ مظهر افندی خلیفه‌لرندن الشیخ محمد زواوی حضورینه کیتدك. قدس الله سره الیرینی قالدیروب کعبة الله‌ه توجه ایده‌رك، اوزون بر دعا بعدنده دیدی: «اتقوا الله واعطوا کل ذی حق حقه والله یلوی فی عونکم» مرحوم باب عمره‌ده حرم شریفه ملاصق حجره‌ده ساکن ایدی. اورادن حرم شریفه چیقمشدق. شیخ المعمرین مؤرخ شهیر السید دحلان جنابلری قاپوده راست کلدی، همان کندی الرینی اوپدك. کعبة الله‌ه یوزنی چویروب دعا قیلدقدن صوکره، (سیروا علی برکة الله) دیدی. بز بو حالدن فوق العاده ممنون اولوب، مکهٔ مکرمه‌دن دخی وداع ایدوب جدهٔ مبارکه‌یه دوغری یوله روان اولدق. آراده بر جهد اوندی. ایرته‌سی اویله جدهٔ مبارکه‌یه کلدك ایسه، همان رفاقده عبدالرحمن افندی راست کلدی. چوق تعجب ایتدك.

واپور بوندن صوڭره تمام بر آی جدّه‌ده قالمش. جدّه‌ده اولمش او یری
کورمك نه قدر ممنون اولدیسه‌م، بوده او قدر ممنون اولدم. کورده برابر
رفاقتی احسار ایتدك. بزم تاریخده بر ایکی قاراغده وار، انلرده کوی واپورده
کلدی. همان واپورده سویش سوشه دوغری حرکت ایتدك. بوده سوك
بورطه اولدی. عادت قورقولی دهشتلی ساعت بر کچیردك ایسه‌ده، اوچونجی
کونی سلامت سوشه بلدك. هوالر صوغوق بش قامت ایدی. سویشده
بالکز بر شحه قالوب ایرتسی کونی اسکندریه‌یه کلدك. بوراده تمام بر هفته
قالدق. بعض عیب ایلمده ملاقات اولندی. بر کون حمر الله افندیله برابر
قهوه دکانه کیتدك، ایت آلمچغر، دکانده ایکی آدم وار، بری قرآن اوقور
دیکری دیکلردی. دکانمقده اوللی بزه کلدی، بر اوقه ایسه اوقچه‌دی.
اوبریده همان اوقومقده ایدی. بر آلتون ویردك. فلاح ایت قیمتی آلوب،
آرتوغی بزه ویرمك ایچون چالشمقده ایدی. شول آراده قاری بز کلدی،
آنجه صرمقده اولان هیچ توقفسز فتح ایتدی. قاری تکرار باکلدی. بوده
تکرار فتح ایتدی. بر ایکی مرده حوطار اولدیغمز حده. قاری‌نڭ فمی
سوزده اوقومقده اولدیغی حاطیلامدی بو بزم چوق تعجبمزی موجب
اولدی. بونلر ایکیسی ده فلاح ایاسنده هم قهوه هم جعط. بزم مملکتده
هیچ بر جعط قصاب صنعتی احتیار ایتمز. بو جمعه شابان تعدیردر.
اسکندریه عاده بر حرابه شکلده ایدی. انکلیز محاربه‌سندن صوڭره تعمیر
اولنمامشدی. بو ایسه ١١١٤ سنهٔ میلادیه آخری ایدی.

اسکندریه‌دن روس واپوریله درسعادته کلدك. عادت صوغوق ایدی.
واپور اوزرنده قارلر یاغدی. اوراده روس ماطروسلری طرفندن انواع دکی
چکدك. آثاره انروب تمق حاسه‌مزی محافظه ایتمك ایچون اوچار مجیدیه
آقچه ویردك. درسعادته الوب حبلی استراحت ایتدکدن صوڭره، بعض
دوات کرام ایله ملاقات ایدوب، سرای همایونی دخی زیارت ایتدك. او
زمانده استانبولده خوبب بر تمثال ایدی. سلطان عبد الحمید جمعه نمازینی
بعضا مجیدیه‌ده و بعضا شوملده‌ده نشان طاشنده، و بعضا بشکطاشده

دیلوردی. اکثریسی ایله سود کبی بیاض آق کوك آنعه سارك کلوردی. حتی او زمانده شسان طاشی بر صحرا شکلنده ایدی. بنم طاع اوررده بر جامعدن بشقه عمارت همان یوق کبی ایدی.

شمدی روسیه‌یه گیده‌جکز، لکن اوراده سمسارلر دیدیلر: سن بو عثمان پاشانك ویرمش اولدیغی تذکره ایله روسیه‌که گیده‌مه‌جکسن سنده جهالت ایله آنلرنك سوریسه قاعب ایدوب، قاچ سنه مقدم کلوب اوراده وفات ایتمش بر حاجینك پاسپورتی اون روبله‌که آلدم، علی احمد حاجی اوله‌رق آدیسه‌که چیقدم. بوراده دیدیلر: آلتمش روبله پاره ویره‌جکسن. دیدم آلطی روبله‌ده آقچه‌م یوقدر. هرچه بزه تعرض اولنمدی گچدك. او زمانده خیر الله حضرت ایله برابر دوغری اوربورغه حرکت ایتدك، خیر الله مخدومی قرداشلری اوربورغه وارمه‌دن بر برده استقبال ایتدیلر، بز اسه یول بیلمدیکمزدن دوغری اوربورغه کتدك، داما بشقه بولده بوق ایدی.

نصر الدین حاجی ایدیکیس بزی ارتسی چیغارعه دیب خبر ایتمشدی. فقط اوربورغدن ارتسی که ماروره‌عه بر رفیق بولنمدی، بالکز کیتمك جوق اوزاق هم خوفلی دیدیلر. اوربورده لیکایف عبد الله قارت یورتنده مسافر اولدم. بو آدم بزه جوق اکرام ایتدی، بوراده عثمانلیدن سلیمان آخون عویبرسکی محکمه یورتنده اقامت ایدرمش، کاروان سرای مسجدینده جمعه نمازی قیلدقدنصوکره بزی حانه‌لرینه دعوت ایتدیلر، چای ایچدك، چوق التفات بیوردیلر.

صوکره اوراده عویبرسکی محکمه آدملریدن صوراشسه. لکن اوسملی تاتارا یورغان بر دوقتوری بولدیلر. سنده بو دوقتور ایله برابر اومسکی که کیتمك اوزره قرار ویردم، ارتسی قالدی. بز دوقتور ایله: اورانسکی دوروبسکی آرقلی قیلیار پتروپاولعه کیلدك. پتروپاولده داملا رحمه الله حضرت یانینه ایندم. رحمه الله علیه بنی اولا بیلمادی، صوکره کیم اولدیغمی سویلادم اسه حیران اولدی، دیدی: بو کون ارتسندن خطر بار ایدی، سنی ارسده بیلك اولورلر ایدی. عبد الباری آخون سنی طاقتسز منتظر ایدی، حیران بولسون همه آغای

ایدی ارینده بیک منتظر ایدیلر. خبر کوب بخشی بولدی. بارك الله بیك عجیب بولدی، بز کوردك. ارینك باریغان بولسه‌لر بر قوانمر ایدیلك. دیه چون اظهار ممنونیت قیلدیده‌ن ملا عبد الرشید بر قرآن اوقوب تورسات: مدینهٔ منوره قرائتی ایشته‌لم دیدی. بنده سورهٔ فرقان آخرینی اوقودم. رحمة الله علیه هیچ توقتماسدن آغلادی. بو وقت بن تمام ایتدم. مرحوم بردن قالقدی کیلوب اغزیمدن اوبدی. دیدی: ملا عبد الرشید بدرنك رحمتلی قرآن اوقومه عاشق ایدی. کیدوب قبرنده اوقورساڭ روحلری شاد اولور. والده‌ڭ صالحه خاتون ایدی شیمدی سندن چوق راضی اولورلر. باری جمعی بیك منتظر باریده خاتونڭ علم که محتنی بار. فقط بن کیمرلر تعجب ایتدم. باریده قالمادوم. بری برکتلی بر شهردر. بن باریدن کیتدم طوفرمڭ سکه آقچه‌م بر ایدی. موندا کیلدم تمام طوفر بل یوش توردم. طوفر بل عمرم ضایع بولدی. طوفرمڭ سکه آقچه‌دن هم آیرلدم. بوندن ماعدا اول طوفر بور آدمنڭ خاطری قالمشدر.

شیمدی موبه برگنه بل درسکه باشلادم. بن باری قوشنگی ندرسکه صرف دیل، نحو سوزلر اینه تصحیح ایتدی. بن دیدم: افندم بزنك علمیز یوقدر، وقتمزنك کوبی بوشقه کیتدی. دیدیلر: کوب بخشی. بوندن کوکر انشاء الله بار بولور. سعی و غیرت ایله تدبیر لازم. انشاء الله حور بولماسون، روحانیت پیغمبری سزکه معین اولور. بزی ده دعادن اونوتمه‌ڭز. باری حلقه سلام سویلا کز. بحمد الله اومسکی ده بولور. اول سزنی تاریخه اورادر. دیه برکه فاتحه بیروب اوراندی. ابرهسی وبی اومسکیکه نیلدك. همان بحمد الله آغاسی ابلادم. اول کشی بکا آولغه قایتورغه آت یکتروب حاضر بولوب تورغانلر ایکان. همان کورشب باشقان صوڭ بزنی خوش کوروب چای قالر ایچدك. بعده شول کونی یولغه چیقدق. ابرهسی کونی تاڭ آتقانده بکا آولغه کیلدك. اوراده بخشی استراحت قیلدق. بر کیچه قالدق. شول کونی تصادفا قردشم اسماعیل بکا آولغه کیلدی. بوراده ملاقات ایدوب حالی صحبت ایتدك. اسماعیل کیچه باریسی تاریخه قایتوب کیتدی

ایرته‌سی کونی . هم ایرته‌ده توغری جمعه‌دن همان اولاق ذول تربه‌ده‌ده
بولدی. هر ایاق بشمان قریه‌یدن استقباله چیقمش آدملر یولده قریحه
ایسی صارمشلردی. تمش سکسان چاقروم مسافه‌دن کلمش آدملر واردی.
آغلامق صیزلامق عجب ایدی بو قدر خلوص بو قدر محبت خاطرلره کلمه‌یدی.
طور قیلان قریه‌سنده داملا عبد آخوندقه مسافر اولدق، رحمة الله علیه توب
ایرام ایدی. بوراده ایکنچه قاعده استقبال ایتمشدم. وعظ قالدم، وحی اولان
نصر الدین ملا برافادی، عبد المجید مؤذن هم ایدلام. بریده خلق وینب
والدلر دیکباچ. بعد العشاء بولاه چیقدق. خوجه طاوده هم بور ساعت توقف
ایدوب چای ایچدک. یا تکیا آولدن بورایه قدر آتمش چاقروم مسافه
اوزاتب کیلدیلر، آدم حسب الله دکیل ایدی. ایکی مع التاسف سونك
اخلاص‌لره شول کور باشلیه درمن اولاچق بر سوز بیلن چیقمه‌دی. بن
شمدی چوق تاسف ایدیبورم، اما ایکی ده چاره وقتده یوق.

١٨٨٥ سنه‌سی فیورال ١٢ نچی کونی صباح نهاری وقتده ناری قلاسنه
کیلدك، توغری برادرم خانه‌سنه مسافر اولدم. بوتون شهر خلقی شاد
اولدیلر. اولوغ کوچك کلوب کورشدیلر. شول کونی زیسکه تلغراف بر
جیکدیلر. ایرته‌دن بوراك تلغراملر کلدی. نصر الدین حاجی‌دن نعمت الله
حاجی عبد الباری آخونددن تلغراملر ایدی. بن همان شول کونی مدرسه‌که
بردم. همان شول کونی وقت ایرجموب موفقا عدم قرائت تعمیمه باشلادم.
بر ...ده اول صولره بعض آدملر ایرتدن وسدیلر. همان ...ن یلن
محله‌که امام اولمه‌ری نظام ایسلاده ایدی. چونکه کچه‌دی نصر الدین
حاجی هم ایرتدن ایلدی. اهل محله‌سی اوزاغه چیقاردی، بر طایفن
امامت مسئله‌سی طلب ایتدیلر. بن یوسه دیدم بن سنه بر وقتده قدر
امام اولایم، مدرسه‌کی ترتیبه قیلایم. اوکار لازم دکل، صوکره سز بر کشی
تاپارامیسه‌کز، یا که بلکه بر تپسه تاپاماسه، بشمر آچیق توشون دیدم. تاکیا
بنم بو سوزیمی هیچ قبول ایتمدیلر. صوکره بن دیدم شو حالده بکا
رخصت سزوکز، بن دخی بر ایکه جماره ایدوب ایدیم. بوکا نصر الدین

حاجی عبد الرحمن بابای هیچ راضی اولمدیلر. عبد المجیب حاجی حجکه
گیروب اثملمسی معقول اولوردی. دیدی. حجکه گیره بیلسهیدی عبد الفتاح
مرحومك بدلینی ویرهیدم. بونك اوزرینه بن ملکلکه بیمکه قرار ویردم. بر
گون عبد الملك بابای مرحوم عبد الله بابایه دیمش: عبد الرشید افندی
قطعی صورتده گیدهسی یوقسه اوبلاندوب بیارورگه کرك، بولماسه اول کیلماز
دیمش. عبد الله بابای بیزه بر گون بونی نقل ایتدی. قبول ایتدم. بیز
حجدن بر قیدشلری سوزه نقل ایتدیلر قبول قیلورلر دیدی. بنده قبول
ایتدم. عقد ازدواج اثناسنده پدرمزده جمع ایتمشیدی. امامله دخی
اجبار ایتدیلر. آنی دخی قبول ایتدك. بعد النکاح اون بش گون اقامت
ایدوب قردشم اسماعیل ایله برلکده حجاز و مغرب طرفلرینه عزیمت ایتدك.
اثنای سفرده طولوغه بارلکه اوغرادق. معتوه گبی اوربالارمزدن طیبلر آلدم.
اورایه اوغرادق امتحان ویردم. سلیم کرای معنی وقات اسمنی دیکا معنی بوب
محمدی قاضی موتب معنی خدمتی ادا ایدرمشسن. حلال قاضیعه اون
بش سکه رشوت بیردم. غالب آچیلادی. ایدیکینلر ملاسی اون بش سکه
برکاچ یکا آچیلمادان اولارگه کرك دیدی. شاکر قاضیعه اوچ سکه بیرکان
ایدوم آلمادی. سینی ده سیه دوم.

شول طریقه بر اوقادن قران آرتلی آدنهدن اسلامبوله باردیم. بوکره
اسلامبولده کوب آدملر واکابر رجال دولت ایله ملاقات ایدوب اصول تعلیم
ویرو: خصوصنده شول زمانهنك معارف ناظری منیف پاشا ایله کوب مذاکره
ایتدك. منیف پاشا اصول تعلیمنك اوروپا اصلاحی یسده بر چوق شیلر
سویلادیکن صوکره دیدیکه. بز اسلاملره معارفی ادخال ایتمك ایچون (حمیه
دینی) جامه جیپن لازمدر. اسلاملر آراسنده شمده بویله طریقدن معارف
ادخالی ممکن اولمایهجقدر. او زمانده استانبولده حربیه مطبوعات ویر
اعاده ایدی منیف پاشا عمران، عرضنده بو زمانده بر چوق شیلر باردی،
روسیه مسلمانلری اسمبالی عنوانلی مقالهلر نشر ایتدی بزه بونك التفاتلرده
بولندیلر. بز مدینه منوره یه طلبه گوندرمکده اولدیغمی خوش گورمدی،

کاشکه بو چوجقلری بوراده براقه ایدکز دیدی.

بنده صوڭره‌دن سببنی اڭلادم اماچه ویده ملته ملازمه دلدم. عثمان نوری پاشانك ده عزل ایتمشلر. شویله احمدی مرحوم اوغلی ابراهیم افندینك حاسد مؤذن اوغلی یعقوب افندیلری مدینهٔ منوره‌ده اوتورمقله مجبور اولدم.

مدینهٔ منوره‌ده خواجه افندی دخی بنم بو خط حرکتمی مواخذه ایتدی، خلاصه بنم بوراده دخی قصورمی بیان بیوردیلر. دیما بعد جوجقلری استانبولده مکتب رشدیه‌ده برسنه بونمی تصریح ایتدیلر. مدینهٔ منوره‌ده دورت بش سنه اقامت ایدوب سن نه اولدڭ که. قرنداشلرده برشی اولسونلر. بسه مادام خصوص قلب ایله کلمشلر چاشمه‌لی، تعالیم ایله قسمتلری اولور.

بنده بو نره خواجه افندیدن تکرار بعض شیلر اوکرندك. ایلدی قصورمی اصلاحدن ماعدا ملتمز ایچون بر چوق شیلر بونمی دخی بنده تکرار سویله‌دی. استانبولده بعض آدملر ایله تکرار محالسه بونمی توصیه ایتدی. خلاصه بنم بو سفرمز دخی بنده خوب بیوك درسلر ویردی عودتنده استانبول ایله تکرار کسب معارفه ایتدك. استانبولك ایك مشهور ادباسنه تکرار ملاقات ایدوب دنیا احوالدن بعض شیلر سعی ایتدك، شول طریقه تمام آلطی آی تکرار سیاحت قیلوب ۱۸۸۵ نجی ییلی بولنر باشنده یارینه عودت ایتدم.

اشته بوراده قدر بنم حیاتم هپ تصادفی قبیلندن اولوب، کندمه مخصوص بر مسلك معین همان یوق کبی ایدی. شونك ایچون برخیهٔ حیاتمك بو قسمنی قسم ثانی‌دن آیردم.

بوراده بیرکا علم قرائتدر آلمش اولدیغم اخبار نامه‌نی دخی طبع و نشر ایتمکی مناسب کوردم.

هذه

اجازت نامه من علم القرآن

من السبعة والعشرة

و العشرين

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي انزل على عبده كتابا لا يغادر صغيرة ولا كبيرة الا احصيها ولا حبة في ظلمات الارض ولا رطبا ولا يابس الا جمعها و حواها ☆ لا يأتيه الباطل من بين يديه ولا من خلفه تنزيل من حكيم حميد ☆ انزل على سبعة احرف تسهيلا وتيسيراً على قارئه اى وقت يريد ☆

(اشهد ان لا اله الا الله) وحده لا شريك له الذي اعجز باقصر سورة منه مصاقع البلغاء ☆ و ابهت بسحر حلاله عقول الفصحاء ☆ (و اشهد ان سيدنا) محمدا مبعوث باوامره و نواهيه ☆ معرب عن بيان بلاغته و معانيه ☆ صلى الله عليه و سلم عليه و على اله و اصحابه الذين تعلموا القرآن منه شفاها و لم يزل ينقل الينا عن جمع لا يحصيها ☆ (و رضى الله) تعالى عن العلماء العاملين و جميع ائمة الدين ☆ و مشايخنا ووالدينا و اقاربه اجمعين ☆ (وبعد) ان العلوم لا سيما علم القرآن اشرف المآرب و اعلاها ☆ واطيب المكاسب و ازكاها ☆ و اهم الامور بالعناية و اولاها ☆ و من اجل ذلك علم القرآن الكريم ☆ فانه اصل الدين القويم ☆ و الشرع المستقيم ☆ وقد ورد في فضله و شرف اهله من الاخبار و الذكر الحكيم ☆ فما ورد من الايات عموما قوله تعالى (يرفع الله الذين امنوا منكم و الذين اوتوا العلم درجات) و خصوصا قوله تعالى ان الذين يتلون كتاب الله و اقاموا الصلوة و انفقوا مما رزقناهم

سرا وعلانية يرجون تجارة لن تبور ليوفيهم اجورهم ويزيدهم من فضله انه غفور شكور * ومن الاخبار ما رواه الخطيب * عن انس بن مالك رضي الله عنه ان النبي صلى الله عليه وسلم قال ان القرآن اهل الله وقال فيما روى عن انس رضي الله عنه افضل العبادة قراءة القرآن وقال عليه الصلاة والسلام مثل المؤمن الذي يقرأ القرآن مثل الاترجة ريحها طيب وطعمها طيب الحديث * وفي البخاري عنه صلى الله عليه وسلم ان هذا القرآن انزل على سبعة احرف فاقرؤا ما تيسر منه * وروى ابن ماجه عن سعد رضي الله عنه انه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم خيركم من تعلم القرآن وعلمه * وفي مسلم عن ابن عباس رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اقرأني جبريل القرآن على حرف فلم ازل استزيده ويزيدني حتى انتهى الى سبعة احرف * وروى الشيخان الماهر القرآن مع السفرة الكرام البررة وقال صلى الله عليه وسلم من قرأ القرآن وعمل بما فيه البس والداه تاجا يوم القيامة ضوؤه احسن من ضوء الشمس في بيوت الدنيا لو كانت فيكم فما ظنكم بالذي عمل بهذا * رواه احمد وابوداود عن معاذ الجهني رضي الله عنه * واخرج ابو نصر عبدالكريم الشيرازي في فوائده وابن البخاري عن علي رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ادبوا اولادكم على ثلاث خصال حب نبيكم وحب اهل بيته وقراءة القرآن فان حملة القرآن في ظل الله يوم لا ظل الا ظله مع انبيائه واصفيائه * وقال عليه السلام يا ابا هريرة تعلم القرآن وعلمه الناس ولا تزال كذلك حتى يأتيك الموت فانه ان اتاك الموت وانت كذلك حجت الملائكة الى قبرك كما تحج المؤمنون الى بيت الله الحرام واخرج ابو نعيم عن علي رضي الله عنه انه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يا علي تعلم القرآن وعلمه الناس فلك بكل حرف عشر حسنات فان مت مت شهيدا يا علي تعلم القرآن وعلمه الناس فان مت حجت الملائكة الى قبرك كما يحج الناس بيت الله العتيق * هذا وقد اختص الله هذه الامة المحمدية بفضائل اجل الاجل والاسناد لحفظ الشريعة المطهرة الى يوم الدين قال عبد الله بن المبارك الاسناد من الدين * وعن ابي هريرة

رضي الله عنه مرجوعة من بين طرقها بسبب قد عمها سهل الله طريقها الى
الحمد وأجمعوا على ان السبعة متواترة وما زاد الى العشرة الدال على
الصحيح بالرواية عن المشايخ سند مأثور وأنى وجدت الحمد قد اخذتها
بالتلقي عن مشايخ عظام وأئمة اعلام فقد حفظت بالارادة القديم من
الزاهد الكامل الحاج حافظ محمد بن حسن الامام والخطيب بجامع الشيخ
محمد الكيلاني المعروف بتمام الاستحضار ثم الآداب وقرأت من مفردات
الوجوه بالاتقان والتعريب والتفهيم والتدريس عن الشيخ العالم الفاضل
الكامل الشيخ السيد الحاج مصطفى بن محمد الاسلامبولي المعروف بموقت
الافندي امام جامع الهداية والواعظ الجمعة في جامع شريف ابي الفتح
بادر محمد عاري عليهم الرحمة الباري ثم جمعت القرآن السبعة من
طريق الشاطبية والتيسير من الطريقين من العراقين والمغاربة ثم قرأت العشرة من
طريق الدرة ثم قرأت على العشرة ايضا من طريق الطيبة والنشر الكبير
وختمت لكل واحد من الثلاثة ختمة كاملة وقرأت بعضا من الختمات
الثلاثة من شيخ استاذي ابي ذكره عند ذهاب الحج الشريف فأجازني عند
محضر جماعة القراء المجاورين في سنة سبع وخمسين ومائتين والف لما
اخذ شيخه اجازة بدون وأما اخذ الصحيح المحقق الشيخ عمر بن خليل
الروي رئيس مشايخ القراء الشهير بين اقرانه بفرد حفوف الرحمة الله تعالى
بعدد ذكر سلف ولاحقه وهو اخذ عن الاستاذ الكامل رئيس مشايخ القراء
الحاج حسن بن الحاج علي الوادي وهو عن المشايخ الكاملين وهم
الشيخ احمد الصوفي المنصوري قرأ عنده السبعة ومنجي افندي والامام
علي افندي واخوه خليل افندي والسيد محمود افندي من السبعة والعشرة
بما يسره الله تعالى ثم اخذ هو عن الشيخ الحاج محمد النعمي الشهير بابن
الكيلاني العشرة من طريق الدرة ومن طريق الطيبة وهو اخذ القرآن عن
الشيخ الحاج حسن بن الحاج مراد الارضرومي وهو عن الشيخ القراء
والمحدثين السيد الاسعد الشيخ علي المنصوري نزيل قسطنطينية نور الله
مرقده ونور لنا عين ارشاده وهو عن ائمة الهدى واعلام الدين شيخ

المشايخ العلامة محمد البقري والسلطان المزاحي والنور علي الشبراملسي واحمد
الشيخ السلطان المزاحي عن الشيخ سيف الدين الفضالي ۞ وعن الشيخ شحاذه
اليمني واحمد محمد البقري والشبراملسي عن الشيخ عبد الرحمن اليمني وهو عن والده
الشيخ شحاذه .. عن ناصر الدين الطبلاوي .. عن القاضي زكريا الانصاري عن
العقبي والنويري ونجم الدين ابن الجزري وهو امام القراء والمحدثين وشيخ الاسنادين
شمس الملة والدين محمد بن محمد بن محمد بن علي بن يوسف الجزري الشافعي
افاض الله تعالى على مشهده انواع البر والاحسان ونفعنا ببركات علومه يوم نفتح
ابواب الجنان وقرأ ابن الجزري على شيخه ابي محمد عبد الرحمن بن احمد
البغدادي وهو عن الامام ابي عبد الله محمد بن احمد بن عبد الخالق المصري
عن الشيخ ابي الحسن علي بن شجاع بن سالم العباسي صهر الشاطبي
وهو عن ولي الله بلا دفاع ابي القاسم القاسم بن فيره بن خلف بن احمد الشاطبي
الرعيني ۞ وهو عن ابي الحسن علي بن هذيل ۞ عن ابي داود سليمان بن ابي
القاسم الاسدي ۞ عن امام القراء ابي عمرو الداني ۞ عن ابي الفتح فارس بن احمد
الضرير عن عبد الباقي بن الحسن عن ابراهيم بن عمر عن ابن ثوبان عن ابن
الاشعث عن ابي نشيط عن قالون المدني عن نافع المدني عن ابي جعفر
يزيد بن القعقاع وعبد الرحمن بن الهرمز الاعرج ومسلم بن جندب وشيبة
بن نصاح واخذ الاعرج عن ابن عباس رضي الله عنهما وهو عن ابي بن
كعب الخزرجي رضي الله عنه وهو عن رسول الله صلى عليه وسلم وهو
عن امين وحي الله تعالى جبريل عليه السلام وهو عن رب العزة جل
جلاله وعظمت آلاؤه وبقية الاسانيد القراء العشرة مبسوطة في النشر الكبير
والمراجع ۞ واجازني ايضا مسلك صاحب الاسلاف يوسف افندي زاده شارح
البخاري ۞ عليه رحمة الباري ۞ من طريق الشاطبية والدرة والتقريب والماهر
الذي هي طريق الماسمة عن العالم العامل والاستاذ الكامل شارح زبدة العرفان
اليمني بعمدة الخلان رئيس مشايخ القراء محمد امين المعروف بعبد الله افندي
زاده الامام بجامع شريف ابي ايوب الانصاري ۞ والواعظ بجمعة بجامع سلطان
احمد خان عليه الرحمة والغفران واجازني ايضا مسلك عطاء الله الحبيب

عن الاستاذ الكامل الحاج عمر الطيبوى خواجة مكتب ابي الفتح سلطان محمد خان عليهم الرحمة و الغفران ٭ و سندهما مبسوطة فى النشر الكبير للامام الجزرى عليه سجال سبع المثانى ٭ و تركتهما خوفاً للاطناب فليراجع ٭ ثم ان الله تبارك و تعالى وفقنى الى نشر القرآت و اقرائها بين الطلبة اولى الافهام على شروط اخذى عن المشايخ الكرام و اساتذتى الفخام من وقت الاجازة الى هذا الزمان بالجد والسعى و الايقان حتى جاؤا الى واجتمعوا لدى ٭ وقرؤا على منهم العالم الكامل الفهيم الزكى والمجد الماهر بين اخوانه كالبدر الزاهر (مولى الحاج حافظ عبد الرشيد بن عمر الاخون الطارى) زاد الله فيضه ونشره وتقومه ونال ماتمنا وفقه الله تعالى الى الحالات السنية و الافعال المرضية ويسر آماله الدنيوية والاخروية ٭ فانه لما علم ان علم القرآن و الوجوهات علم شريف وفن لطيف لا يظفر به الا من هو ماهر و لا يصل اليه الا من هو فى افق البلاغة زاهر فبادر فى تحصيله ليدخر من كنوزه بأجود الذخائر ٭ وينال من معادن رموزه باخلص الجواهر ٭ حتى الى جاء بعده حج بيت الله الحرام فى سنة ثمان و تسعين و مأتين بعد الالف المدينة المنوره لقصد زيارة النبى عليه الصلاة و السلام ٭ وعلى آله و اصحابه الكرام واراد بحفظ القرآن واخذ الوجوهات ٭ و القرآت المتواترة فابتدأ منى كل يوم يقرأ مع المفردات من الوجوهات ٭ ثم جمع السبعة و العشرة و ختم ختمة كاملة عند محضر الجماعة فى الحرم الشريف النبوى ٭ على مضمن الشاطبية و التيسير لاب عمر والدانى و الدرة و التحبير للامام الجزرى ٭ وقرأ ايضاً العشرة من اول الفاتحة من طريق الطيبة والنشر الكبير وبعضاً من الماهر الذى هو طريق المناسبة و اخذ ايضاً مسلك يوسف افندى صاحب الايتلاف ٭ و اخذ ايضاً مسلك عطاء الله النجيب من كتاب مرشد الطلبة لكل منها من الطريقين وطلب منى الاجازة بما اجازنى به مشايخى الكرام والاساتذتى الفخام من الاقراء و الافادة للطالبين وان يجيز بذلك لمن يراه من المستعدين والاخذين فاجزته طلباً لمرضات الله تعالى و اوصيته فيما قرأ على و تلقاه منى ان لا يتخطاه ولا يخلطه بسواه اجازة صحيحة مقرونة بالنية والتلفظ مشمولة بالتحرز

و التحفظ جعله الله تعالى من المهرة الكرام ومن المنتفعين بعلومهم الى يوم القيام آمين ✡ ثم انه لازم علينا ان نذكر بعض الفوائد و الوصايا ترغيبا بمتابعة افضل البرايا منها ما اخرجه السنى عن ابى الدرداء رضى الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من قال حين يصبح و حين يمسى حسبى الله لا اله الا هو عليه توكلت و هو رب العرش العظيم سبع مرات كفاه الله ما اهمه من امر الدنيا و الاخرة و منها ما اخرجه النسائى فى عمل اليوم و الليلة بسنده الى عائشة رضى الله عنها و عن ابيها انها قالت ما جلس رسول الله صلى الله عليه وسلم مجلساً ولا تلا قرآناً و لا صلى الا ختم ذلك بكلمات قلت يارسول الله أراك ما تجلس مجلساً ولا تتلو قرآناً ولا تصلى صلاة الا ختمت بهؤلاء الكلمات قال نعم من قال خيراً كن طائعاً له على ذلك الخير و من قال شراً كانت كفارة ✡ سبحانك اللهم وبحمدك واستغفرك واتوب اليك و منها ما اخرجه الحافظ ابو محمد الحسن عن ابى هريرة رضى الله عنه قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من اتى منزله فقرأ الحمد لله وقل هو الله احد نفى الله عنه الفقر و كثر خير بيته حتى يفيض على جيرانه صدق رسول الله عليه صلوات الله ومن الوصايا ان لا يطلب العلم الا الله و ان لا يتخذ سبيلا الامور المنهى عنها شرعاً كظهور حسن الصيت و السمعة و ان لا يكون القارى فى قرائته التفات الى غير الله تعالى فان من عمل لغير الله او قصد غير الله خسر ما عمل و كان عمله حجة عليه وان لا يعتمد فى الورق الا على الله تعالى ✡ وذكر شيوخى ان فى العلم الغنى عما سوى الله وفى القرآن المغنى عن كل شئ حتى عن النفس ✡ وذكروا لى ايضا ان القارى لا يكون قارئاً حقيقة حتى يغيب عند قرائته عن الكون كله فان لم يمكنه ذلك فليقرأ قرائته خائف من طرد ربه عز وجل فحينئذ لا يرى احد من الناس فى قرائته لقوة سلطان الخوف على قلبه ومن لم يكن فى قرائته كذلك فهى غير نافعة عند الله تعالى اغنى الشركاء ✡ فاسئله ان لا ينسانى و ابوى و اقربائى و جميع شيوخى من دعوات الصالحات ✡ وهو من عادات السادات و اوصيه ما اوصانى به مشايخى الكرام ✡ من الوصايا المذكورة بين العلماء الاعلام فانها جامعة

لانواع البر و التعبد الى الملك العلام * و من تخلق بها وصل الى كمال المعرفة و كانت حجة له يوم ينادى المنادى بالتفرقة جعلنا الله و اياكم فى زمرة احبائه و من السابقين الى جناته آمين ثم آمين ثم آمين * و صلى الله و سلم على سيدنا محمد و على جميع الانبياء والمرسلين وآلهم و صحابتهم اجمعين و الحمد لله رب العالمين.

وقد كان الفراغ من هذه الاجازة فى يوم ثلث وعشرين من شهر ربيع اول فى سنة ثلاثمائة بعد الالف من هجرة من له كان العرف الشرف

صلى الله و سلم على خير الخلف و السلف وعلى
آله و اصحابه وعلى من تبعهم الى يوم الدين
و الحمد لله رب العالمين
سنة ١٣٠٠

قاله بلسان الذلة
المذنب الفقير القلة الملتجى الى غبار
المدينة المنورة احمد بن محمد الخالدى الاسلامبولى
العريف بامام جامع شريف اريه‌جيلر الحنفى مذهباً و المدنى
موطناً و النقشبندى طريقة والقادرى مشرباً حامداً مصلياً سائلاً
من الله حسن الختام بجاه سيدنا و مولينا محمد عليه
وآله افضل الصلاة و ازكى * السلام غفر الله
ذنوبهما و ستر عيوبهما آمين ثم آمين
سنة ١٣٠٠

السيد احمد.

ترجمهٔ حالنڭ قسم اولنی بوراده اکمال ایتدم. زیرا بورایه قدر اولان احوال هپ تصادف ایدی. اصل مطلوب و مفید اولان قسمی بوندن صوڭره اولانلریدر. زیرا بوندن صوڭره هر نه اولدیسه، سعی و اجتهاد ایله ممکن قدر تدبیر اولنه‌رق تشبث ایله اولمشدر. تدبیرده اولان خطالرمی دخی اشاره ایتمشم: ابتدائی فکرلرمڭ نه کبی موانعه اوغرادیغی بدی سنه تدریس اثناسنده طلبه و شاکردانه اولان تجربه و تربیه‌لر. ایکی سنه قاضی‌لق مدتنده دوشندیکم شیلر. سکز آی مفتی وکالتی خدمتنده بولندیغم زمان تدبیرلرده اولان خطالرم. روسیه مسلمانلری حقنده تأمین استقبال ایچون خیال ایتدیکم مسلک‌لر. ممالك اجنبیه ایله ایتدیکم محاوره‌لر. مسلمانلرڭ اوز آرالرنده اولان نفاق و شقاق و سؤ اخلاقڭ ازاله‌سی لزومی. روسیه و عثمانلی حکومتلری ایله اولان مصادمه. حسن حسنی طوبرانی ایله مکاتبه. شیخ جمال الدین الافغانی ایله مناسبت. عبدالله ندیم، ابراهیم ادهم ایله مصاحبه. عبد الله کویلیام ایله مکاتبه. نیویورقده منتشر «کوکب آمریقا» ایله مراسله. پاریس‌ده منتشر «ابو نظاره» ایله مکاتبه. «طرابلس شام» غزته‌سی صاحبی کامل بك ایله مناسبت. درسعادتده هجرت ۱۸۹۴ سنه‌سنده. استانبولده زراعت و قمزچی‌لق. طوقز سنه بر بیکارلق. بخارای شریف سیاحتی، اوروپاده بر قاچ ایام. معارف ناظرلری باغه‌لیپوف وانوفسکی‌لر ایله مکالمه و لایحه‌لر تقدیمی. مسلمانلرڭ حجدن منع اولنمه‌لرینه قارشی پرنس اولدنبورغسکی حضورنده قبول و عریضه اعطاسی و بونڭ پاسپورت ویرلمك ایچون بولغان تأثیری. درسعادتده روسیه قونصلی طرفندن ایدلمش سؤ معامله و تورکیه‌نڭ دنائتیله آدیسه حبس خانه‌سنده کیچردیکم وقتلر. فك رقاب ایله مناسبت. حریت افکار حرکتنده اشتراك. بونلرڭ کافه‌سندن قسم ثانیده تفصیلا بحث اولنه‌جقدر.

تم قسم اول

OSMAN ERGİN
KİTAPLARI
NO